

Uradni list Republike Slovenije

Internet: www.uradni-list.si

e-pošta: info@uradni-list.si

Št. 61 Ljubljana, ponedeljek 22. 7. 2024

ISSN 1318-0576 Leto XXXIV

DRŽAVNI ZBOR

2116. Zakon o pospešitvi postopkov za realizacijo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) (ZPRVPO)

Na podlagi druge alinee prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Zakona o pospešitvi postopkov za realizacijo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) (ZPRVPO)

Razlašam Zakon o pospešitvi postopkov za realizacijo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) (ZPRVPO), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 10. julija 2024.

Št. 003-02-1/2024-143
Ljubljana, dne 18. julija 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N

O POSPEŠITVI POSTOPKOV ZA REALIZACIJO VSEEVROPSKEGA PROMETNEGA OMREŽJA (TEN-T) (ZPRVPO)

1. člen

(vsebina zakona)

(1) Ta zakon določa za projekte vseevropskega prometnega omrežja (v nadaljnjem besedilu: TEN-T) postopke in časovni okvir izdajanja dovoljenj, upravne in druge postopke, ki so potrebni za odobritev izvajanja projektov, ki potekajo v skladu s predpisi, ki urejajo gradnjo in predpisi, ki urejajo železniški in cestni promet.

(2) S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenaša določbe Direktive (EU) 2021/1187 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o racionalizaciji ukrepov za pospešitev realizacije vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) (UL L št. 258 z dne 20. 7. 2021; v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2021/1187/EU).

2. člen

(pomen izrazov)

(1) Izrazi, uporabljeni v tem zakonu, pomenijo:

1. čezmejni projekt je projekt, ki zajema čezmejni odsek med dvema ali več državami članicami Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: države članice);

2. evropski koordinator je oseba, imenovana v skladu s 45. členom Uredbe 1315/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o smernicah Unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja in razveljavitvi Sklepa št. 661/2010/EU (UL L št. 348 z dne 20. 12. 2013, str. 1), zadnjič spremenjene z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2024/751 z dne 11. decembra 2023 o spremembi Uredbe (EU) št. 1315/2013 Evropskega parlamenta in Sveta glede informativnih zemljevidov vseevropskega prometnega omrežja (UL L št. 2024/751 z dne 27. 2. 2024) (v nadaljnjem besedilu: Uredba 1315/2013/EU) za vsak koridor TEN-T in horizontalno prednostno nalogo, kjer nadzira napredek koridorja ali prednostne naloge in deluje kot »ambasador« politike TEN-T;

3. imenovani organ za projekte TEN-T (v nadaljnjem besedilu: organ TEN-T) je organ, ki je kontaktna točka za nosilca projekta in ki olajša postopke izdajanja dovoljenj;

4. nosilec projekta je investitor ali naročnik, ki zaprosi za odobritev izvajanja projekta;

5. postopek izdajanja dovoljenj je vsak postopek, ki se upošteva v zvezi s posameznim projektom, ki spada na področje uporabe tega zakona, da se pridobi sklep o odobritvi, z izjemo urbanističnega načrtovanja ali načrtovanja rabe zemljišča, postopkov v zvezi z oddajo javnih naročil in ukrepov, ki se izvajajo na strateški ravni in se ne nanašajo na specifičen projekt, kot so strateška presoja vplivov na okolje, javno proračunsko načrtovanje ter nacionalni ali občinski prometni načrti;

6. pristojni organ pomeni vsak organ, ki je vključen v postopek izdajanja dovoljenj potrebnih za gradnjo, z izjemo sodišč;

7. projekt je predlog za gradnjo, nadgradnjo, prilagoditev ali spremembo določenega odseka prometne infrastrukture, katere cilj je izboljšanje zmogljivosti, varnosti in učinkovitosti te infrastrukture in katere izvedba mora biti odobrena s sklepom o odobritvi;

8. sklep o odobritvi je pravnomočno gradbeno dovoljenje ali odločitev varnostnega organa v železniškem prometu ali soglasje v skladu z drugimi predpisi, ki urejajo gradnjo ali urejanje prostora, na podlagi katerega je nosilec projekta upravičen do izvajanja projekta na zadevnem geografskem območju ali ne, brez poseganja v kakršno koli odločitev, sprejeto v okviru upravnega ali sodnega pritožbenega postopka;

9. skupni organ je organ, ustanovljen z medsebojnim dogovorom med dvema ali več državami članicami s ciljem poenostavitve postopkov izdajanja dovoljenj, povezanih s čezmejnimi projekti, vključno s skupnimi organi, ki jih ustanovijo organi TEN-T, kadar so te imenovane organe države članice pooblastile za ustanovitev skupnega organa;

10. vseevropsko prometno omrežje (TEN-T) je prometno omrežje, kot je opredeljeno v Uredbi 1315/2013/EU.

(2) Drugi izrazi, ki so uporabljeni v tem zakonu in niso opredeljeni v prejšnjem odstavku, pomenijo enako kot izrazi, določeni s predpisi, ki urejajo urejanje prostora, varovanja okolja, graditev objektov in železniškega prometa.

3. člen

(področje uporabe)

(1) Ta zakon se uporablja za gradnjo, nadgradnjo, prilagoditev ali spremembo projektov, vezanih na prometno infrastrukturo TEN-T, in sicer za:

– projekte, ki so del predhodno določenih odsekov jedrnega TEN-T omrežja v Republiki Sloveniji, navedenih v Prilogi I Direktive 2021/1187/EU;

– druge projekte v zvezi s koridorji jedrnega TEN-T omrežja v Republiki Sloveniji, kot so opredeljeni v tretjem delu priloge Uredbe 2021/1153/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za povezovanje Evrope ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1316/2013 in (EU) št. 283/2014 (UL L št. 249 z dne 14. 7. 2021, str. 38), zadnjič spremenjene z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2022/2202 z dne 29. avgusta 2022 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2021/1153 Evropskega parlamenta in Sveta z določitvijo seznama izbranih čezmejnih projektov na področju energije iz obnovljivih virov, v skupni vrednosti več kot 300.000.000,00 eurov.

(2) Ta zakon se uporablja tudi za infrastrukturne projekte na jedrnem in celovitem omrežju TEN-T, ki so povezani s telematskimi aplikacijami, novimi tehnologijami in inovacijami, opredeljenimi z Uredbo 1315/2013/EU, o katerih organ TEN-T obvesti Evropsko komisijo.

4. člen

(prednostna obravnava projektov)

(1) Pristojni organi, vključeni v postopek izdajanja dovoljenj, dajejo prednost projektom, ki spadajo na področje uporabe tega zakona.

(2) Ministrstvo, pristojno za prostor, pri sprejemanju prostorskih aktov prednostno obravnava projekte TEN-T.

5. člen

(organ TEN-T)

Organ TEN-T je ministrstvo, pristojno za infrastrukturo.

6. člen

(naloge organa TEN-T)

(1) Organ TEN-T opravlja naslednje naloge:

a) v sodelovanju s pristojnimi organi, vključenimi v postopek izdajanja dovoljenj, obvešča nosilca projekta o postopkih za izdajo dovoljenj, organizira predhodno posvetovanje in izvaja naloge, potrebne za nadzor časovnega okvira v postopku izdajanja dovoljenj iz 9. in 10. člena tega zakona;

b) pripravljavca državnega prostorskega načrta (v nadaljnjem besedilu: DPN) vključuje v posvetovanja o izvajanju tega zakona ter s pripravljavcem DPN in nosilcem projekta sodeluje v postopku od priprave predloga sklepa Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) o pripravi DPN do sprejema uredbe o DPN, v skladu s predpisi, ki urejajo prostor;

c) z nosilcem projekta sodeluje v postopku pridobivanja sklepa o odobritvi;

č) v primeru čezmejnih projektov sodeluje in koordinira delo pristojnih organov sodelujočih držav, vključno z evropskimi

koordinatorji koridorjev jedrnega TEN-T omrežja. To vključuje tudi skupno določitev časovnega okvira;

d) predstavlja kontaktno točko za:

– obveščanje nosilca projekta in drugih pristojnih organov, vključenih v postopek sprejetja sklepa o odobritvi za projekt TEN-T;

– čezmejne projekte TEN-T, ki vključujejo druge države članice in evropske koordinatorje, odgovorne za posamezne koridorje jedrnega omrežja;

– zagotovitev smernic v zvezi s predložitvijo vseh ustreznih informacij in dokumentov, vključno z vsemi dovoljenji, odločitvami in mnenji, ki jih je treba pridobiti in predložiti za pridobitev sklepa o odobritvi, če to zahteva nosilec projekta;

e) obvešča Evropsko komisijo o projektih TEN-T iz drugega odstavka 3. člena tega zakona.

(2) Naloge iz prejšnjega odstavka se nanašajo zlasti na postavitve in spremljanje časovnega okvira iz 9. člena tega zakona ter usmerjanje, pospeševanje in pomoč pri razreševanju problemov pri sodelovanju s pristojnimi organi, vključenimi v postopek izdajanja dovoljenj. V primeru spremembe časovnih rokov organ TEN-T to evidentira.

(3) Organ TEN-T enkrat letno pripravi poročilo o stanju in napredku na TEN-T projektih in ga posreduje vladi.

(4) Postopke delovanja organa TEN-T določi in sprejme organ TEN-T s poslovnikom o delovanju.

7. člen

(predhodno posvetovanje)

(1) Pred priglasitvijo projekta iz prvega odstavka 8. člena tega zakona lahko organ TEN-T na lastno pobudo ali na zahtevo nosilca projekta ali drugih pristojnih organov za izdajanje dovoljenj, organizira predhodno posvetovanje v sodelovanju z nosilcem projekta in s pristojnimi organi.

(2) V okviru predhodnega posvetovanja se:

– nosilca projekta seznanijo o vseh postopkih od priglasitve projekta do sprejetja sklepa o odobritvi,

– izmenjajo informacije med nosilcem projekta in drugimi organi, pristojnimi za izdajanje dovoljenj,

– določijo okvirni roki za različne vmesne faze postopka izdajanja dovoljenj in

– izboljša kakovost in uporabnost poročil in dokumentov, vključno z racionalizacijo postopkov.

8. člen

(priglasitev projekta)

(1) Nosilec projekta priglasijo projekt organu TEN-T po uveljavitvi uredbe o državnem prostorskem načrtu v primeru, ko je potrebna izdaja gradbenega dovoljenja oziroma po potrditvi investicijskega programa v primeru, ko se projekt načrtuje po vzdrževalnih delih v javno korist.

(2) Če projekt ne izpolnjuje pogoja iz prejšnjega odstavka, organ TEN-T priglasitev zavrne v štirih mesecih od prejema priglasitve projekta.

9. člen

(časovni okvir)

Postopek od priglasitve projekta TEN-T do sklepa o odobritvi traja največ štiri leta.

10. člen

(podaljšanje časovnega okvira)

(1) Organ TEN-T lahko na lastno pobudo ali na zahtevo nosilca projekta ali pristojnih organov za izdajanje dovoljenj podaljša časovni okvir iz prejšnjega člena za dokončanje postopkov izdaje dovoljenj, kadar iz upravičenega razloga, če nastopijo nepredvidene okoliščine ali kadar je to potrebno za varovanje okolja, sklep o odobritvi iz prejšnjega člena ni mogoče izdati.

(2) Trajanje podaljšanja je določeno za vsak primer posebej, ustrezno utemeljeno in omejeno na obdobje, potrebno za dokončanje postopka izdajanja dovoljenj in izdajo sklepa o odobritvi. Kadar je takšno podaljšanje obdobja odobreno, organ TEN-T nosilca projekta obvesti o razlogih za odobritev. Pod enakimi pogoji se lahko enkrat odobri nadaljnje podaljšanje.

11. člen

(nadzor časovnega okvira)

(1) Organ TEN-T nadzoruje izvajanje časovnega okvira iz 9. in 10. člena tega zakona in morebitnih okvirnih rokov za različne vmesne faze postopka ter s tem povezanim izdajanjem dokumentov v skladu s predpisi, ki urejajo gradnjo.

(2) Nosilec projekta obvešča organ TEN-T o napredku kot tudi o zamudah v okviru postopka izdajanja dovoljenj.

(3) Pristojni organi, vključeni v postopek izdajanja dovoljenj, obvestijo organ TEN-T o izdanih dovoljenjih, odločitvah, mnenjih ali sklepu o odobritvi.

(4) Pristojni organi, vključeni v postopek izdajanja dovoljenj, v desetih dneh obvestijo organ TEN-T o predaji zahteve za dopolnitev postopka, o sprejemu te dopolnitve in sprejemu odločitve.

12. člen

(sodelovanje v čezmejnih projektih)

(1) V primeru čezmejnega projekta organ TEN-T sodeluje z organom TEN-T druge države članice in z evropskimi koordinatorji za koordinacijo in usklajitev časovnih načrtov glede izdaje dovoljenj in ostalih postopkov odobritve ter za doseg soglasja o skupnem časovnem načrtu za postopek izdajanja dovoljenj.

(2) Organ TEN-T posreduje evropskim koordinatorjem informacije glede postopkov za izdajo dovoljenj, potrebnih za čezmejni projekt.

(3) Če se časovni okvir iz 9. člena tega zakona ne more upoštevati, organ TEN-T v skladu s prvim odstavkom 10. člena tega zakona obvesti evropskega koordinatorja o sprejetih ali načrtovanih ukrepih za dokončanje postopkov odobritev.

(4) V primeru medsebojnega dogovora med dvema ali več državami članicami se lahko pri čezmejnih projektih ustanovi skupni organ, organ TEN-T pa lahko postane del skupnega organa.

13. člen

(javno naročanje pri čezmejnih projektih)

(1) Kadar postopke javnega naročanja v okviru čezmejnega projekta, ki spada v področje uporabe tega zakona, izvaja skupni organ, organ TEN-T z zadevno državo članico sprejme potrebne ukrepe za zagotovitev, da skupni organ uporablja nacionalno pravo ene od držav članic. Uporabo prava za javno naročanje določi registriran urad skupnega organa, razen če se organ TEN-T in sodelujoče države članice ne dogovorijo drugače.

(2) Za javno naročanje, ki ga izvaja hčerinska družba skupnega organa, se organ TEN-T z zadevno državo članico dogovori o potrebnih ukrepih, ki zagotovijo, da hčerinska družba uporablja nacionalno pravo ene od držav članic. V zvezi s tem se lahko organ TEN-T z zadevno državo članico odloči, da hčerinska družba uporablja nacionalno pravo, ki se uporablja za skupni organ.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

14. člen

(prehodna določba)

Ta zakon se ne uporablja za projekte, za katere so se postopki začeli pred uveljavitvijo tega zakona.

15. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 326-01/24-7/12

Ljubljana, dne 10. julija 2024

EPA 1581-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Urška Klakočar Zupančič
predsednica

2117. Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o šolski prehrani (ZŠolPre-1C)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z

o razglasitvi Zakona o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o šolski prehrani (ZŠolPre-1C)

Razlašam Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o šolski prehrani (ZŠolPre-1C), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 10. julija 2024.

Št. 003-02-1/2024-144

Ljubljana, dne 18. julija 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N

O SPREMENBI ZAKONA O SPREMENBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ŠOLSKI PREHRANI (ZŠolPre-1C)

1. člen

V Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o šolski prehrani (Uradni list RS, št. 76/23) se v 7. členu v tretjem odstavku letnica »2026« nadomesti z letnico »2027«.

KONČNA DOLOČBA

2. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 602-12/24-2/15

Ljubljana, dne 10. julija 2024

EPA 1516-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Urška Klakočar Zupančič
predsednica

2118. Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona (SZ-1F)

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam

U K A Z**o razglasitvi Zakona o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona (SZ-1F)**

Razglasjam Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona (SZ-1F), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 10. julija 2024.

Št. 003-02-1/2024-145

Ljubljana, dne 18. julija 2024

Nataša Pirc Musar
predsednica
Republike Slovenije

Z A K O N**O SPREMENBAH IN DOPOLNITVAH STANOVANJSKEGA ZAKONA (SZ-1F)**

1. člen

V Stanovanjskem zakonu (Uradni list RS, št. 69/03, 18/04 – ZVKSES, 47/06 – ZEN, 45/08 – ZVEtL, 57/08, 62/10 – ZUPJS, 56/11 – odl. US, 87/11, 40/12 – ZUJF, 14/17 – odl. US, 27/17, 59/19, 189/20 – ZFRO, 90/21, 18/23 – ZDU-10 in 77/23 – odl. US) se v 11.a členu:

– v napovednem stavku besedilo »o najemnikih in drugih udeležencih v teh postopkih podatke iz zbirk podatkov naslednjih upravljavcev« nadomesti z besedilom »podatke o najemnikih, uporabnikih in o vseh povezanih osebah z najemnikom in uporabnikom, kot to določa zakon, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, tudi z neposrednim elektronskim povezovanjem zbirk podatkov o pravicah s področja najemnih razmerij, o katerih odločajo oziroma izdajo mnenje občine, javni stanovanjski skladi in neprofitne stanovanjske organizacije v skladu s tem zakonom, na podlagi povezovalnega znaka EMŠO ali davčne številke z zbirkami podatkov naslednjih upravljavcev«;

– 1. točka spremeni tako, da se glasi:

»1. Ministrstva za notranje zadeve – podatke iz centralnega registra prebivalstva (osebno ime, EMŠO, davčna številka), podatke iz registra stalnega prebivalstva (osebno ime, EMŠO, prebivališče in vrsta prebivališča), podatke o gospodinjstvu iz evidence gospodinjstev (osebno ime in EMŠO oseb v skupnem gospodinjstvu) ter iz evidence registriranih vozil podatke o lastništvu vozila in o vozilu;«;

– 2. točka spremeni tako, da se glasi:

»2. Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter centrov za socialno delo – podatke o izplačilih po zakonu, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, ter podatke o izplačilih po zakonu, ki ureja zavarovanje za starševsko varstvo in družinske prejemke (vrsta pravice, višina, obdobje upravičenosti in datum izplačila);«;

– 5. točka spremeni tako, da se glasi:

»5. Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije – podatke o višini, obdobju upravičenosti do nadomestil preživnine, izplačilih ob insolventnosti delodajalca in obdobje upravičenosti do štipendije, ki jih dodeljuje;«;

– 9. točka spremeni tako, da se glasi:

»9. okrajnih sodišč – podatke iz zemljiške knjige o lastništvu nepremičnin posamezne osebe;«;

– v 12. točki podpičje na koncu točke nadomesti s piko;

– 13. točka črta.

2. člen

V 90. členu se v drugem odstavku za besedo »pravice« doda besedilo »in najemnika – prejšnjega imetnika stanovanjske pravice oziroma najemnika, ki je nadaljeval najemno razmerje za nedoločen čas in z neprofitno najemnino (v nadaljnjem besedilu: najemnik denacionaliziranega stanovanja) in je na podlagi 167.c člena tega zakona pridobil v najem neprofitno stanovanje v lasti občine, države, javnega stanovanjskega sklada ali neprofitne stanovanjske organizacije«.

3. člen

V 146. členu se v prvem odstavku črta besedilo »finančni in nepremičninski«.

4. člen

Za 146. členom se doda nov 146.a člen, ki se glasi:

»146.a člen

(organiziranost sklada)

(1) Ne glede na zakon, ki ureja javne sklade, ima sklad namesto direktorja upravo.

(2) Uprava zastopa in predstavlja sklad ter organizira in vodi delo ter poslovanje sklada.

(3) Uprava ima tri člane, od katerih je en predsednik uprave. Ustanovitelj s sklepom določi, kateri od članov uprave je predsednik uprave. Predsednik uprave določi svojega namestnika izmed članov uprave.

(4) Uprava sprejema odločitve iz svoje pristojnosti z večino opredeljenih glasov. Akt o ustanovitvi lahko določi zadeve, o katerih odloča predsednik uprave sam, ter zadeve, ki se sprejemajo z drugačno večino. V primeru enakega števila glasov je odločilen glas predsednika uprave ali njegovega namestnika, kadar uprava odloča v odsotnosti predsednika uprave. Uprava je sklepčna, če je pri sklepanju navzoča večina članov. Vsak član uprave ima en glas. Člana uprave lahko v primeru njegove odsotnosti ali zadržanosti nadomešča na podlagi pisnega pooblastila drug član uprave.

(5) Član uprave ne sodeluje pri odločanju o zadevah, ki se nanašajo nanj.

(6) Predsednik uprave zastopa sklad posamično. Vsak od preostalih dveh članov uprave zastopa sklad skupaj s predsednikom uprave.

(7) Ne glede na prejšnji odstavek učinkuje izjava volje, dana kateremukoli članu uprave, proti skladu kot celoti.

(8) Za vprašanja, ki jih glede uprave in članov uprave ta zakon ne ureja, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja javne sklade, ki se nanašajo na direktorja.«.

5. člen

Za 148. členom se doda nov a148.a člen, ki se glasi:

»a148.a člen

(dolgoročna posojila za pridobivanje neprofitnih najemnih stanovanj)

(1) Sklad v imenu in za račun ustanovitelja daje dolgoročna posojila z ugodno obrestno mero za pridobivanje neprofitnih najemnih stanovanj lokalnim skupnostim, javnim stanovanjskim skladom in pravnim osebam, vpisanim v register neprofitnih stanovanjskih organizacij. Sklad v ta namen z ustanoviteljem sklene pogodbo, s katero se določijo medsebojne pravice in obveznosti ter obseg, namen in pogoji opravljanja te naloge. V imenu ustanovitelja sklene pogodbo ministrstvo, pristojno za stanovanjske zadeve.

(2) Sklad dodeljuje posojila iz prejšnjega odstavka na podlagi javnega poziva.

(3) Sklad v javnem pozivu iz prejšnjega odstavka določi zlasti skupni obseg posojil, pogoje za njihovo pridobitev, posojilne pogoje, način zavarovanja posojila, merila za določitev višine posojila, upravičence in rok za vložitev vloge za ugodno financiranje oziroma sofinanciranje.

(4) Vloge za ugodno financiranje oziroma sofinanciranje iz prejšnjega odstavka se obravnavajo po vrstnem redu pri-
spetja, razen če je v javnem pozivu iz drugega odstavka tega
člena določeno, da se šteje, da je vloga vložena takrat, ko
je bila vložena vloga, s katero so bile odpravljene morebitne
pomanjkljivosti.

(5) Nadzorni svet sklada daje soglasje k aktu o organi-
zaciji in vodenju dela ter poslovanja sklada v zadevah iz tega
člena, ki ga sprejme uprava sklada.«.

6. člen

Za 167. členom se dodajo novo XVI.A poglavje in novi
167.a do 167.f člen, ki se glasijo:

»XVI.A POSEBNE DOLOČBE O NAJEMNIKIH DENACIONALIZIRANIH STANOVANJ IN LASTNIKIH DENACIONALIZIRANIH STANOVANJ

167.a člen

(uporaba)

Določbe tega poglavja se uporabljajo za lastnike stano-
vanj – upravičence do denacionalizacije oziroma njihove prav-
ne naslednike (v nadaljnjem besedilu: lastnik denacionaliziranih
stanovanj) in najemnike denacionaliziranih stanovanj ter raz-
merja med njimi, in sicer od 1. septembra 2024 do 31. avgusta
2034, razen določb 167.c in 167.f člena, ki se uporabljata od
1. septembra 2024 dalje.

167.b člen

(obdelava osebnih podatkov o najemnikih
denacionaliziranih stanovanj)

(1) Sklad ima za namen preverjanja lastništva primer-
nega stanovanja ali stanovanjske stavbe v skladu s tretjim
odstavkom 167.č člena tega zakona pravico, da v zemljiški
knjigi vpogleda in pridobi izpis podatkov o tem, ali je najemnik
denacionaliziranega stanovanja ali njegov zakonec oziroma
oseba, s katero živi najemnik v zunajzakonski skupnosti, za ka-
terega je lastnik denacionaliziranega stanovanja podal zahtevo
na podlagi tretjega odstavka 167.č člena tega zakona, lastnik
katerekoli nepremičnine.

(2) Sklad zbira in uporablja podatke o osebnem imenu,
naslovu stalnega oziroma začasnega prebivališča in letnici
rojstva najemnikov denacionaliziranih stanovanj, ki jih pridobi
pri izvajanju naloge iz 167.d člena tega zakona za namen ob-
veščanja najemnikov denacionaliziranih stanovanj o njihovih
pravica ter za namen priprave dodatnih ukrepov za rešitev
stanovanjskega vprašanja najemnikov. Podatki iz tega odstav-
ka se hranijo do zaključka izvrševanja naloge iz 167.d člena
tega zakona.

(3) Ministrstvo, pristojno za stanovanja, dostopa do zbirke
podatkov iz prejšnjega odstavka in uporablja osebne podatke z
enako vsebino, za enak namen in čas trajanja kot sklad.

167.c člen

(pogoji za dodelitev neprofitnega stanovanja
ali javnega najemnega stanovanja)

(1) Do dodelitve neprofitnega stanovanja v lasti občine,
države, javnega stanovanjskega sklada ali neprofitne stano-
vanjske organizacije ali do dodelitve javnega najemnega sta-
novanja v lasti sklada za neprofitno najemnino so upravičeni
tudi najemniki denacionaliziranih stanovanj, ki izpolnjujejo na-
slednje pogoje:

- imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- prosilec je poslovno popolnoma sposobna oseba,
- najemnik denacionaliziranega stanovanja ali njegov
zakonec oziroma oseba, s katero živi najemnik v zunajzakonski
skupnosti, nima v lasti primerne stanovanja ali stanovanjske
stavbe, razen lastnega stanovanja ali stanovanjske stavbe, ki

jo mora po zakonu oddajati v najem za nedoločen čas ter za
neprofitno najemnino ali za nedoločen čas in za najemnino, ki
se lastniku doplačuje v skladu s 167.d členom tega zakona.

(2) Pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem imajo
poleg oseb iz šestega odstavka 87. člena tega zakona prednost
tudi najemniki denacionaliziranih stanovanj, ki se opredelijo kot
obvezna prednostna kategorija v javnih razpisih za dodelitev
neprofitnih stanovanj v najem.

(3) Podrobnejše pogoje in merila za dodelitev neprofitne-
ga stanovanja v najem osebam iz prvega odstavka tega člena
predpiše minister v pravilniku iz petega odstavka 87. člena
tega zakona.

167.č člen

(odpoved najemne pogodbe in preveritev lastništva)

(1) Če ima najemnik denacionaliziranega stanovanja ali
njegov zakonec oziroma oseba, s katero živi najemnik v zu-
najzakonski skupnosti, v lasti primerno stanovanje ali stano-
vanjsko stavbo, lahko lastnik denacionaliziranega stanovanja
najemno pogodbo odpove.

(2) Odpovedni razlog iz prejšnjega odstavka ni podan,
če ima najemnik denacionaliziranega stanovanja ali njegov
zakonec oziroma oseba, s katero živi najemnik v zunajzakonski
skupnosti, v lasti stanovanje ali stanovanjsko stavbo, ki jo mora
po zakonu oddajati v najem za nedoločen čas in za najemnino,
ki se lastniku doplačuje v skladu s 167.d členom tega zakona.

(3) Lastnik denacionaliziranega stanovanja, ki je v najemu
najemnika denacionaliziranega stanovanja, lahko enkrat letno
za vsako stanovanje vložiti zahtevo za preveritev lastništva
stanovanja ali stanovanjske stavbe najemnika denacionalizira-
nega stanovanja, njegovega zakonca ali osebe, s katero živi v
zunajzakonski skupnosti, ki ustreza površinskim normativom po
pravilniku iz 87. člena tega zakona. Zahteva se vložiti pri skladu.
Sklad izda potrdilo, ki vsebuje katastrske podatke o stanovanju
ali stanovanjski stavbi, podatke o lastniku nepremičnine kot so
navedeni v zemljiški knjigi in informacijo o skladnosti stanova-
nja ali stanovanjske stavbe s površinskimi normativi.

167.d člen

(doplačilo najemnine)

(1) Lastnik denacionaliziranega stanovanja, ki ima v lasti
stanovanje, ki je v najemu najemnika denacionaliziranega sta-
novanja, je upravičen do doplačila najemnine skladno s svojim
lastniškim deležem.

(2) Doplačilo najemnine iz prejšnjega odstavka je zmno-
žek dejanske površine stanovanja in razlike med priznano tržno
najemnino, določeno v skladu s tretjim odstavkom 121.b člena
tega zakona in neprofitno najemnino, določeno v skladu s
tretjim odstavkom 115. člena tega zakona. Za izračun dopla-
čila najemnine se kot dejanska površina stanovanja upošte-
va uporabna popravljena neto tlorisna površina stanovanja iz
predpisa, ki ureja merila za ugotavljanje vrednosti stanovanj in
stanovanjskih stavb.

(3) Doplačilo najemnine iz prvega odstavka tega člena se
upravičencu prizna največ za obdobje enega leta pred mese-
cem vložitve zahteve za doplačilo najemnine, pri čemer upravi-
čencu pripada doplačilo najemnine najprej od začetka uporabe
določb tega poglavja. Če najemna pogodba preneha veljati
pred koncem koledarskega meseca, se upravičencu prizna
sorazmerni del doplačila najemnine glede na trajanje najema.

(4) Lastnik denacionaliziranega stanovanja lahko ponov-
no zaprosi za doplačilo najemnine po poteku enega leta od
vložitve zahteve za doplačilo najemnine. Ne glede na prejšnji
stavek lahko lastnik denacionaliziranega stanovanja ponovno
zaprosi za doplačilo najemnine pred potekom enega leta od
vložitve zahteve za preteklo leto, če v tem času ta člen preneha
veljati.

(5) Zahtevo za doplačilo najemnine lastnik denacionalizi-
ranega stanovanja vložiti na sklad, ki o zahtevi odloči z odločbo,
na podlagi katere izplača doplačilo najemnine lastniku denaci-

onaliziranega stanovanja v enkratnem znesku v roku največ 30 dni od pravnomočnosti odločbe.

(6) Doplačilo najemnine se krije iz državnega proračuna.

(7) Prejemnik doplačila najemnine iz prvega odstavka tega člena, ki želi v zvezi s plačilom dohodnine uveljavljati dejanske stroške od dohodka iz oddajanja premoženja v najem in ti presegajo znesek neprofitnih najemnin, prejetih na podlagi najemnega razmerja iz prvega odstavka tega člena, lahko uveljavlja dejanske stroške, ki presegajo znesek prejetih neprofitnih najemnin, na način, kot velja v primeru uveljavljanja dejanskih stroškov od dohodka iz oddajanja premoženja v najem, kadar dohodnino od dohodka iz oddajanja premoženja v najem izračuna plačnik davka v obračunu davčnega odtegljaja.

(8) Do doplačila najemnine v skladu s tem členom niso upravičeni država, občine, javni stanovanjski skladi in druge pravne osebe javnega prava, katerih ustanovitelj je država ali občina, ter neprofitne stanovanjske organizacije.

167.e člen

(sklenitev pogodbe)

Sklad za namen opravljanja nalog iz 167.č in 167.d člena tega zakona z ustanoviteljem sklene pogodbo, s katero se določijo medsebojne pravice in obveznosti. V imenu ustanovitelja pogodbo sklene ministrstvo, pristojno za stanovanja.

167.f člen

(najemno razmerje po preteku začasnega obdobja)

(1) Ne glede na prvi odstavek 173. člena tega zakona po preteku obdobja iz 167.a člena tega zakona najemna pogodba med najemnikom denacionaliziranega stanovanja in lastnikom denacionaliziranega stanovanja ostane v veljavi, razen določb o višini najemnine.

(2) Najemnina po najemni pogodbi med najemnikom denacionaliziranega stanovanja in lastnikom denacionaliziranega stanovanja se po preteku obdobja iz 167.a člena tega zakona oblikuje prosto, ne sme pa biti oderuška.

(3) Najemnik denacionaliziranega stanovanja in lastnik denacionaliziranega stanovanja skleneta dodatek k najemni pogodbi iz prejšnjega odstavka, s katerim se dogovorita za novo višino najemnine.«.

7. člen

174. člen se črta.

PREHODNE IN KONČNI DOLOČBI

8. člen

(vodenje sklada v prehodnem obdobju)

(1) Direktor sklada do poteka mandata nadaljuje delo kot član uprave in do imenovanja vsaj še enega člana uprave opravlja naloge in pristojnosti uprave kot enočlanska uprava.

Do odločitve ustanovitelja, kateri izmed članov uprave je predsednik uprave, je dosedanji direktor predsednik uprave.

(2) Nadzorni svet mora izvesti vse postopke za imenovanje drugih dveh članov uprave v roku devetih mesecev po uveljavitvi tega zakona.

9. člen

(prvo preverjanje lastništva)

Prvo zahtevo za preverjanje lastništva v skladu s tretjim odstavkom novega 167.č. člena zakona lahko lastnik denacionaliziranega stanovanja vloži v treh mesecih po uveljavitvi tega zakona.

10. člen

(uskladitev podzakonskega predpisa)

Pravilnik o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem (Uradni list RS, št. 14/04, 34/04, 62/06, 11/09, 81/11, 47/14, 153/21 in 62/23) se uskladi z novim 167.c členom zakona v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

11. člen

(uskladitev akta o ustanovitvi sklada)

(1) Akt o ustanovitvi Stanovanjskega sklada Republike Slovenije kot javnega sklada (Uradni list RS, št. 6/11, 60/17, 17/18, 4/19, 31/21 in 132/23) se uskladi s spremenjenim prvim odstavkom 146. člena, novim 146.a členom in novim a148.a členom zakona v treh mesecih po uveljavitvi tega zakona.

(2) Sklad uskladi svoje akte s spremenjenim prvim odstavkom 146. člena, novim 146.a in novim a148.a členom zakona in ustanovitvenim aktom iz prejšnjega odstavka najpozneje v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

12. člen

(prenehanje veljavnosti)

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati četrti odstavek 3. člena Pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem (Uradni list RS, št. 14/04, 34/04, 62/06, 11/09, 81/11, 47/14, 153/21 in 62/23).

13. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 805-01/24-8/25

Ljubljana, dne 10. julija 2024

EPA 1583-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Urška Klakočar Zupančič
predsednica

2119. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31)

Na podlagi 11. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP) in 109. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24) je Državni zbor na seji 10. julija 2024 sprejel

R E S O L U C I J O

o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31)

1. UVOD IN IZHODIŠČA

V trajnostno naravnani družbi ima kultura pomemben povezovalni, razvojni in družbeni potencial. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (v nadaljnjem besedilu: ReNPK 24–31) v ospredje postavlja povezovanje kulture z drugimi resornimi politikami in prinaša učinkovito strukturo strateškega dokumenta, ki bo jasna podlaga za operativen in sledljiv akcijski načrt.¹

Vključujoč proces nastajanja nacionalnega programa za kulturo

Pri pripravi ReNPK 24–31 je bila ključnega pomena vključenost javnosti. Strateški dokument se je vsebinsko razvijal s pobudami in predlogi širokega kroga deležnikov v kulturi. S sodobnim in vključujočim načinom oblikovanja javnih politik je nastal celosten in z različnih vidikov obravnavan dokument. Pri vključevanju javnosti so pripravljavci sledili smernicam Ministrstva za javno upravo Republike Slovenije.² V središče dialoga so na dvanajstih regijskih posvetih (v Celju, Kranju, Trbovljah, Krškem, Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu, Postojni, Slovenj Gradcu, Novi Gorici, Kopru in Ljubljani) med 15. marcem in 21. aprilom 2023 vstopile številne skupnosti in do tedaj robne teme. Pogovorov med predstavniki Ministrstva za kulturo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) in ključnimi deležniki v kulturi se je udeležilo več kot 700 samozaposlenih in drugih delavcev v kulturi, ljubiteljskih ustvarjalcev, županov in predstavnikov javnih zavodov, nevladnih organizacij, območnih izpostav Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: JSKD), občinskih strokovnih služb, regijskih razvojnih agencij in drugih. Do konca maja 2023 so deležniki svoje pobude sporočali s pomočjo spletnega obrazca.

Predhodno posvetovanje s ključnimi deležniki v kulturi se je končalo z 808 prejetimi predlogi, pobudami in komentarji. Več kot 300 so jih udeleženci podali na regijskih srečanjih, 487 na spletnem obrazcu in 21 prek elektronske pošte. Vsebinske predloge za izboljšavo kulturnega modela so podale tri delovne skupine za trajni dialog s predstavniki javnih zavodov, nevladnih organizacij in samozaposlenih ter drugih delavcev v kulturi. Dodaten vir so bili zapisniki delovnih skupin za pripravo področnih strategij za muzeje in galerije, sodobni ples, medije, film in slovenski jezik. Posebna pozornost je bila namenjena prečnim politikam, ki so jih med junijem in avgustom 2023 sooblikovale delovne skupine strokovnjakov na področjih digitalizacije, krepitve zmogljivosti in podpornega okolja, dostopnosti kulture, zdravja in dobrega počutja, zelenega prehoda znotraj kulture, novih modelov upravljanja v kulturi, razvoja občinstev in kulturno-umetnostne vzgoje (v nadaljnjem besedilu: KUV), mednarodnega povezovanja ter infrastrukture. Skupaj je pri pripravi predlogov v devetih delovnih skupinah sodelovalo 89 strokovnjakov. Vsebinske predloge so predložili pristojne službe ministrstva (v ta namen je bila ustanovljena interna delovna skupina), Javna agencija za knjigo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: JAK), Slovenski filmski center, javna agencija Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SFC) in JSKD.

Ustanovljena je bila delovna skupina, ki na medresorski ravni redno spremlja izvajanje in predlaga spremembe nacionalnega programa za kulturo. Poleg predstavnikov ministrstva skupino sestavljajo predstavniki ministrstev za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, digitalno preobrazbo, finance, gospodarstvo, turizem in šport, infrastrukturo, javno upravo, kohezijo in regionalni razvoj, naravne vire in prostor, okolje, podnebje in energijo, solidarno prihodnost, visoko šolstvo, znanost in inovacije, vzgojo in izobraževanje, zdravje ter zunanje in evropske zadeve. Skupina se je osredinila na povezovanje kulture z drugimi resorji ter usklajenost resornih razvojnih strategij in ukrepov. Osnutek dokumenta je obravnaval tudi Nacionalni svet za kulturo. Predstavniki ministrstva so opravili več pogovorov in posvetov s Skupnostjo občin Slovenije in Združenjem mestnih občin. Z župani so razpravljali tudi na posvetu na Brdu pri Kranju konec junija 2023, kjer so bila prisotna vsa tri združenja.

Nove kulturne strategije na presečišču kriz

Temeljne spremembe Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 22–29 so bile potrebne ne le zaradi nujnosti dialoškega odnosa s ključnimi deležniki, temveč predvsem zaradi oblikovanja celostne strategije kulturne politike v času nenehnih kriz, ki bo ustrezna podlaga ukrepom za gradnjo odpornosti sektorja. Vodilo ReNPK 24–31 je zato trdna zaveza k ohranitvi kulture v sferi javnega dobra.

Prejšnja resolucija je bila potrjena med epidemijo covida-19, ki je močno vplivala na vsa področja kulture, od takrat pa so se zgodile dodatne prelomnice, ki kulturo postavljajo pred nove izzive. Predvsem gre za hudo podnebno in okoljsko krizo, ki v obliki številnih naravnih nesreč vse bolj določa delovni prostor ustvarjalcev ter ogroža kulturno dediščino in povzroča škodo na njej. Odpravljanje posledic katastrofalnih poplav iz avgusta 2023 je v marsičem zamajalo kulturnopolitične prioritete, saj bo treba zaradi spoprijemanja s posledicami ujm in podnebnih sprememb te teme uvrstiti bistveno višje na agendo. Vojne in oboroženi spopadi po svetu vplivajo tudi na zunanjepolitične prioritete na polju kulture v Republiki Sloveniji. Inflacijski pritiski vplivajo na razpoložljiva sredstva gospodinjstev za kulturno potrošnjo. Pomemben vpliv na javno porabo za kulturo ima zahteva po ponovnem upoštevanju fiskalnega pravila od leta 2024. Zaradi izjemno hitrega širjenja tehnologij umetne inteligence mora razmislek o prihodnosti vključevati sposobnost prilagajanja kulture na nove tehnološke realnosti.

¹ V dokumentu zaradi nomotehničnih smernic uporaba moškega spola velja za vse spole.

² Seznam referenčnih slovenskih in mednarodnih zakonov, predpisov, strategij in smernic je na koncu dokumenta.

Vpetost v sodobne mednarodne kulturne politike

ReNPK 24–31 upošteva sodobne mednarodne strateške smernice kulturnih politik. Kot eno najpomembnejših vodil služi Unescova Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (v nadaljnjem besedilu: MKRKL), ki jo je Republika Slovenija ratificirala leta 2006. MKRKL je bila obravnavana v več poročilih, med njimi je najnovejše Preoblikovanje politik za ustvarjalnost: kultura kot globalno javno dobro iz leta 2022, ki dodatno krepi predhodno zastavljeno povezovanje kulture z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030³ (v nadaljnjem besedilu: Agenda 2030). V okviru krepitve raziskovalne podstatit kulturnih politik se dokument opira na različne statistične okvirje, med drugim tematske kazalnike za kulturo v Agendi 2030, ter številne raziskave in analize iz Slovenije in mednarodnega prostora. Med smernicami Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) je poleg še veljavne Nove evropske agende za kulturo (v nadaljnjem besedilu: NEAK) iz leta 2018 pomemben tudi Evropski zeleni dogovor (vključno z Novim evropskim Bauhausom⁴ in Valom prenove za Evropo),⁵ s katerim si EU prizadeva za oblikovanje trajnostno naravnane družbe. ReNPK 24–31 je usklajen z Resolucijo sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026, ki v ospredje skupnih evropskih prizadevanj postavlja izboljšanje položaja kulturnih delavcev, krepitev vloge kulture v družbi, aktiviranje moči kulture pri reševanju podnebne krize in gradnjo kulturnih razsežnosti zunanjih odnosov EU. Na državni ravni je med najpomembnejšimi dokumenti, ki jim ReNPK 24–31 sledi, Strategija razvoja Slovenije 2030. Dokument je usklajen s številnimi področnimi državnimi, evropskimi in mednarodnimi strategijami, smernicami in usmeritvami.

Viri financiranja

Za izvajanje ReNPK 24–31, v katerem so opredeljeni kultura kot javno dobro, javni interes za kulturo, področja kulture, načini zagotavljanja kulturnih dobrin kot javnih dobrin in usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo, so v skladu z določili Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (v nadaljnjem besedilu: ZUJIK) poleg ministrstva za kulturo pristojna še druga ministrstva. Ukrepi, ki izhajajo iz ReNPK 24–31, se poleg državnega proračuna financirajo tudi s sredstvi iz evropske kohezijske politike ter drugih evropskih skladov in mednarodnih programov. V dolgoročni proračun EU za obdobje 2021–2027 je poleg evropske kohezijske politike 2021–2027 umeščen tudi mehanizem za okrevanje in odpornost, s katerim želi Evropska komisija spodbuditi naložbe v zeleno, digitalno in odporno Evropo. Iz evropskih sredstev financirani ukrepi so na področju kulture v skladu z zastavljenimi cilji ReNPK 24–31 prav tako predvideni v naslednjem večletnem finančnem okviru EU. V prihodnjem obdobju kohezijske politike si bo ministrstvo prizadevalo za oblikovanje samostojnega cilja na področju kulture. Za doseganje skladnega regionalnega razvoja na področju kulture se bodo glede na prepoznane potrebe in zmožnosti izvajali ukrepi endogene regionalne politike.⁶ Podrobne opredelitve finančnih posledic ukrepov so v akcijskem načrtu.

Poslanstvo kulture

Kultura je eden ključnih družbenih podsistemov, saj z uresničevanjem svojega poslanstva prispeva k socialno pravični, solidarni in ustvarjalni družbi, izboljšuje kakovost življenja, spodbuja raznolikost, vzpostavlja kritični odnos posameznikov do družbe in krepi njihovo ustvarjalnost, omogoča vsebinsko polno preživljanje prostega časa, zagotavlja svobodo izražanja ter dostop do kakovostnih in preverjenih informacij, omogoča živost jezika in z ohranjanjem kulturne dediščine osmišlja preteklost ter kaže vizijo prihodnosti. Svoje poslanstvo lahko udejanja le, če so znotraj sektorja zagotovljeni ustrezni pogoji za profesionalno delo za delavce v kulturi in za široko dostopno udejstvovanje prebivalstva znotraj ljubiteljske kulture.

Vizija kulture do leta 2031

Leta 2031 bo kultura z uresničevanjem nacionalnega programa stabilno in visoko javno financirana, močno in regionalno enakomerno prisotna v lokalnih skupnostih, trajnostna, dostopna vsem prebivalcem, vključena v druge resorje, mednarodno pa močno in ustaljeno povezana. Delovne razmere za delavce v kulturi bodo stabilne, kultura bo temeljila na participativnih in demokratičnih kulturnih institucijah.

Vizija kulture do leta 2050

Za umestitev kulture v središče družbe mora biti njena strateška razvojna vizija dolgoročna, zato ReNPK 24–31 postavlja smernice razvoja do leta 2050. V prihodnjih desetletjih bo kultura s trajnostnimi medsektorskimi povezavami umeščena med resorje, ki so ključni za razvoj družbe. To jo bo utrdilo kot temeljno javno dobro. Kultura bo leta 2050 med najpomembnejšimi gradniki solidarne, vključujoče, inovativne in trajnostne družbe. Imela bo prepoznane izobraževalne, zdravstvene, okoljske, politične, tehnološke, družbene, ekonomske in druge učinke ter bo eden od ključnih načinov osmišljanja posameznika in skupnosti.

Kako brati ReNPK 24–31

ReNPK 24–31 na področje kulture prinaša novo logiko strateških dokumentov. Osnovan je na treh stebrih temeljnih strateških ciljev, ki usmerjajo splošno vizijo krepitve kulture. Sledijo jim podrobnejši razvojni cilji. Ti odgovarjajo na ključne izzive sektorja, ki otežujejo izpolnitev temeljnih strateških ciljev. Razvojnimi ciljem se bo s prečnimi politikami in konkretnimi ukrepi iz akcijskega načrta sledilo na različnih področjih in z vsemi deležniki v kulturi. Kazalniki za temeljne in razvojne cilje so opredeljeni v Akcijskem načrtu 2024–2027 za ReNPK 24–31 (v nadaljnjem besedilu: Akcijski načrt).

2. TEMELJNI STRATEŠKI CILJI

ReNPK 24–31 temeljne strateške cilje, ki usmerjajo oblikovanje ukrepov in dolgoročno tudi kulturno politiko, umešča v tri stebre: *Kultura za povezano družbo*, *Kultura kot javno dobro* in *Kultura za trajnostno prihodnost*.

Prvi steber, *Kultura za povezano družbo*, vsebuje temeljne dolgoročne cilje, ki se osredinjajo na kulturo kot povezovalni element skupnosti. S to usmeritvijo se Republika Slovenija pridružuje evropskim smernicam. NEAK kulturno dediščino ter kulturni in

³ Agenda 2030 je od leta 2015 akcijski program Združenih narodov za trajnostni razvoj; z njeno uveljavitvijo na vseh poljih strateškega načrtovanja si države prizadevajo odpraviti revščino in neenakost ter se spopadajo s podnebnimi spremembami.

⁴ Novi evropski Bauhaus je ustvarjalna in interdisciplinarna pobuda, ki določbe Evropskega zelenega dogovora prenaša v življenjsko okolje, vključno s tremi temeljnimi načeli: estetsko obogatitvijo, trajnostnostjo in inkluzivnostjo.

⁵ Evropska strategija, ki usmerja pospešeno prenovo in razogljčenje ter izboljšanje energetske učinkovitosti stavbnega fonda EU.

⁶ Gre za del regionalne politike, ki je v skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja usmerjen v uresničevanje teritorialnih razvojnih ciljev.

ustvarjalni sektor opredeljuje kot dinamično gibalno pripadnosti. Kultura namreč spodbuja skupne vrednote, vključenost, medkulturni dialog in občutek skupnosti.⁷ V ta sklop so umeščeni cilji *Skrb za kulturno dediščino, Razvoj in javna raba slovenskega jezika ter Zagotavljanje kulturne raznolikosti*.

Drugi steber, *Kultura kot javno dobro*, vsebuje cilje, ki so osredinjeni na ustvarjanje in posredovanje novih kulturno-umetniških in medijskih vsebin. Dokument s tem sledi zavezam iz MKRKI, ki podpisnice usmerja k prizadevanju za vzpostavitev okolja, v katerem bodo imeli posamezniki in skupine možnost ustvarjati, proizvajati in razširjati lastne kulturne izraze ter dostopati do njih.⁸ Kultura in umetnost množita potenciala sobivanja v trajnostni in socialno pravični skupnosti, to pa je mogoče le, če je kultura razumljena kot javno dobro in je v pomembnem delu izvzeta iz tržnih mehanizmov. Dostopna mora biti vsem, ne glede na njihov status ali osebne okoliščine. Zato nujno potrebuje stabilno javno financiranje in podporo. Temeljni strateški cilji tega stebra so *Kakovostna raznovrstna umetnost in avtonomno vrednotenje, Razvit sistem posredovanja kulturnih vsebin in zagotavljanja njihove dostopnosti ter Neodvisni in kakovostni mediji ter preiskovalno novinarstvo*.

Tretji, razvojni steber kulturo umešča v druge resorje. Povezuje jo s preostalimi cilji v družbi in išče sinergije z največ potenciali. K temu napotuje ZUJK, po katerem mora ReNPK 24–31 opredeliti vlogo kulture v razvoju širše družbe. V steber *Kultura za trajnostno prihodnost* so umeščeni naslednji cilji: *Vloga kulture pri zdravju in dobrem počutju, Vloga kulture v trajnostnih mestih, naseljih in skupnostih ter Vloga kulture pri zmanjševanju neenakosti*. Vsi trije izhajajo iz Agende 2030. Na podlagi analiz dosedanjih dosežkov povezovanja kulture z drugimi resorji ter globalnih trendov ministrstvo na teh področjih vidi potencial za okrepljene dejavnosti in rezultate. Čeprav so v okviru stebra v skladu z usmeritvami Unesca poudarjeni le določeni trajnostni cilji, bodo nadgrajene tudi povezave, ki so vzpostavljene že dlje časa. Eden takšnih je krepitev KUV v okviru cilja Agende 2030, ki govori o zagotavljanju enakopravnega dostopa do kakovostne izobrazbe, spodbujanju možnosti vseživljenjskega učenja in ukrepih, ki sledijo cilju podnebne nevtralnosti. Področje ustvarjalnosti se povezuje tudi z gospodarstvom, predvsem na področju inovacij in turizma.⁹ Ukrepe so v sklopu medsektorskega povezovanja prispevali številni resorji. Takšna logika povezovanja kulture s cilji Agende 2030 sledi iz ključnih dokumentov Unesca, ki državam članicam nalaga, naj kulturo kot strateški povezovalni element vključijo v nacionalne in mednarodne razvojne politike ter jih podprejo s konkretnimi ukrepi.¹⁰

Steber 1: Kultura za povezano družbo

Skrb za kulturno dediščino

Cilj narekuje trajno ohranjanje kulturne dediščine v vseh njenih oblikah in na vseh področjih. Zajema skrb za nepremično, premično in nesnovno dediščino. Temelji na načelu celostnega in strokovnega varstva kulturne dediščine za omogočanje celostnega ohranjanja kulturne raznolikosti, ustvarjalnosti in prepoznavnosti v mednarodnem prostoru, pri čemer so vsa načela podkrepljena z vizijo k uporabniku usmerjenega varovanja dediščine. Temeljni strateški cilj vzpostavlja skupnostni pomen varstva, ohranjanja, razumevanja, oživiljanja, promocije in uporabe dediščine ter njenega vključevanja v lokalna in mednarodna okolja. Zaradi vse več naravnih nesreč, ki so pogosto tudi posledica podnebnih sprememb, je za zaščito kulturne dediščine pomembno, skladno z načrti za zaščito in reševanje, poskrbeti za ustrezne priprave in izvajanje ukrepov za zmanjševanje in preprečevanje nevarnosti ter posledic naravnih nesreč. Prednostna naloga je prilagajanje na izzive razvoja novih tehnologij, digitalizacije in podnebnih sprememb. Prvi pogoj celovite skrbi za kulturno dediščino je zagotavljanje primernih delovnih razmer v sektorju, vključno z infrastrukturo. Skrb temelji na vključujoči družbi, vključno s široko dostopnostjo formatov in vsebin, uravnoteženem pametnem razvoju ter prenašanju znanja in ustvarjanju sinergij med različnimi deležniki ter ukrepi. Dediščinske politike prispevajo k izboljšanju bivalnega okolja in kakovosti življenja prebivalcev ter imajo pomembno vlogo pri krepitevi socialne kohezivnosti družbe. Kulturna dediščina je s svojo raznovrstnostjo pomemben socialni, vzgojni in identifikacijski potencial za doseg regionalno in prostorsko uravnoteženega in trajnostnega razvoja. Skrb za kulturno dediščino izhaja iz nacionalnih in mednarodnih zakonskih določil in smernic.¹¹

Razvoj in javna raba slovenskega jezika

Jezik je kot osrednje komunikacijsko sredstvo eden od temeljev vsake skupnosti. Večjezičnost spodbuja multikulturno družbo. Slovenski jezik ima upravne razsežnosti in je temelj kulturnih vsebin. Spada med manjše jezikovne skupnosti, zato je treba za njegov razvoj in zaščito ubrati inovativne sodobne strategije. Cilj obsega urejanje pogojev za rabo slovenskega jezika v izobraževalnem in uradniškem okolju ter javno rabo nasploh ter si prizadeva za njegovo živost in dinamičnost. Skrbi tudi za razvoj slovenskega jezika znotraj skupnega slovenskega kulturnega prostora. Poseben izziv je zaščita slovenskega jezika v hitro spreminjajočem se digitalnem okolju, še posebej pri mednarodnih ponudnikih digitalnih platform in pretočnih storitev ter besedilnih, govornih in drugih uporabniških digitalnih vmesnikih, vključno s podporo govorne sinteze. Dodaten izziv sta njegova zaščita in krepitev v kontekstu umetne inteligence. V skladu z mednarodnimi in notranjimi usmeritvami si strateški cilj prizadeva za večjezično družbo, v kateri na območju Republike Slovenije ob slovenskem soobstajajo jeziki več skupnosti: madžarski, italijanski, romski, znakovni, jezik gluhoslepih in drugi, ki prebivalcem omogočajo plodno udejstvovanje v javnem življenju ter pripomorejo k večkulturnemu dialogu in medsebojnemu razumevanju.¹²

Zagotavljanje kulturne raznolikosti

Kulturna raznolikost je v vsaki družbi vir izmenjav, znanj, tradicij, inovacij in ustvarjalnosti. Gre za skupno dediščino humanizma, ki jo je treba negovati za dobrobit sedanjih in prihodnjih generacij. Za spodbujanje solidarne in vključujoče družbe, ki se s sobivanjem različnih skupnosti razvija in bogati, mora država s posebno skrbjo nagovarjati osebe z različnimi manjšinskimi izkušnjami in skrbeti za njihovo enakopravno vključenost v vse sfere ustvarjanja in delovanja na polju kulture. Pri tem mora biti

⁷ NEAK (2018), str. 1.

⁸ Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (2006), 7. člen.

⁹ Krepitev ustvarjalnosti na področju gospodarstva je namenjeno poglavje v Slovenski industrijski strategiji 2021–2030.

¹⁰ Preoblikovanje politik za ustvarjalnost: kultura kot globalno javno dobro (2022), str. 17.

¹¹ Varstvo kulturne dediščine določa Ustava Republike Slovenije, ki narekuje, da država skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen kulturni razvoj družbe. Svet Evrope je leta 2017 sprejel priporočila o Evropski strategiji kulturne dediščine za 21. stoletje, v katerih med drugim poudarja varovanje, ohranjanje, spodbujanje in bogatitev kulturne dediščine kot pot do oblikovanja bolj vključujočih in pravičnejših družb. Natančnejša določila in obseg nalog izhajajo iz Zakona o varstvu kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: ZVKD-1), razvojne usmeritve pa iz Strategije kulturne dediščine 2020–2023.

¹² Obseg nalog je določen z Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 in Zakonom o javni rabi slovenščine.

še posebej pozorna na zaznavanje multiplih oblik zatiranosti, vključno s socialno in ekonomsko izključenostjo ali diskriminacijo na podlagi osebnih okoliščin, ter oblikovati ukrepe, s katerimi zagotavlja dejansko enakost. Kulturno raznolikost zagotavlja tudi skrb za vzpostavljanje pogojev družbene vključenosti manjšinskih etničnih skupnosti, med katere spadajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, narodnih skupnosti nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (v nadaljnjem besedilu: SFRJ), nemško govoreče etnične skupine ter drugih skupnosti, skupin in posameznikov z manjšinsko izkušnjo. Posebno skrb namenja kulturnim dejavnostim v zamejstvu. Ena izmed človekovih pravic je tudi verska svoboda, pri čemer bo ministrstvo skrbelo, da se uresničujejo ustavno zagotovljena načela o ločenosti države in verskih skupnosti, svobodnem delovanju in enakopravnosti verskih skupnosti. Cilj s podporo kulturnim programom in projektom stremi k zagotavljanju strpne, razumevajoče in vključujoče družbe.¹³

Steber 2: Kultura kot javno dobro

Kakovostna raznovrstna umetnost in avtonomno vrednotenje

Med temeljnimi nalogami ministrstva sta zagotavljanje ustreznih pogojev za nastanek kakovostne in raznovrstne umetnosti s strani poklicnih ustvarjalcev ter razvijanje mreže ljubiteljskih kulturnih dejavnosti. Ministrstvo bo podpiralo raznovrstnost in kakovost umetnosti pred številom dogodkov. Eden od osnovnih pogojev za nastanek kakovostne umetnosti je poleg primernih delovnih in infrastrukturnih pogojev razvit in odziven sistem vrednotenja kulturno-umetniškega ustvarjanja. Zato bo ministrstvo krepilo strokovnost, integriteto in neodvisnost strokovnih komisij ter zagotavljalo možnosti za kakovostno, neodvisno ter vrednotenjsko in vsebinsko polno umetnostno kritiko. Ustvarjalo bo pogoje za umetniško avtonomijo in svobodo izražanja ustvarjalcev ter preprečevalo pojave sovražnega govora. Prizadevalo si bo za izboljšanje materialnih pogojev dela v sektorju in enakomeren regionalni razvoj na področju kulture. Čeprav je kultura v solidarni družbi vrednota sama na sebi, ima prav tako dokazano široko razsežnost multiplikativnih učinkov na različne sfere družbe, zaradi česar je ustvarjanje kakovostnih in raznovrstnih kulturnih vsebin ključno za celosten družbeni razvoj. Ti učinki so še posebej vidni z vlogo kulture pri spodbujanju zdravja, gradnji kohezivnih skupnosti, kar poudarja tudi NEAK,¹⁴ vseživljenjskega učenja, kakovostnega preživljanja prostega časa in omogočanja medkulturnega dialoga. Kultura vpliva na družbeno inovativnost in prispeva pomemben delež h gospodarski dejavnosti. Kulturni in kreativni sektor v Republiki Sloveniji je leta 2017 obsegal 8,4 odstotka aktivnih podjetij v celotnem gospodarstvu in zaposloval 3,3 odstotka vseh zaposlenih.¹⁵

Razvit sistem posredovanja kulturnih vsebin in zagotavljanja njihove dostopnosti

V raziskavi Odnos do kulture¹⁶ je leta 2017 četrtina vprašanih zatrnila, da si želijo več kulturnega udejstvovanja, a jih v 31 odstotkih ovira slaba izbira kulturne ponudbe v njihovem kraju. Strateški cilj se osredinja na bolj enakomeren regionalni dostop do sredstev in pogojev za delovanje ustvarjalcev in kulturnih institucij, ustvarjanje kakovostne kulturne produkcije in ohranjanje dediščine ter na enake možnosti prebivalcev pri dostopanju do kulturnih in medijskih vsebin, ki so izvedene v okviru javne službe oziroma prepoznanega javnega interesa. Različna področja kulture so po državi dostopna v različni meri, predvsem pa z javnimi sredstvi sofinancirane vsebine premalo krožijo po različnih institucijah. Z enakomernejše razvitim decentraliziranim sistemom posredovanja in ustvarjanja kulturnih vsebin bo ministrstvo preprečevalo nevarnost hiperprodukcije in izgorelost izvajalcev, prebivalci bodo imeli enakomernjši dostop do kulture, sofinancirane z javnimi sredstvi, lokalna okolja pa bodo lahko ponudila višjo raven kakovosti življenja.¹⁷ Z izpolnjevanjem tega cilja bo kultura bolj dostopna tudi prebivalcem znotraj skupnega slovenskega kulturnega prostora. Prav tako je treba za vključevalnost kulture izboljšati dostopnost vseh področij kulturne dediščine. Za zagotavljanje ustreznih pogojev dela in dostopnosti kulture je cilj po prenehanju veljavnosti Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi zagotoviti primerljiv zakon za naslednje obdobje.

Neodvisni in kakovostni mediji ter preiskovalno novinarstvo

Neodvisni in kakovostni mediji so ključni za zagotavljanje pravice prebivalcev do obveščeniosti in preverjenih informacij, na podlagi katerih se lahko avtonomno odločajo in ravnajo. Pluralizem medijske krajine se bo zagotavljal z razpršenim in preglednim medijskim lastništvom. V letu 2022 je bilo tveganje za pluralnost, ki ga prinašajo potencialni poslovni interesi v uredniške vsebine v Republiki Sloveniji, 67-odstotno.¹⁸ Ministrstvo si bo s prenovo medijske zakonodaje prizadevalo za preglednost lastništva ter s tem za učinkovitejše preprečevanje nedovoljene koncentracije, pregledno financiranje in učinkovito regulacijo. Z ukrepi za zagotavljanje pluralnosti bo omogočalo dostopnost kakovostnih in raznovrstnih medijskih vsebin ter strokovno in neodvisno delovanje medijev. Za zagotovitev kakovostnega, avtonomnega in preiskovalnega novinarstva bo ministrstvo izboljševalo pogoje dela medijskih delavcev, vključno s samostojnimi novinarji, saj je ekonomska neodvisnost poleg zavezanosti načelom kakovostnega novinarstva največje zagotovilo za avtonomnost. Vodilo cilja ostajata skrb za neodvisnost javne medijske službe in javni interes na področju medijev.¹⁹

Steber 3: Kultura za trajnostno prihodnost

Vloga kulture pri zdravju in dobrem počutju

Eden od ciljev Agende 2030 je skrb za zdravo življenje in spodbujanje splošnega dobrega počutja v vseh življenjskih obdobjih. V okviru tega cilja bo kultura prispevala h krepitvi preventivnih ukrepov na področju duševnega zdravja in dobrega počutja

¹³ K zagotavljanju kulturne raznolikosti Republike Slovenije usmerja MKRKI (2006, 1. in 2. člen), ki podpisnice napotuje k varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov, medkulturnosti, krepitvi mednarodnega sodelovanja, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter upoštevanja načela mednarodne solidarnosti. K cilju prav tako prispevajo drugi resorji, pri čemer je pomembna Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030.

¹⁴ NEAK (2018), str. 3.

¹⁵ Nika Murovec, Damjan Kavaš, Sonja Uršič, *Statistična analiza stanja kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji 2008–2017* (Ljubljana, 2023), str. 117.

¹⁶ Andraž Zorko in Katja Goričan: Odnos do kulture/udejstvovanje v kulturi (Ljubljana, 2017).

¹⁷ Prizadevanje za enakomeren regionalni razvoj in dostopnost kulture izhaja iz Splošne deklaracije človekovih pravic (Uradni list RS, št. 24/2018, 21. člen), ki določa, da ima vsakdo pravico do enakega dostopa do javnih služb.

¹⁸ Spremljanje medijskega pluralizma v digitalni dobi. Poročilo o državi: Slovenija (2022), str. 14.

¹⁹ Zagotavljanje svobode in pluralnosti medijev določa Listina Evropske unije o temeljnih pravicah v 11. členu, Evropska komisija pa v 2. členu Priporočil Komisije o zagotavljanju zaščite, varnosti in opolnomočenja novinarjev in drugih medijskih delavcev v EU predlaga državam članicam, naj sprejmejo učinkovite ukrepe za njihovo zaščito, varnost in opolnomočenje. Ob tem morajo spoštovati načela svobode in pluralnosti medijev, svobodo izražanja in obveščanja ter pravico do nediskriminacije.

ter prizadevanj za zgodnje opozarjanje na tveganja za zdravje ter njihovo zmanjševanje in obvladovanje. Cilj sledi nadgradnji obstoječih pilotnih modelov, ki kulturne vsebine vključujejo bodisi v zdravstvene ter druge ustanove bodisi poudarjajo vpliv kulture na zdravje in dobro počutje. Uspešne pilotne modele povezuje v sistem družbenega predpisovanja, bolj znanega kot *Kultura na recept*, ki posameznikom kot dopolnjujoči del preventive ali zdravljenja omogoča dostop do različnih kulturnih dejavnosti, tako v vlogi občinstva, predvsem pa v vlogi aktivnih soudeležencev ustvarjalnih procesov pod vodstvom za to usposobljenih strokovnih delavcev. Kultura je pomembna pri preprečevanju nastanka duševnih motenj in starostne krhkosti, podpora zdravljenju ali obvladovanju duševnih in nevroloških motenj ter kroničnih bolezni ter pri akutni oskrbi in oskrbi ob koncu življenja.²⁰ Na zdravje pozitivno vpliva v vseh življenjskih obdobjih, še posebej nepogrešljiva je pri mladih in starejših. O pozitivnem vplivu kulture na zdravje in dobro počutje pričajo številne tukajšnje²¹ in mednarodne raziskave, k tem smernicam pa poziva tudi Svetovna zdravstvena organizacija.

Vloga kulture v trajnostnih mestih, naseljih in skupnostih

Kulturne dejavnosti krepijo občutek pripadnosti lokalni skupnosti, trajnostna raba dediščinskih virov pa h kakovosti življenja v lokalnem okolju, s čimer lahko občutno prispevajo k prizadevanjem za trajnostni razvoj. Kultura se umešča v cilj Agende 2030, ki govori o skrbi za odprta, vzdržljiva ter trajnostna mesta in naselja. Konkretni cilji, na katere se v tem okviru osredinja kultura, so krepitev prizadevanja za varstvo in ohranjanje kulturne in naravne dediščine, zagotavljanje splošnega dostopa do zelenih in javnih površin za vse prebivalce, zlasti za otroke, starejše, senzorno in gibalno ovirane, ter spodbujanje pozitivnih družbenih, kulturnih in okoljskih povezav med mestnimi, primestnimi in podeželskimi območji. Kultura spodbuja sodelovanje in prispeva h krepitvi odprte in vključujoče družbe. Kulturne dejavnosti prispevajo k spodbujanju lokalnega gospodarstva, zlasti turizma, in ustvarjajo delovna mesta; pripomorejo k izgradnji kakovostnih javnih prostorov ter prenovi kulturno pomembnih zgradb in območij;²² spodbujajo ustvarjalnost in inovacije ter prispevajo k reševanju okoljskih in družbenih izzivov. Trajnostna obnova kulturne dediščine v mestnih in podeželskih območjih prispeva k zmanjšanju vplivov podnebnih sprememb. Kultura ima pomembno vlogo pri uveljavitvi Evropskega zelenega dogovora s ozaveščanjem in izobraževanjem o okoljskih izzivih, seznanjanjem s podnebnimi spremembami in ogroženostjo narave ter načini trajnostnega ravnanja. Kulturni sektor prispeva k trajnostnim praksam z zmanjševanjem ogljičnega odtisa pri organizaciji dogodkov, z recikliranjem in uporabo obnovljivih virov energije ter z energetsko prenovo objektov kulturne dediščine.

Vloga kulture pri zmanjševanju neenakosti

Kultura se povezuje s ciljem Agende 2030, ki se osredinja na zmanjševanje neenakosti znotraj držav in med državami. V tem okviru cilj sledi čim večjemu vključevanju prebivalcev v družbeno življenje, ne glede na starost, spol, spolno usmerjenost, gibalno ali senzorno oviranost, raso, narodnost, poreklo, vero, ekonomski položaj ali drugo okoliščino. Prav tako si prizadeva za zagotavljanje enakih možnosti in zmanjševanje dejanske neenakosti s spodbujanjem ustrezne zakonodaje, politike in ukrepov. Kultura bo k večji enakosti prispevala z zagotavljanjem dobrih pogojev dela ter dostopnosti kulturnih vsebin in trajnostno ohranjene kulturne dediščine, z refleksijo družbenega dogajanja in spodbujanjem možnosti posameznikov za participacijo v družbenem razvoju in vseživljenjskem učenju ter z zagotavljanjem kulturne raznolikosti in večgeneracijskega sodelovanja.

3. RAZVOJNI CILJI

Na podlagi analiz, statistik in raziskav so v nadaljevanju prepoznani ključni strateški izzivi, ki kulturo ovirajo pri razvoju, doseganju vizije in izpolnjevanju poslanstva. Ti izzivi so predvsem prekarnost in slabi pogoji dela, oteženi prostorski pogoji, neenakost spolov v kulturnem sektorju, finančna in regionalno neenakomerna dostopnost kulturnih vsebin, nepovezано mednarodno sodelovanje, premalo povezovanja z drugimi resorji, nesistematično vključevanje kulture v zeleni prehod, pomanjkanje razpršenosti virov financiranja, produkcija, ki ni vzdržna, pomanjkljiva analitična podprtost sektorja, instrumentalizacija kulture, širjenje dezinformacij in sovražnega govora, vse pogostejši napadi na umetnike ter nesistematična povezanost deležnikov znotraj kulture.

S sledenjem razvojnim strateškim ciljem se bo kultura spopadla s strukturnimi težavami in ovirami. Ti cilji so ključni potencial kulture in priložnost, da kultura postane nepogrešljivi gradnik solidarne in trajnostne družbe. Razvojnim strateškim ciljem z različnimi prednostnimi nalogami sledijo vsa področja kulture. Podrobnejši ukrepi in uresničevanje posameznih ciljev so določeni pri področjih in v Akcijskem načrtu.

Odpravljanje prekarnosti, zagotavljanje enakosti spolov in krepitve zmoglosti ter kadrovske in prostorske kapacitete

Podatki Statističnega urada Republike Slovenije iz evropske ankete o delovni sili kažejo, da se je število vseh delovno aktivnih na področju kulturnih in razvedrilnih dejavnosti med letoma 2019 in 2022 zaradi posledic epidemije covid-19 zmanjšalo za skoraj 20 odstotkov, predvsem zunaj javnih zavodov. V letu 2021 37 odstotkov samozaposlenih v kulturi ni dosegalo bruto minimalne plače, 80 odstotkov pa ne povprečne bruto plače. Za prekarni del sektorja kulture so značilne visoka konkurenčnost in razdrobljene možnosti za zaslužek, ki močno variira v različnih stopnjah kariere. Prekarni delavci v kulturi nimajo običajne poklicne poti, saj ta temelji na kratkotrajnih projektih, nestandardno razporejenem delovnem času in visoki mobilnosti. Pogosto morajo zaradi nepredvidljivih prihodkov za preživljanje opravljati dodatne poklice, njihove delavske pravice so slabo urejene. Prekarost delovnih pogojev povzroča negotove ekonomske, socialne, stanovanjske in zdravstvene okoliščine, zaradi nestanovitnosti pa otežuje ustvarjanje kakovostne umetnosti in kakovostno novinarsko delo. Negotov socialni položaj veča ranljivost delavcev za spolno nadlegovanje, mobing in izgorelost na delovnem mestu. ReNPK 24–31 se prekarnosti v kulturi loteva z uvedbo kolektivnega urejanja delavskih pravic za samozaposlene, omogočanjem kariere dinamične samozaposlenih, uvedbo načela *vsako delo šteje*, uvajanjem shem, ki podporno delo prepoznajo onkraj črpanja iz programskih sredstev, krepitvijo možnosti za zaposlovanje, sistematičnim štipendiranjem, prizadevanjem za varnejša delovna mesta, dostojanstvene pogoje dela in pošteno plačilo ter skrbjo za upokojene ustvarjalce z ureditvijo republiških priznavalnin in izjemnih pokojnin. Posebna skrb bo namenjena ukrepom, ki jih delavci v kulturi potrebujejo ob različnih obdobjih svojih karier, predvsem pred upokojitvijo.

Za razmah kulture so pomembne ustrezne kadrovske zmogljivosti v okviru izvajanja javne službe. V letu 2022 je ministrstvo financiralo 2503 zaposlitve v javnih zavodih na področju kulture. Ministrstvo je za njihove plače namenilo 90 milijonov evrov. Za-

²⁰ Daisy Fancourt in Saoirse Finn. *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review* (Kopenhagen, 2019), str. 57.

²¹ V Sloveniji je bilo objavljenih več zbornikov in monografij o povezavi med umetnostjo in duševnim zdravjem. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani izvaja študijski program Pomoč z umetnostjo, znotraj katerega potekajo specialistične in magistrske raziskave.

²² Tu ReNPK 24–31 sledi Resoluciji o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050, ki je temeljni strateški prostorski akt Republike Slovenije.

radi inflacijskih pritiskov in drugih makroekonomskih okoliščin se razmerja med plačnimi razredi v javnem sektorju v kulturi krhajo. Še posebej slabo plačani so zaposleni v tehničnih in podpornih sektorjih, te delavce pa javni zavodi le stežka zadržijo. Zato bo ministrstvo skupaj s socialnimi partnerji iskalo ustrezne rešitve v okviru skupne reforme plačnega sistema v javnem sektorju, tako v smislu boljših plač in urejanja razmerij med plačnimi razredi kot tudi ustreznih kadrovskih kapacitet.²³ Prizadevalo si bo tudi za uvajanje shem pripravništva in mentorstva za mlajše javne uslužbenke.

Država in občine si morajo prizadevati za primerne delovne prostore v kulturi. Ministrstvo bo v sklopu investicijskih vlaganj skladno z desetletnim načrtom zato obnavljalo tudi dotrajane in za delo neprimerne zgradbe, v katerih delujejo kulturne institucije.

Kot navaja Analiza kulturnega in kreativnega sektorja, so na nekaterih področjih v kulturi zaradi manjših zaslužkov večinoma prisotne ženske. Navkljub precejšnji uravnoveženosti spolov med člani strokovnih komisij, ki podeljujejo sredstva, je neenakost spolov po drugi strani razvidna pri podeljevanju nagrad. Med letoma 1947 in 2023 je bilo med 366 Prešernovimi nagrajenci le 33 žensk oziroma 9 odstotkov. Nagrajencev Prešernovega sklada je bilo do leta 2023 549, od tega so bile le 103 ženske oziroma 18 odstotkov. Enakost spolov v kulturi ReNPK 24–31 uvršča med svoje strateške prednostne naloge. Dodatno si bo ministrstvo prizadevalo za pripravo ustreznih raziskav in statističnih analiz ter pripravilo posebne ukrepe, vključno z ukrepi za bolj enakomerno porazdeljeno skrbstveno delo.²⁴

Finančna in regionalna dostopnost

Četrtna potencialnih obiskovalcev kulturne infrastrukture in prireditev, za katere so pokazali zanimanje, teh ne more obiskati zaradi pomanjkanja sredstev oziroma previsokih cen vstopnic.²⁵ Z inflacijskimi pritiski se manjša razpoložljivost dohodka, ki ga gospodinjstva namenjajo kulturi. Kultura je s finančnega vidika manj dostopna za ljudi, ki živijo zunaj večjih urbanih središč. Zato ReNPK 24–31 zavezuje k enakomernemu regionalnemu razvoju in podpori ustvarjalcem ter kulturnim institucijam v njihovem lokalnem okolju. ReNPK 24–31 se strateško usmerja k sistemskemu javnemu financiranju kulture in zagotavljanju dostopnosti javno podprte kulture za vse prebivalce ne glede na njihov ekonomski položaj. Finančna dostopnost kulture ob vzporedni sistemski podpori kroženju vsebin po Republiki Sloveniji je potencial za bolj razpršeno strukturo obiskovalcev, krepitev postprodukcije in možnost uspešnega soočanja s hiperprodukcijo.

Sistemska podpora mednarodnemu povezovanju

Država na več ravneh podpira mednarodno povezovanje v kulturi, predvsem pri gostovanju tukajšnjih izvajalcev v mednarodnem okolju in mednarodnih izvajalcev v Republiki Sloveniji. Ministrstvo je v letu 2022 zagotovilo rezidence za 33 samozaposlenih v kulturi v New Yorku, Londonu, Berlinu in na Dunaju. Kulturni sklad ministrstva ter Ministrstva za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije, ki ob pomoči diplomatsko-konzularnih predstavništav omogoča izvedbo kulturnih projektov, se je v letu 2023 povečal na 200.000 evrov. Ministrstvo s sofinanciranjem dveh kulturno-informacijskih centrov podpira promocijo kulture v Avstriji in Nemčiji, za kar je v letu 2022 namenilo 200.000 evrov. Na področju mednarodne dejavnosti je bilo v letu 2022 podprtih 350 kulturnih projektov. Ministrstvo redno podpira predstavitev ustvarjalcev na Beneškem bienalu ter dejavnosti za nominacije za vpis na Unescov seznam svetovne dediščine in reprezentativni seznam nesovne kulturne dediščine človeštva. Ministrstvo podpira tudi projekt Evropska prestolnica kulture s ciljem spodbujanja raznolikosti kultur in dolgoročnega razvoja mest. Veljavne ukrepe želi ReNPK 24–31 nadgraditi v učinkovitejšo, celostno in prebojno mednarodno kulturno politiko, temelječo na zeleni mobilnosti izvajalcev. Tukajšnjim kulturnim delavcem bo ministrstvo na sistemski ravni ponudilo podporo pri udeleževanju v mednarodnem prostoru, v Republiki Sloveniji pa bo s spodbujanjem gostovanj, raziskav, mreženj in sodelovanj ustvarjalo živahen mednarodni laboratorij. Gradilo bo mednarodno rezidenčno politiko, s čimer bodo ustvarjalci in producenti lažje dobili priložnosti za nova sodelovanja, diverzifikacijo virov dohodkov in nadgradnjo svojih zmožnosti. Tukajšnje občinstvo bo imelo priložnost srečevanja z najnovejšimi globalnimi trendi sodobne umetnosti. Spodbujalo bo prepoznavnost kulturne dediščine v mednarodnem prostoru. Z gradnjo medkulturnega prostora bo kultura v družbi spodbujala strpnost.²⁶

Trajen dialog z deležniki in hitra odzivnost na izzive

Zaradi številnih kriz, ki pogosto prizadenejo polje kulture, hitro spreminjajočega se sveta, predvsem v kontekstu novih tehnologij, ter vloge kulture kot družbenega mediatorja je ključno, da so odločevalci kulturnih politik v nenehnem in konstruktivnem dialogu z vsemi deležniki. Ministrstvo bo dialog vodilo v sodelovanju z Nacionalnim svetom za kulturo in drugimi posvetovalnimi telesi. Krepilo bo vlogo dialoških skupin s ključnimi deležniki: javnimi zavodi, nevladnimi organizacijami, samozaposlenimi in drugimi delavci v kulturi ter mladimi. Spodbujalo bo dialog s strokovnimi in avtonomnimi komisijami ter močno javno razpravo o ključnih strateških in zakonodajnih spremembah. S krepitvijo raziskovalnih dejavnosti bo skrbno spremljalo potrebe, ki se porajajo pri deležnikih, ter se ustrezno posvečalo spremenjenim okoliščinam na terenu. Z gradnjo močnega podpornega okolja bo krepilo odpornost kulturnega sektorja proti krizam, saj je lahko trden kulturni sektor podpora celotni družbi.²⁷

²³ Za izboljšanje razmer za delo v kulturi se zavzema tudi Evropska komisija, ki v NEAK državam članicam priporoča, da se zavežejo k izboljšanju socialno-ekonomskih pogojev umetnikov in ustvarjalcev. Resolucija sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 med prednostna področja uvršča poštene delovne pogoje za vse delavce, ki delajo v kulturnem sektorju, od umetnikov do oseb, ki opravljajo podporne poklice.

²⁴ Prizadevanje za enakost spolov v kulturo prenašamo iz ključnih strateških dokumentov Evropske komisije in Unesca, med drugim gre za cilj Agende 2030. Ta vsebuje še cilj enakost spolov ter krepitev vloge vseh žensk in deklic. Ministrstvo sledi tudi področnim zavezam Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2023–2030.

²⁵ Andraž Zorko in Katja Goričan: Odnos do kulture/udeleževanje v kulturi (Ljubljana, 2017).

²⁶ Te usmeritve izhajajo iz temeljnih evropskih ciljev, saj Pogodba o delovanju EU usmerja države članice k mednarodnemu sodelovanju. Še posebej poudarja podporo ohranjanju in varstvu kulturne dediščine, nekomercialni kulturni izmenjavi in umetniškemu ustvarjanju. V Resolucijo sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 je na pobudo Slovenije vključena krepitev kulturne razsežnosti v zunanjih odnosih EU. Načrt zagovarja pristop EU od spodaj navzgor, ki temelji na sodelovanju s civilno družbo, in močno angažiranost EU. To bodo dosegli s povečanjem financiranja mednarodnega kulturnega sodelovanja.

²⁷ Sodoben način oblikovanja politik z vključevanjem različnih deležnikov v postopke oblikovanja ukrepov izhaja iz Resolucije o normativni dejavnosti, ki med drugim vključuje načelo preglednosti pri predstavljanju politik širši javnosti, posebno pa ciljnim skupinam, na katere se nanaša, ter najavi, pripravi in sprejemanju predpisov. Sodelovanje civilne družbe predvideva tudi Unescova Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (MKRKI) (2006); Uradni list RS, št. 129, 11. člen). Ministrstvo k dialogu zavezuje ZUJIK, ki pri oblikovanju kulturnih politik predvideva posvetovanje s civilno družbo.

Prepoznavnost pomena kulture in njenih učinkov v javnosti

Raziskave kažejo, da prebivalci pri vprašanju o potrebah svojega kraja in Slovenije kulturo postavljajo na predzadnje mesto, pri čemer pred njo uvrščajo industrijo, turizem in šport.²⁸ Iz ankete Odnos do kulture²⁹ je razvidno, da kultura največjemu deležu vprašanih pomeni razvedrilo, zabavo in sprostitev, velik delež vprašanih jo povezuje še s tradicijo in dediščino. Prispevek kulture k zdravju in dobremu počutju ali inovativnosti pri splošni javnosti praktično ni zaznan. Ta razvojni cilj zavezuje ministrstvo k oza-veščanju javnosti o pomenu kulture in njenem prispevku k bolj egalitarni družbi. Ministrstvo bo podpiralo medije in raziskovalno dejavnost o kulturi. Ta bo proučevala vpliv kulture na različna družbena področja in politike, kar je strateškega pomena za varo-vanje kulture kot javnega dobra.³⁰ Ministrstvo bo skrbelo za ustrezno promocijo in vidnost dosežkov sektorja ter podpiralo medije.

Medsektorsko razvojno sodelovanje

Kultura se že povezuje z različnimi resorji, na primer pri kulturnem turizmu ter kulturnem in kreativnem sektorju (v nadaljnjem besedilu: KKS) z gospodarstvom, pri arhitekturni politiki in politiki trajnostne gradnje z načrtovanjem prostora in okoljem, pri ener-getski prenovi stavb kulturne dediščine z energetiko, pri KUV z izobraževanjem, zdravjem, prostorom in kmetijstvom, pri pametni specializaciji in inovacijah z znanostjo in pri obnovi objektov kulturne dediščine z razvojem podeželja in kmetijstvom. ReNPK 24–31 se krepitev kulture loteva naddisciplinarno in se s konkretnimi ukrepi aktivno povezuje z drugimi resorji, te sinergije pa dodatno krepijo njene potenciale in odpornost. Tako lahko oblikuje celostne rešitve za družbene izzive, za kar so potrebna raznovrstna znanja in kompetence.

Vključenost v gradnjo okoljsko pravične družbe

Zaradi naraščanja podnebne krize se mora kultura vključiti v sistemsko enakomerno in pravično porazdeljevanje bremen pri prizadevanjih za trajnostno in solidarno družbo. Pri prehodu v okoljsko pravično družbo ima kultura dvojno vlogo: po eni strani mora nasloviti svoj prispevek k podnebni krizi (predvsem ker gre za sektor, usmerjen v dogodkovno industrijo), po drugi pa ima edinstveno priložnost, da s svojim kritičnim pristopom, zmožnostjo nagovarjanja različnih javnosti in iskanjem ustvarjalnih družbenih rešitev pozitivno prispeva k skupnim prizadevanjem za podnebno pravično družbo. ReNPK 24–31 govori o vplivu kulture na arhi-tekturke politike, ki prispeva k rastoči gentifikaciji oziroma izpodirvanju ljudi iz njihovih bivanjskih habitatov, in o neenakomernem obremenjevanju okolja z dogodkovno industrijo. Zavezuje se k preseganju utilitarnih vidikov bivanja in se osredinja na prostorske koncepte, ki prispevajo k dostopnim in javnim kulturnim vsebinam ter ukrepom za prilagajanje na podnebne spremembe in varstvo kulturne dediščine pred njimi. Pomembna usmeritev je krepitev vezi z naravo, še posebej v okviru Nature 2000, saj se naravna in kulturna dediščina pogosto prepletata.³¹

Podpora iskanju dodatnih virov financiranja

Kultura je javno dobro, zato jo morajo država in lokalne skupnosti stabilno in zadostno sofinancirati. Za povečevanje odpor-nosti kulturnih institucij je pomembno krepiti tudi možnosti pridobivanja zunajproračunskih virov, ki dopolnjujejo primarno javno financiranje. Da bi lahko izvajalci kulturnih programov in projektov uspešneje pridobivali evropska sredstva in v programih EU prevzemali vodilne vloge, ReNPK 24–31 zagovarja stabilno sofinanciranje lastnih deležev iz javnih sredstev. Ministrstvo bo z deležniki krepilo dosledno izvajanje obveznega deleža za kulturo pri javnih investicijah, ki v sektor prinašajo številna dodatna sredstva. Raziskalo bo možnost za krepitev zasebnih vlaganj v kulturo, kot so sponzorstva in donacije.

Vzdržna produkcija

Posledice hiperprodukcije, ki jo pogosto, čeprav ne izključno, zaznavamo v nevladnih organizacijah in pri samozaposlenih v kulturi, so izgorelost delavcev, upad kakovosti dela (predvsem zaradi pomanjkanja ustreznih kapacitet ob obilici hkratnih in krajših ustvarjalnih procesov) ter zasičenost javnosti z vsebinami v večjih urbanih centrih. Sredstva za kulturo so posledično razdrobljena, ustvarjalci pa slabo plačani. Zaradi projektne logike delovanja v kulturi se proizvodnja del multiplicira, saj je nov projekt edini način generiranja zadostnih sredstev za delovanje organizacije oziroma preživetje ustvarjalca. Občinstvu je namesto poglobljenega ali večkratnega spremljanja kulturnih vsebin ponujena potrošniška logika konzumacije novega izdelka. Številne organizacije pre-majhna sredstva za programe kompenzirajo z iskanjem sredstev na trgu, ki diktira logiko številčnosti pred kakovostjo. Nezadostni podporni sistemi (postprodukcija, promocija in drugo) ustvarjajo dodaten pritisk po ustvarjanju novega materiala, saj se zdi, da le to lahko generira zanimanje občinstev. Hiperprodukcija je kompleksen pojav, s katerim se bo ministrstvo soočalo z več sistemski-mi ukrepi. Za vzpostavitev vzdržnega in trajnostno naravnane sistema produkcije v obstoječem obsegu bo namreč zasnovalo ukrepe, ki bodo spodbujali kakovost in ne številčnosti, projekte usmerjali v doseganje trajnih rezultatov, omogočali raziskovanje in osredinjenost na proces in ne samo na končni produkt, gradili podporne mehanizme, predvsem za postprodukcijo, ter zanimanje za kulturo in umetnost, izboljševali pogoje možnosti za delo, vključno s poštenim plačilom, in v kulturno produkcijo vključili zeleni pre-hod. Sisteme financiranja bo pri vseh deležnikih usmerjalo k večletnim zavezam ter tako ustvarjalo večjo predvidljivost in stabilnost.

Avtonomnost kulture in medijev

Pritiski na umetniško svobodo so tako v Republiki Sloveniji kot v EU močno prisotni, samo na evropski ravni sta bila v letu 2021 402 napada na umetnike.³² V letu 2020 je bilo v EU napadenih 908 novinark in novinarjev ter medijskih delavcev.³³ V ReNPK 24–31

²⁸ Mitja Hafner Fink et al. (2019). *Slovensko javno mnenje 2018/1: Ogedalo javnega mnenja, mednarodna raziskava Socialna omrežja in socialni viri (ISSP 2017), Vrednote prostora in okolja, Uporaba novih tehnologij/interneta* (Ljubljana, 2019), str. 42, pridobljeno 9. oktobra 2023, https://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/sjm/sjm181_rm1_sl_v1_r1.pdf.

²⁹ Andraž Zorko in Katja Goričan: Odnos do kulture/udejstvovanje v kulturi (Ljubljana, 2017).

³⁰ Cilj je utemeljen na določbah MKRKI, saj morajo podpisnice spodbujati razumevanje pomena varovanja in spodbujanja raznolikosti kulturnih izrazov, med drugim z izobraževalnimi programi in programi za oza-veščanje javnosti (Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (MKRKI) (2006). *Uradni list RS*, št. 129, 10. člen). Resolucija sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 prav tako govori o krepitevi vloge kulture v družbi, predvsem v kontekstu aktivnega udejstvovanja prebivalcev znotraj nje ter prepoznavanja pozitivnih učinkov na vsakodnevno življenje posameznikov in skupnosti.

³¹ Pri teh zavezah se nanaša na Aarhuško konvencijo. Resolucija sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 opozarja na vpliv podnebnih sprememb na evropski kulturni sektor in na nujnost ukrepov za večanje odpornosti proti tveganjem kulturnega sektorja ob podnebnih spremembah.

³² Sara Whyatt, *Free to create: artistic freedom in Europe (Strasbourg, 2023)*, str. 25.

³³ Evropska komisija: Joint Statement on the International Day to End Impunity for Crimes against Journalists (2021), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/statement_21_5665.

se ministrstvo zavezuje k vzpostavljanju sistemskih varoval, ki politiki onemogočajo vpliv na avtonomijo kulturnega, umetniškega in medijskega ustvarjanja, predvsem s predajanjem pooblastil o vsebinskih odločitvah stroki in prepuščanjem vodenja tistih postopkov, pri katerih je to mogoče in smiselno, neodvisnim entitetam. Avtonomijo na ravni javnih zavodov bo zagotavljalo z raznolikim oblikovanjem svetov, ki jih bodo sestavljali priznani strokovnjaki. Avtonomija je še posebej pomembna na področju medijev, tako pri projektih, ki jih ministrstvo sofinancira, kot pri zagotavljanju strokovne avtonomije javnih medijev, sistemskih varoval znotraj medijske zakonodaje in podpore neodvisnemu novinarskemu delu. Ministrstvo si bo prizadevalo za vzpostavitev jasnega sistema spremljanja umetniške avtonomije in dvigovalo raven razumevanja umetnostne kritike in satire. Vsebinska in organizacijska avtonomija bo vodilo tudi pri vprašanju začasne rabe praznih prostorov za umetniško in kulturno ustvarjanje. Do napadov na delavce v kulturi in medijih ter vse druge oblike discipliniranja bo imela država ničelno toleranco.³⁴

Odločno soočanje s sovražnim govorom in širjenjem lažnih novic

Podatki Eurobarometra kažejo, da 31 odstotkov prebivalcev Republike Slovenije opaža, da so vsaj enkrat dnevno izpostavljeni netočnim informacijam, dodatnih 32 odstotkov pa je takim pojavom izpostavljenih na tedenski ravni. Pojavljanje lažnih novic vse bolj oblikuje realnost in načinja verodostojnost medijev. Ministrstvo bo skrbelo za ustrezne razmere, v katerih bo v javnosti kakovostno podajanje preverjenih informacij prepoznavno in zaželeno, in sicer tako v medijih kot z ustrežno skrbjo za arhivsko gradivo, ki veča verodostojnost informacij.

Sovražni govor v kulturi se pojavlja v odnosu tako do umetnikov kot do novinarjev. Na spletnih platformah in v komentarjih na medijskih straneh dobiva nove družbene razsežnosti. Preprečevanje sovražnega govora je sicer zakonsko urejeno, a so za učinkovitejše reševanje in spremljanje te problematike potrebne ustrezne zakonske spremembe. ReNPK 24–31 se zavezuje k odločnejšemu reševanju problema in večjemu ozaveščanju javnosti.

Kulturni sektor kot povezan ekosistem

Kulturni ekosistem je sestavljen iz množice raznovrstnih deležnikov: delavcev (samozaposlenih v kulturi, redno zaposlenih in številnih drugih prekarnih delavcev), nevladnih organizacij, javnih zavodov, ljubiteljskih ustvarjalcev, občin, stanovskih društev, vsebinskih mrež, agencij in številnih drugih, vključno z občinstvom. Sinergije in sodelovanja različnih deležnikov obstajajo, a je tu še veliko možnosti za nadgradnjo v smeri sodobnih načinov ustvarjanja, ki je skupinsko in sodelovalno. Ministrstvo bo zato s sistemskimi ukrepi spodbujalo celostne politike povezovanja. Vzpostavilo bo podlago za trajni dialog med različnimi deležniki in bo s sistemskimi ukrepi krepilo sodelovanje znotraj resorja ter izmenjavo znanja, informacij in dobrih praks, vse z namenom delovanja kulturnega sektorja kot bolj enotnega in povezanega ekosistema. K temu bo pripomoglo tudi transdisciplinarno razumevanje kulture, ki temelji na povezovalnosti in odpira prostor vključujočim družbenim inovacijam.

Krepitev analitične in raziskovalne dejavnosti o kulturi

Trenutno se podatki o kulturi zbirajo občasno, zbirke podatkov so med seboj slabo povezane, podatki pa zaradi nerednih raziskav pogosto ne izkazujejo primerljivih trendov. V podatkovnih zbirkah obstajajo razlike med področji, težava je v pomanjkljivi preglednosti in javni dostopnosti podatkov in analiz za celoten sektor. Longitudinalne in ponovljive študije so redke. Podatki so zbrani na ravni kazalnikov neposrednih učinkov, redkeje pa so vzpostavljeni sistematični kazalniki za merjenje dolgotrajnejših učinkov. Kulturna politika mora temeljiti na široki, aktualni in razvejeni podatkovni in analitični zbirki, v kateri morajo biti podatki veljavni, zanesljivi in primerljivi v daljšem obdobju. Ministrstvo si bo prizadevalo za vzpostavitev celostne digitalizirane metodologije spremljanja podatkov o kulturi in za njihovo poglobljeno analizo. Tako bo zagotovilo možnost učinkovitejšega načrtovanja ukrepov.

4. PODROČJA KULTURE

ReNPK 24–31 v skladu z ZUJIK opredeljuje področja kulture, na katerih so zagotovljene javne kulturne dobrine. Ukrepi, ki jih bo ministrstvo z drugimi nosilci v skladu z Akcijskim načrtom izvajalo na podlagi zgoraj opredeljenih ciljev, so bodisi splošni in zadevajo vsa področja kulture ali pa so posebni za posamezno področje. V nadaljevanju so na podlagi dosedanjega razvoja in mednarodnih smernic opredeljene ključne strateške področne usmeritve. Kot poskus preseganja klasično zastavljenih področij dokument uvaja transdisciplinarno področje, saj trenutne globalne smernice nakazujejo, da bodo področja v prihodnje vse bolj prepletana.

Arhitektura

Oblikovano grajeno okolje pomembno vpliva na kakovost življenja, saj nas obkroža pri vsakdanjem bivanju. Vanj spadajo tako obstoječe stavbe kot novogradnje, procesi načrtovanja in vnovična uporaba. Javni interes na področju arhitekture obsega izboljšanje kakovosti življenja in življenjskega okolja ter socialno kohezivnost. Arhitektura in oblikovanje prostora spadata med ključne dejavnike za socialno izgradnjo bivalnega okolja ter njegovo raznovrstnost in povezanost.

Na področju deluje muzejski javni zavod. Zbornica za arhitekturo in prostor ima z zakonom podeljena javna pooblastila, med drugim vodi imenik pooblaščenih arhitektov ter zagotavlja strokovno izpopolnjevanje in izvaja javne natečaje. Večina ustvarjalcev in podpornih poklicev na področju arhitekture je samozaposlenih. Leta 2022 je bilo v register samozaposlenih v kulturi vpisanih 473 arhitektov. Na področju delujejo gospodarske družbe in v manjši meri nevladne organizacije. Ustvarjalce združujejo poklicna stanovska društva.³⁵ Na področje je imela velik vpliv gradbeniška kriza v drugem desetletju 21. stoletja. Prihodek panoge je z 266 milijoni evrov v letu 2008 upadel na 142 milijonov evrov v letu 2017. Na večletnem projektnem in programskem razpisu je bilo za področje arhitekture v letu 2012 razdeljenih dobrih 78.000 evrov, v letu 2022 pa blizu 138.000 evrov.

Arhitekturna politika bo sledila ciljem kakovosti, pametne rasti, trajnostnega razvoja in vključujoče arhitekture ter skrbela za ozaveščanje. Njena ključna vodila bodo učinkovitost upravljanja, funkcionalnost, varstvo okolja, gospodarnost, raznolikost, upoštevanje konteksta in estetika. Ministrstvo bo zagotavljalo prednostno podporo trajnostno naravnanim projektom, ki vključujejo načela krožnega gospodarstva in temeljijo na naravi zasnovanih rešitev ter tako sledijo prehodu v brezogljično družbo. Prizadevalo si bo za ustrezna merila in spodbude za uveljavljanje kakovosti grajenega okolja, posebej za javne objekte. Za visokokakovostno

³⁴ Pri zagotavljanju avtonomije v umetnosti in kulturi sledi Ustavi Republike Slovenije (59. člen), ki zagotavlja svobodno znanstveno in umetniško ustvarjanje, ter vrsti drugih mednarodnih konvencij.

³⁵ Področje ureja Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti, ki sicer ne spada pod okrilje ministrstva. Vlada je leta 2017 sprejela strategijo Arhitektura za ljudi – Arhitekturna politika Slovenije. Slovenija je članica zaveznitva za visokokakovostno kulturo gradnje, ki je utemeljena na Davoški deklaraciji iz leta 2018.

kulturo gradnje si bo prizadevalo z uporabo odgovornega in premišljenega načrtovanja posegov v prostor. Razvijalo bo nove načine oblikovanja prostora, ki bo prilagodljiv in bo temeljil na kulturi ter aktivno ustvarjal družbene vezi, zagotavljal okoljsko trajnost ter prispeval k zdravju in dobremu počutju ljudi. Dobro oblikovani prostori se bodo spreminjali v skladu z družbenimi potrebami, hkrati pa ohranjali zgodovinsko prepoznavnost.

Arhivska dejavnost

Arhivi imajo pomembno vlogo v družbi, saj varujejo individualni in kolektivni spomin ter prispevajo k njima. Skrbijo za varstvo arhivskega gradiva in zagotavljajo njegovo dostopnost. Njihove temeljne naloge so prevzemanje, urejanje, popisovanje in hramba arhivskega gradiva ter omogočanje njegove uporabe. Gradivo je povezano z vsakodnevnim življenjem prebivalcev, saj arhivi skrbijo za varstvo gradiva, ki nastaja pri poslovanju javnih organov na ravni države ali lokalnih skupnosti. Za področje sta z vidika hranjenja in dostopnosti gradiv pomembna skrb za primerno infrastrukturo arhivov in digitalizacija. Že nekaj let poteka projekt javnega elektronskega arhiva e-ARH, ki vključuje prevzemanje digitaliziranega arhivskega gradiva, njegovo strokovno obdelavo, dolgoročno varovanje in nadaljnjo uporabo.

Arhivsko javno službo opravljajo Arhiv Republike Slovenije in šest državnih arhivov, ki sestavljajo arhivsko državno javno mrežo. Varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva izven arhivske javne službe v manjši meri poteka v nevladnem sektorju, kjer je delovanje nekaterih nevladnih organizacij podprto na javnih razpisih.³⁶ Število zaposlenih v javnih arhivih se je zmanjšalo s 185 v letu 2012 na 177 v letu 2022. Količina spisovnega arhivskega gradiva se je z dobrih 69.000 tekočih metrov v letu 2012 povečala na več kot 86.000 tekočih metrov v letu 2022. V letu 2022 je bilo izvajalcem arhivske dejavnosti dodeljenih 14 milijonov evrov. Za znanstvenoraziskovalne namene je arhivsko gradivo v letu 2022 uporabljalo skoraj 5000 uporabnikov, zaradi pravnega interesa pa več kot 8000. Arhivi so organizirali vodstva za šole in druge obiskovalce, ki se jih je udeležilo več kot 5000 ljudi.

Pri krepitvi arhivov bo ministrstvo sledilo sodobnim smernicam, ki pri njihovem upravljanju poudarjajo človekove pravice, zaupanje in dostopnost. Pomemben cilj je reševanje prostorske problematike javnih arhivov, obrnitev trenda upadanja števila zaposlenih arhivistov ter strokovno usposabljanje delavcev za elektronsko arhiviranje. Ministrstvo bo skrbelo za ustrezne pogoje ohranjanja klasičnega arhivskega gradiva ter nadgrajevalo elektronski arhiv. Podpiralo bo sistematično digitalizacijo ogroženega in poškodovanega arhivskega gradiva ter vzpostavitev okolja, ki bo omogočilo dolgoročno ohranjanje elektronskega arhivskega gradiva.

Film in avdiovizualne dejavnosti

Avdiovizualne (v nadaljnjem besedilu: AV) dejavnosti in film zajemajo različne oblike in formate filmskega ustvarjanja, animacije in drugih sodobnih pristopov. Digitalizacija močno spreminja način delovanja celotne filmske verige, omogoča nove načine produkcije in distribucije, povečuje dostopnost del, a hkrati spreminja navade gledalcev in razvoj občinstev. Z državnim sofinanciranjem poteka produkcija filmske in AV-dejavnosti z močno mednarodno noto tako v smislu koprodukcijskih sodelovanj kot predstavitev. Področje ima osrednji festival in vrsto drugih festivalov. Razvito je decentralizirano polje filmske vzgoje. Slovenija se vzpostavlja kot filmska lokacija za mednarodne producente, ki v pomembnem delu zaposlujejo lokalne filmske delavce. Področje z multiplikativnimi učinki vpliva na druge resorje, predvsem na gospodarstvo.

Strokovne, razvojne in izvršilne naloge na področju filma in AV-dejavnosti opravlja SFC. Temeljna vloga agencije je ustvarjanje pogojev za kakovostno filmsko in AV-produkcijo, ki omogoča visoko profesionalizirano ustvarjalnega in podpornega delovanja s krepitvijo filmske kulture, izobraževanja in filmske vzgoje, spodbujanjem talentov, širjenjem dostopnosti in promocijo ter predvajanjem filmskih in AV-vsebin. Pri produkciji del je pomemben akter Radiotelevizija Slovenija (v nadaljnjem besedilu: RTV Slovenija). Na področju delujeta filmski studio, ki je tehnična baza za projekte nacionalnega filmskega programa, ter nacionalna kinoteka, ki skrbi za prikazovanje in restavriranje filmske dediščine ter je hkrati muzej s specializirano knjižnico. Pri razvoju občinstev ter prikazovanju nekomercialnih filmskih in AV-del imajo pomembno vlogo lokalni javni zavodi, art kino mreža in RTV Slovenija. Preostalo prikazovanje je prepuščeno trgu. Filmsko dediščino hrani Arhiv Republike Slovenije. Med producenti prevladujejo nevladne organizacije in podjetja, delavci so pogosto samozaposleni. Ustvarjalci so organizirani v različna stanovska društva, združena v zvezo, ki opravlja zagovorniške naloge.³⁷ SFC je imel leta 2012 proračun v višini 3,8 milijona evrov, leta 2022 pa dobrih 6 milijonov. Na razpisu za AV-projekte za medije je bilo v zadnjem desetletju v povprečju izbranih 15 projektov na leto. S filmom se ukvarjajo tudi številni ljubitelji, podporno okolje za njihove dejavnosti pa gradi JSKD.

Strateški cilj na področju je celostno spodbujanje filmske in AV-kulture, še posebej povečevanje dostopnosti kakovostnih filmov in AV-del na vseh distribucijskih platformah ter krepitev filmskih občinstev. To pomeni stabilno kinematografijo in razvito filmsko kulturo s podporo distribuciji, prikazovanju, promociji, vzgoji, izobraževanju in festivalom. Ministrstvo bo prek SFC podpiralo kontinuirano nastopanje ustvarjalcev na mednarodnem trgu, predvsem z nadgradnjo koprodukcijskih mehanizmov, učinkovitejšo promocijo in trženjem filma. Z drugimi resorji, še posebej gospodarstvom, bo iskalo sinergije in podporo za večje multiplikativne učinke, med drugim s promocijo Slovenije kot privlačne snemalne destinacije. Uredilo bo sistemsko podporo za področje, zlasti z združevanjem obstoječih institucij in urejanjem delovnih razmer za samozaposlene.

Glasbene umetnosti

Področje združuje različne ustvarjalne prakse, ki temeljijo na glasbenem izražanju in uporabi zvoka kot glavnega izraznega medija. Vključuje tradicionalne zvrsti, kot so balet, opera, komorna, orkestralna, vokalna, klasična in stara glasba, ter sodobnejše oblike, kot so svobodna improvizacija, jazz, rock, etno, mnogoteri derivati elektronske glasbe ter različna področja popularne glasbe. Vanj spadajo glasbeno-scenske predstave in AV-projekti. Področje opredeljuje močno razvita dogodkovna dejavnost s širokim spektrom prizorišč, od klasičnih koncertnih dvoran in klubov do javnih urbanih površin in začasnih lokacij v naravi. Najpogostejši formati so festivali, koncertni cikli in samostojni koncerti. Med jedrne dejavnosti spadajo še glasbena produkcija in založništvo ter KUV in razvoj občinstva. Procesi digitalne preobrazbe so na področju glasbenih umetnosti uvedli bistvene spremembe v načinih ustvarjanja, posredovanja in poslušanja glasbe, s tem pa so se spremenili načini interakcije z občinstvom ter produkcijski in poslovni modeli. Te spremembe se kažejo predvsem s pojavnostjo platform za pretočno poslušanje in plačevanje glasbe.

³⁶ Področje arhivske dejavnosti je urejeno z več zakonskimi akti, med njimi z Zakonom o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih, Zakonom o arhivskem gradivu, ki vsebuje osebne podatke o zdravljenju pacienta, in Uredbo o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva. Področje ureja tudi več podzakonskih aktov. Ključna mednarodna zaveza na področju arhivov je Splošna deklaracija o arhivih, ki arhivsko gradivo opredeljuje kot verodostojen vir informacij.

³⁷ Področje urejajo Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah in Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije ter več podzakonskih aktov.

Medsebojno primerljive umetniške vsebine in oblike se izvajajo v različnih organizacijskih in institucionalnih okvirih, od državnih in občinskih javnih zavodov do nevladnih organizacij, podjetij, neformalnih kolektivov in posameznikov. Med profesionalnimi ustvarjalci prevladujejo zaposleni v javnih zavodih in samozaposleni v kulturi. Področje je množično zastopano v nevladni ljubiteljski kulturi, še posebej pri instrumentalni in zborovski glasbi, ki jo sofinancira in zanjo razvija podporno okolje JSKD. Glasba je močno prisotna na trgu, ki kot tak pomembno vpliva na profesionalno prakso številnih izvajalcev.³⁸ Za glasbene projekte in programe je bilo z javnimi razpisi v letu 2012 namenjenih 1,7 milijona evrov, leta 2022 pa dobra 2,2 milijona. Leta 2012 je na področju glasbe delovalo 121 nevladnih organizacij s statusom javnega interesa v kulturi, ob koncu leta 2022 pa 205.

Ključni cilj na področju glasbene umetnosti je zagotavljanje pogojev za vrhunske in inovativne umetniške prakse z razpisi in pozivi za sofinanciranje. To pomeni krepitev vključujoče infrastrukture, novih mehanizmov prenosa znanja, vzpostavljanje kritičnega diskurza o glasbeni umetnosti ter izboljšanje razmer za profesionalizacijo glasbenih ustvarjalcev. Ministrstvo bo izboljšalo možnosti za karierni razvoj v baletnih in opernih ansamblih. Podpiralo bo internacionalizacijo in preboj ustvarjalcev v mednarodno okolje ter procese digitalizacije, ki vključujejo hrambo in zagotavljanje dostopnosti. Prizadevalo si bo za pravično urejanje avtorskih pravic s posebnim ozirom na izzive digitalne distribucije.

Intermedijske umetnosti

Področje zajema umetniške prakse, ki jih opredeljuje hibridna in interdisciplinarna narava. V raziskovanju novih izraznih možnosti delujejo na presečiščih umetnosti, znanosti in sodobnih tehnologij. V svojih metodah in medijih prečijo bolj tradicionalna umetnostna področja ter jih kombinirajo in razpirajo. Pri svojem ustvarjalnem izrazu, uporabljenih orodjih in pristopih se opirajo na sodobne komunikacijske tehnologije oziroma medije, vsebujejo pa tudi njihovo kritično refleksijo v družbenem kontekstu. V praksi se najpogosteje kažejo kot instalacija, razstava, potopitvena izkušnja, performans ali intervencija v javnem prostoru, v virtualnih prostorih pa kot nove eksperimentalne predstavitevne oblike. Intermedijska umetnost se je uveljavila kot samostojna disciplina, ob tem pa vzdržuje vrsto vsebinskih in institucionalnih vezi z drugimi sodobnimi umetniškimi praksami. Umetniki in producenti so prepoznavni v mednarodnem prostoru in so redni gostje večjih evropskih festivalov.

Specifika vzpostavljanja intermedijske umetnosti je, da se kot novejša in raznovrstno področje ne prekriva z obstoječo infrastrukturno. Posledično na področju ni specializiranega nacionalnega javnega zavoda. Intermedijski umetnosti se deloma tako na ravni produkcije, predstavitve kot podpornih dejavnosti posvečajo nekateri javni zavodi. To institucionalno pomanjkljivost pokriva sektor nevladnih organizacij in samozaposlenih v kulturi, ki je vzpostavil sistem platform, festivalov in razstavnih prostorov. Zaradi interdisciplinarne narave področja so deležniki intermedijskih umetniških praks tudi raziskovalci, raziskovalne institucije in nekateri gospodarski subjekti.³⁹ Ministrstvo je leta 2012 za projekte in programe na tem področju namenilo dobrih 677.000 evrov, v letu 2022 pa 520.000 evrov. Hkrati je iz kohezijskih sredstev področju med letoma 2019 in 2023 namenilo dodatnih devet milijonov evrov. Leta 2012 je bilo s področja intermedije vpisanih 29 samozaposlenih v kulturi, leta 2022 pa 78. Število nevladnih organizacij s statusom v javnem interesu na področju intermedije se je med letoma 2012 in 2022 povečalo z 10 na 28.

Strateški cilj je krepitev razvoja mreže raziskovalnih umetnosti in kulture, ureditev stabilne institucionalne in infrastrukturne podpore, vključno s krepitvijo konzorcijev raznolikih, prvenstveno nevladnih deležnikov s kohezijskimi sredstvi za zagotavljanje pametne specializacije, ter podpora ukrepom, ki bodo sistematično razvijali ali zagotavljali dokumentiranje intermedijske produkcije. Za zagotavljanje vrhunske umetniške produkcije bo ministrstvo vzpostavljalo mehanizme za spodbujanje sinergij z znanostjo, inovacijami in tehnologijami. Prav tako bo podprlo sisteme za generiranje in delitev znanja ter krepitev kritike in teoretske refleksije. Okrepilo bo položaj intermedijskih umetnosti kot integralnega dela KUV in podpiralo celostni razvoj občinstva.

Knjiga in založništvo

Področje knjige in založništva zajema književno in revijalno leposlovje in humanistiko, kar vključuje sofinanciranje kakovostne literarno-humanistične produkcije, dramatike, otroške literature in prevodov, ter nekatere vizualne knjižne oblike, kot so strip, risoroman in knjiga umetnika. Na področju se s spodbujanjem bralne kulture izvajajo programi KUV, pomembno je povezovanje s knjižnicami in knjigarnami ter vključenost v nacionalno mrežo za bralno pismenost in bralno kulturo. Dejaven je raznovrsten prevajalski sektor, ki skrbi za dvostransko mednarodno vpetost v globalne tokove knjižne produkcije. Sektor ima svoj dogodkovni del, saj se izvajajo številni literarni festivali, sejmi in prireditve. Založništvo se s produkcijo publikacij prepleta z drugimi področji kulture.

Na področju knjige in založništva je za opravljanje strokovnih, razvojnih in izvršilnih nalog ustanovljen JAK. Zagotavlja ustrezne pogoje za krepitev področja knjige, strokovno in neodvisno odloča o izbiri programov in projektov, ki se financirajo iz državnega proračuna, ter promovira literaturo v domačem in mednarodnem prostoru. Krepi možnosti za usklajeno delovanje vseh členov knjižne verige na področju leposlovja in humanistike ter podpira ustvarjanje, izdajanje, distribucijo in branje kakovostnih knjig in revij ter spodbuja bralno kulturo. Javnih zavodov na področju knjige ni, na njem pa delujejo gospodarske družbe, nevladne organizacije in samozaposleni v kulturi. Na poklicni ravni ustvarjalce združuje več stanovskih društev, od pisateljskega do prevajalskih, ki skrbijo za visoko kakovost poklicnih standardov. Področje je razvejano tudi na ljubiteljski ravni, na kateri JSKD razvija podporno okolje za literarno dejavnost s poudarkom na medgeneracijskem in medkulturnem povezovanju.⁴⁰ Leta 2012 je ministrstvo prek JAK za področje knjige razdelilo dobrih 5,1 milijona evrov,⁴¹ leta 2022 pa 5,6 milijona. S temi sredstvi je bilo leta 2012 finančno podprtih 250 projektov in programov,⁴² leta 2022 pa 538. Leta 2023 je na področju knjige delovalo 144 samozaposlenih v kulturi. Povprečno število zaposlenih po delovnih urah je bilo v širšem sektorju založniške dejavnosti leta 2012 690, leta 2022 pa 469. Prihodek celotne dejavnosti je bil leta 2012 78 milijonov evrov, leta 2022 pa 73 milijonov. Število izdanih tiskanih knjig in brošur v celotnem sektorju je bilo 6.381 v letu 2012 in 5.877 v letu 2022.

Ključna strateška usmeritev področja bo prizadevanje za finančno in vsebinsko dostopnost knjig za prebivalstvo in nadgradnja digitalnega prehoda, tako v smislu razvoja kompetenc pri uporabi sodobnih tehnoloških rešitev kot v kontekstu digitalizacije knjig. Cilj je ustaviti trend padanja založniške dejavnosti in ga obrniti v vnovično rast z različnimi ukrepi, med drugim s kontinuiranimi

³⁸ Na področju glasbene umetnosti ni posebnih zakonov, med podzakonskimi akti je pomemben Pravilnik o merilih za doseganje naziva prvak in vrhunski glasbenik.

³⁹ Intermedijske umetnosti nimajo področne zakonodaje ali strategije.

⁴⁰ Med pomembnejšimi zakoni, ki urejajo področje, so Zakon o javni agenciji za knjigo Republike Slovenije, Zakon o obveznem izvodu publikacij (v nadaljnjem besedilu: ZOIPub) in Zakon o enotni ceni knjige.

⁴¹ Kultura je bila leta 2012 del Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, zato je JAK v svoj program dela poleg podpore projektom in programom na področju splošnega založništva vključil tudi sofinanciranje programov in projektov na področju znanosti.

⁴² Sofinanciral je tudi 51 izdaj posameznih knjig na področju splošnega založništva ter 118 znanstvenih revij, 20 poljudnoznanstvenih revij in 146 znanstvenih monografij.

medresorskimi nacionalnimi promocijskimi kampanjami za spodbujanje branja, tudi na višji ravni, krepijo bralne pismenosti, vzpostavijo ustreznega podpornega okolja in usmerjeno podporo promociji posebnih projektov in knjig v mednarodnem okolju, kjer želi ministrstvo med drugim zagotoviti strateško udeležbo Slovenije na ključnih knjižnih sejnih.

Knjižnična dejavnost

Knjižnice s svojim koordiniranim in informatiziranim delovanjem spadajo med institucije, ki zagotavljajo dostopnost pisne, kulturne in znanstvene dediščine. So vzorčni primer decentraliziranosti v kulturi, saj so razširjene po vsej državi. Za dostopnost knjig skrbijo tudi v krajih, ki so oddaljeni od večjih središč, in v zamejstvu. Z uvedbo novih vsebin in tehnologij so se vzpostavile v središča raznovrstnih znanj, ki prispevajo h krepitvi bralne kulture, na znanju temelječe družbe in kritičnega razmišljanja ter demokratičnosti družbe. So pomembno mesto srečevanja skupnosti, delujejo medgeneracijsko, spodbujajo vseživljenjsko učenje in so kot kulturno-izobraževalni centri podpora formalnemu izobraževanju. Skrbijo za informacijsko in medijsko pismenost. Mreža knjižnic je podprta z vzajemnim bibliografskim sistemom COBISS, ki se tesno povezuje z informacijskim sistemom raziskovalne dejavnosti.

Javno knjižnično službo izvajajo nacionalna knjižnica in mreža 58 splošnih knjižnic, ki imajo 283 krajevnih enot in 13 bibliobusov ter delujejo v 205 občinah, posebne naloge za pokrajine izvaja 10 osrednjih območnih knjižnic. V splošnih knjižnicah je zaposlenih več kot 1200 ljudi. Knjižnično javno službo izvajajo tudi specialne knjižnice, ki lahko delujejo v okviru kulturnih, izobraževalnih, znanstvenoraziskovalnih, gospodarskih, zdravstvenih in drugih organizacij, društev ali javne uprave, in visokošolske knjižnice. S koncesijo ministrstva deluje tudi specialna knjižnica slepih in slabovidnih. Vse vrste knjižnic se povezujejo v enoten knjižnični sistem. Knjižnični delavci so združeni v stanovskih bibliotekarskih društvih.⁴³ Splošne knjižnice so kot pravne osebe povezane v Združenju splošnih knjižnic. Splošne knjižnice so v letu 2012 prejele 52 milijonov evrov javnih sredstev na državni in občinski ravni, v letu 2022 pa slabih 56 milijonov. Večji delež za delovanje zagotavljajo lokalne skupnosti. Sredstva iz državnega proračuna, ki so namenjena nakupu knjižničnega gradiva, so leta 2012 znašala 2,3 milijona evrov, deset let pozneje pa 2,5 milijona. Splošne knjižnice so imele v letu 2022 v svojih zbirkah 12,1 milijona enot knjižničnega gradiva. Zabeležili so več kot 19,6 milijona izposoj. Število članov v splošnih knjižnicah se je v zadnjih letih zmanjšalo. Leta 2012 jih je bilo dobrih 499.000, leta 2022 pa dobrih 412.000. Po koncu epidemije covid-19 je rast števila članov pozitivna. Knjižnice so imele v letu 2022 7,6 milijona članskih obiskov.

Ključni cilj na področju knjižnične dejavnosti je v skladu s pristojnostmi ustanoviteljev in sofinancerjev krepitev javne knjižnične mreže, vključno s spodbujanjem nadgrajevanja znanja delavcev v sektorju in skrbjo za ustrezne prostore, opremo in finančna sredstva. Knjižnice bodo še naprej prostori skupnostnih srečevanj, odprtih institucij in partnerstev. Ministrstvo bo krepilo vlogo knjižnic kot kulturno-izobraževalnih ter ustvarjalnih središč in aktivnih deležnikov v družbenem okolju, ki prebivalcem pomagajo do kakovostnejšega življenja. Podpiralo bo širitev inovativnih skupnostnih rešitev za k uporabniku usmerjene storitve, predvsem v povezavi s sodobnimi tehnologijami. Nadgrajevalo bo sistematično digitalizacijo slovenike, ki jo izvaja Narodna in univerzitetna knjižnica, ter spodbujalo dostopnost digitaliziranih knjižničnih gradiv in povezovanje v enotno dediščinsko platformo. Sistematično bo podpiralo nabavo knjižničnega gradiva in s tem zagotavljalo enakopravno dostopnost knjižničnih storitev najširšemu krogu prebivalstva ne glede na njihove geografske ali socialne okoliščine.

Kulturna dediščina (premična, nesnovna in nepremična dediščina)

Področje kulturne dediščine vključuje nepremično, premično in nesnovno dediščino. Kulturna dediščina vključuje vse elemente, ki so rezultat delovanja in sobivanja ljudi v okolju skozi čas in je vrednota v vseh svojih pojavnih oblikah. Dediščina je pomemben del identitete, vpeta je v življenje posameznika in skupnosti, sooblikuje kakovostno kulturo bivanja ter je ključni vir uravnoteženega razvoja. Ima pomembno vlogo pri povezovanju skupnosti in družbe nasplo, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic in demokracije. Izhodišče področja je načelo javnega interesa za celostno ohranjanje in varstvo dediščine kot temelja kulturne raznolikosti, kakovosti življenjskega okolja, sodobne ustvarjalnosti, trajnostnega razvoja in kulturnega turizma.

Na izvedbeni ravni celostno ohranjanje kulturne dediščine zahteva vključevanje različnih državnih organov in strokovnih ustanov, lokalnih in drugih zainteresiranih skupnosti ter predvideva konstruktivno sodelovanje med njimi. Lastniki in upravljalci dediščine, njeni nosilci in drugi deležniki (posamezniki, nevladne organizacije, med njimi tudi ljubiteljska muzejska društva in folklorne skupine, ter zasebni lastniki nepremične in premične dediščine) sestavljajo dediščinsko skupnost, ki je pomemben deležnik pri oblikovanju dediščinskih politik. Državno javno službo muzejev izvaja 11 državnih in 37 pooblaščenih muzejev.⁴⁴ V letu 2022 je bilo za opravljanje javne službe državnih in pooblaščenih muzejev namenjenih dobrih 38,5 milijona evrov, kar je približno za 5,1 milijona več kot leta 2012. Muzeji so imeli konec leta 2022 v svojih zbirkah približno 3 milijone inventariziranih predmetov, od tega dobrih 65 odstotkov z urejeno digitalizirano dokumentacijo. V letu 2022 si je dobrih 1,1 milijona obiskovalcev ogledalo več kot 600 razstav. V register nesnovne kulturne dediščine je vpisanih 115 enot in 351 nosilcev nesnovne kulturne dediščine. Na Unescov reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva je vpisanih šest enot. Na razpisu za izbor javnih kulturnih projektov na področju nesnovne kulturne dediščine je ministrstvo v zadnjih treh letih podprlo 36 projektov v skupni vrednosti 456.000 evrov. Za izvajanje nalog državne javne službe je bilo za tri javne zavode s področja nepremične kulturne dediščine v letu 2022 namenjenih 12,7 milijona evrov, imeli so približno 330.000 obiskovalcev. V register nepremične kulturne dediščine je bilo v letu 2022 vpisanih dobrih 30.000 enot. Za kulturni spomenik državnega pomena je razglašanih 341 enot. Znak evropske dediščine ima tri enote, na Unescov seznam svetovne naravne in kulturne dediščine pa so v kategoriji kultura vpisana tri spomeniška območja. Kulturna dediščina v Republiki Sloveniji je vključena v 11 kulturnih poti Sveta Evrope. Za trajno hranjenje pisne kulturne dediščine skrbita Narodna in univerzitetna knjižnica ter Univerzitetna knjižnica Maribor.

Dejavnosti, usmerjene v ohranjanje dediščine in ozaveščanje o njenem pomenu, sodobni uporabi ter vključevanju v vsakdanje življenje, bodo prispevale h kakovostnejšemu bivalnemu okolju, trajnostnemu razvoju, boljšim možnostim dela in življenja posameznikov v bolj povezani skupnosti, večjemu razumevanju med kulturami in bolj uravnoteženemu odnosu do prostora. Obnova in oživljanje kulturne dediščine bosta pripomogla k razvoju sodobnih kulturno-turističnih produktov. Bistveni cilj je upoštevanje kulturne dediščine kot razvojnega vira ter uveljavitev pomena in vloge kulturne dediščine v družbi. Pomembni cilji so vključevanje različnih skupin v dediščinske dejavnosti, KUV in razvoj občinstva, predvsem mladih, ter ustvarjanje aktivnih partnerstev z lokalnimi skupnostmi in upravljalci kulturne dediščine. Ministrstvo bo spodbujalo večjo vključenost dediščine v mednarodne projekte, vključno z nominacijami za evropske in mednarodne izbore dediščine. Javne zavode s področja premične in nepremične kulturne

⁴³ Področje urejajo Zakon o knjižničarstvu in ZOIPub ter več podzakonskih aktov. Smernice spodbujanja bralne pismenosti so podrobneje opredeljene v Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030, področje pa celostno usmerja Strategija razvoja splošnih knjižnic 2022–2027.

⁴⁴ Področje kulturne dediščine urejajo ZVKD-1 s podzakonskimi akti, Strategija kulturne dediščine 2020–2023 ter mednarodne konvencije, priporočila in smernice.

dediščine bo spodbujalo h kakovostni izvedbi raziskovalnih in izobraževalnih vsebin z upoštevanjem sodobnih načinov interpretacije muzejskih zbirk in druge kulturne dediščine ter vzorčnih obnovitvenih del. Krepilo bo razvoj storitev z uporabo dediščinskih virov. Še naprej si bo prizadevalo za digitalni prehod ter razširitev in večjo uporabo e-storitev na vseh področjih dediščine. Nadgradilo bo skupen digitalni uporabniški sistem za kulturno dediščino. S sistemskimi ukrepi bo zagotavljalo ustrezne pogoje in spodbude za lastnike in upravljavce kulturne dediščine, pomembne za strokovno varstvo in ohranjanje dediščine, ter si prizadevalo za izboljšanje dostopnosti dediščine za vse uporabniške skupine.

Kulturne raznolikosti in človekove pravice

Spoštovanje kulturnih raznolikosti in človekovih pravic je ena od temeljnih usmeritev kulture. Ministrstvo skrbi za vzpostavitev pogojev, v katerih lahko pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, narodnih skupnosti nekdanje SFRJ, nemško govoreče etnične skupine, različnih manjšinskih etničnih skupnosti, priseljenci in druge skupine z manjšinskimi izkušnjami dobijo priložnost za dostopnost kulturno-umetniške produkcije in udejstvovanje v njej. Ministrstvo izvaja različne ukrepe, kot so razpisni projekti za pripadnike manjšinskih etničnih skupnosti,⁴⁵ program, ki razvija ukrepe za kakovostno vključevanje v kulturno življenje, ter program za večjo socialno vključenost in boljšo zaposljivost pripadnikov manjšinskih etničnih skupnosti, invalidov, oseb z naglušnostjo, gluhosto, slabovidnostjo, slepoto, gluhoslepoto in multiplo ranljivih na področju kulture. Skrbi tudi za medkulturni dialog in dialog s predstavniki manjšinskih skupnosti ter uresničevanje mednarodnih zavez s področja varovanja kulturne raznolikosti.

Italijanska in madžarska narodna skupnost imata dva javna zavoda, ki ju s sredstvi podpira ministrstvo. Na področju delujejo nevladne organizacije na poklicni in ljubiteljski ravni ter samozaposleni v kulturi. Številne skupnosti so združene v reprezentativne ali krovne organizacije.⁴⁶ Ministrstvo je leta 2012 financiralo kulturna programa italijanske in madžarske narodne skupnosti v višini dobrih 682.000 evrov. Leta 2022 jim je namenilo dobrih 961.000 evrov. Leta 2012 je 79 projektov pripadnikov romske skupnosti financiralo z dobrimi 83.000 evri, leta 2022 pa je za 85 projektov namenilo dobrih 141.000 evrov. Za izvedbo 15 projektov, namenjenih pripadnikom nemško govoreče etnične skupine, je leta 2012 namenilo dobrih 21.000 evrov, leta 2022 pa za 18 projektov dobrih 57.000 evrov. S kohezijskimi sredstvi je ministrstvo med letoma 2016 in 2023 za večjo socialno vključenost 1592 pripadnikov ranljivih družbenih skupin financiralo 35 projektov v višini 3,7 milijona evrov.

Ministrstvo bo še naprej krepilo podporo organizacijam in ustvarjalcem manjšinskih skupnosti za izvajanje in promocijo kulturnih dejavnosti in ustvarjalnosti ter širilo družbeno zavedanje o raznolikosti njihovih kulturnih izrazov. Podpiralo bo dostopnost digitalnih vsebin za skupine z manjšinskimi izkušnjami in oviranostmi. Spodbujalo bo uporabo alternativnega besedila za grafične elemente, znanega kot »alt opis« ali »alt atribut«, za vse netekstovne vsebine. Na področju kulture bo še naprej podpiralo socialno vključenost in povečevanje zaposlitvenih možnosti pripadnikov družbenih skupin z manjšinsko izkušnjo, invalidov in multiplo ranljivih. Skrbelo bo za krepitev kompetenc in usposabljanje deležnikov na področju kulture za bolj vključujoče delo z ljudmi z različnimi oviranostmi, manjšinskimi etničnimi skupnostmi in skupinami z manjšinsko izkušnjo, invalidi in multiplo ranljivimi. Povezovalo se bo z resorji, ki sledijo sorodnim ciljem, in oblikovalo skupne ukrepe za večjo vključenost skupnosti z manjšinskimi izkušnjami in različnimi oviranostmi v družbo.

Mediji

Kakovostni mediji so nenadomestljivi pri zagotavljanju pravice javnosti do obveščeniosti, razvijanju jezika, utrjevanju temeljnih družbenih vrednot, kot so človekove pravice in strpnost, krepitvi izobraževanja in znanosti ter uveljavljanju kulture javnega dialoga. Medijsko okolje v Republiki Sloveniji zaznamuje omejenost na sorazmerno majhen medijski trg ob hkratni vpetosti v digitalno ekonomijo, ki jo obvladujejo globalni tehnološki velikani. Z napredkom družbenih omrežij in digitalnih medijskih platform se odpira vse več izzivov zagotavljanja pravice dostopa do kakovostnih in preverjenih informacij. Ministrstvo skrbi za krepitev pregledne in avtonomne medijske krajine. Z ukrepi za zagotavljanje pluralnosti medijskega prostora omogoča dostopnost kakovostnih in raznovrstnih medijskih vsebin za vse prebivalce. Z razpisom sofinancira radijske in televizijske programe posebnega pomena, ki zagotavljajo vsebine za lokalna okolja oziroma druge ciljne skupine. Razvija medijsko pismenost. Posebne podpore sta deležna ustvarjanje in razširjanje programskih vsebin za gluhe in naglušne ter slepe in slabovidne v njim prilagojenih tehnikah. Prečnost področja medijev se kaže v informiranju in refleksiji o drugih področjih kulture.

Na področju medijev sta nosilca javne službe RTV Slovenija, katere ključni finančni vir je neodvisen in se zagotavlja s posebnim prispevkom, in Slovenska tiskovna agencija. Javni mediji pod enakimi pogoji zagotavljajo kakovostne informativne, izobraževalne in zabavne vsebine, zato so prepoznani kot javna dobrina, ki jo je treba sistemsko financirati ter tako poskrbeti za njeno finančno in uredniško avtonomijo. Lastniki drugih medijev so raznovrstni, pretežno gospodarske družbe, ki nastopajo na trgu. V manjšem delu so izdajatelji nevladne organizacije. Koncentracija lastništva je zakonsko zamejena. Novinarji so združeni v stanovska združenja, številni so samozaposleni, pri čemer nekateri delujejo kot samostojni novinarji. Stanovska društva razvijajo njihove poklicne standarde. Področje nadzira Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije. Trg elektronskih komunikacij in AV medijskih storitev ureja in nadzoruje Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije, ki je neodvisen nacionalni regulator.⁴⁷ Glavni vir prihodkov v medijski panogi je z izjemo javne RTV oglaševanje. Bruto vrednost oglaševanja na medijskem trgu je v letu 2022 znašala nekaj več kot 1,2 milijarde evrov (dejanska vrednost je bila zaradi popustov in drugih značilnosti medijskega zakupa precej nižja), od česar so 84 odstotkov vseh oglasov pridobile televizije, sledili so tisk s 6 odstotki, digitalni mediji s 4 odstotki ter zunanje oglaševanje in radio s po 3 odstotki.⁴⁸ V zadnjih letih se oglaševanje vse bolj seli v digitalno polje. Porazdelitev oglaševanja je pomembna za rezultate Monitorja medijskega pluralizma, ki kaže, da se je tveganje v Sloveniji povečalo s 50 odstotkov leta 2016 na 76 odstotkov leta 2022. Kazalnik politične neodvisnosti se je v merjenem obdobju nekoliko izboljšal, kazalnik družbene vključenosti pa je stagniral. Kazalnik splošne zaščite medijev kaže nazadovanje, saj se je v obdobju meritev tveganje dvignilo s 33 na 44 odstotkov, kar dodatno negativno vpliva na pravico javnosti do obveščeniosti. Ministrstvo za

⁴⁵ Mednje spadajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, narodnih skupnosti nekdanje SFRJ, nemško govoreče etnične skupine ter drugih skupnosti, skupin in posameznikov z manjšinsko izkušnjo.

⁴⁶ Za področje so pomembni Ustava Republike Slovenije, Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih in Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji ter številne mednarodne konvencije, med katerimi je najpomembnejša MKRKI.

⁴⁷ Področje medijev je urejeno z Zakonom o medijih, Zakonom o avdiovizualnih medijskih storitvah, Zakonom o Radioteleviziji Slovenija in Zakonom o Slovenski tiskovni agenciji. Področje ureja tudi več podzakonskih aktov.

⁴⁸ European University Institute: Monitoring Media Pluralism in the Digital Era (San Domenico di Fiesole, 2022), pridobljeno 10. oktobra 2023, SLOVENIA - RESULTS - MPM 2022 - CMPF (eui.eu).

uresničevanje pravice do javnega obveščanja in obveščenosti s preverjenimi in verodostojnimi informacijami izvaja redni letni projektni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev, na katerem je med letoma 2012 in 2022 podprlo 641 medijskih projektov in podelilo 23 milijonov evrov.

Na področju medijev in novinarstva, vključno z javnim medijskim servisom, si bo ministrstvo še naprej prizadevalo za vzpostavitev ustreznih razmer za njihovo delovanje ter preglednost lastniških koncentracij. Eden ključnih ciljev je posodabljanje opredeljene vsebine in določitev dopustnega obsega državnega poseganja na področje. Cilj je oblikovati mehanizme za preglednost medijskega lastništva in preprečevanje škodljivih vplivov koncentracije medijskih, oglaševalskih in elektronskih komunikacijskih trgov. Ministrstvo bo osvežilo sistem sofinanciranja medijskih projektov, ki zagotavljajo vsebine v širšem javnem interesu ali tržno manj zanimive vsebine, kot so vsebine javnih, lokalnih in neprofitnih medijev ter medijev, ki nagovarjajo druge javnosti. Podpiralo bo inovativne medijske in novinarske projekte. Krepilo bo zaupanje javnosti v medije in spodbujalo pogoje za neodvisno novinarstvo. Podpiralo bo krepitev medijske in informacijske pismenosti vseh družbenih skupin, s posebnim poudarkom na socialno manj privilegiranih.

Oblikovanje

Razumevanje področja oblikovanja je široko, saj gre po eni strani za zvrstno razvejeno, na proizvod vezano prakso, ki med drugim obsega umetno obrt, unikatno, grafično in industrijsko oblikovanje ter vizualne komunikacije, po drugi strani pa za proces razmišljanja, ki je uporaben v več kontekstih. Zaradi transdisciplinarnosti in razvojne naravnosti se področje enoznačno opredelivni izogiba, kljub tržni naravnosti panoge pa so ob ekonomskih učinkih vse bolj v ospredju družbeni in okoljski učinki oblikovanja.

Na področju deluje javni zavod. Večina ustvarjalcev deluje prek sistema samozaposlitve, številni so registrirani kot samozaposleni v kulturi, pogosto je združevanje v zadruge pod skupno blagovno znamko. Dejavnosti oblikovalcev so v podpornem okolju deloma sofinancirane z javnimi sredstvi, zlasti pa ti deležniki nastopajo na trgu.⁴⁹ Število aktivnih podjetij na področju oblikovanja je v zadnjih letih med 600 in 800. Leta 2017 je panoga zaposlovala 400 delavcev, prihodek od prodaje pa se je povečal s slabih 31 milijonov evrov leta 2008 na 46 milijonov leta 2017.⁵⁰ Ministrstvo je leta 2012 v okviru večletnega projektnega in programskega razpisa za področje namenilo slabih 47.000 evrov, deset let pozneje pa približno 159.000 evrov. Muzej za arhitekturo in oblikovanje je leta 2012 prejel približno 733.000 evrov, leta 2022 pa 2,2 milijona evrov. Leta 2022 je bilo registriranih 336 samozaposlenih v kulturi s področja oblikovanja. Področje ima težave s prekarnim položajem ustvarjalcev, ki imajo pogosto majhne prihodke.

Ministrstvo bo na področju oblikovanja še naprej sofinanciralo kulturne projekte nevladnih organizacij in samozaposlenih ter tako zagotavljalo pogoje za njihovo ustvarjalno delo, artikulacijo strokovnih podlag, mehanizme prenosa znanja ter digitalizacijo in razvoj mladih ustvarjalcev. S podpornimi mehanizmi bo gradilo spodbudno okolje za široko uporabo oblikovanja v drugih resorjih, predvsem z ozaveščanjem o vlogi in učinkih oblikovalskega dela. Spodbujalo bo internacionalizacijo z izboljšanjem kompetenc za izvozno usmerjeno oblikovanje ter nasploh promoviralo vlogo oblikovanja v družbi, vključno s podporo kulturno-umetnostnim projektom vizualne pismenosti.

Slovenski jezik in jezikovna politika

Osrednji cilj jezikovne politike je razvijanje jezikovnih zmožnosti prebivalcev Republike Slovenije v slovenskem jeziku, ob tem pa spodbujanje znanja drugih jezikov. Slovenski jezik ima prevladujočo vlogo v uradnem in javnem življenju, upoštevajoč jezikovno politiko javne in uradne rabe italijanskega ali madžarskega jezika na območjih, na katerih živita avtohtoni narodni skupnosti. Država zagotavlja podporo sporazumevanju in obveščanju v slovenskem znakovnem jeziku in romskem jeziku. Jezikovna politika upošteva ohranjanje narečij. Področje ima raznovrstne cilje, ki se povezujejo z vzgojo in izobraževanjem ter visokim šolstvom in znanostjo. Kultura ima v okviru slovenskega jezika in jezikovne politike pomembno vlogo, saj se z jezikom posredno ukvarja več področij. Ministrstvo se zavzema za ustrezno javno rabo slovenščine.

Glavni nosilci jezikovne politike so državni organi in nosilci javnih pooblastil, katerih dejavnost je najbolj povezana z jezikovno-političnimi vprašanji, k njenemu uresničevanju pa prispevajo tudi različne kulturne institucije. Narodna in univerzitetna knjižnica skrbi za zbiranje, obdelavo in dostopnost vseh publikacij v slovenskem jeziku, JAK skrbi za razvoj in spodbujanje knjižne verige v slovenskem jeziku, RTV Slovenija pa med drugim za dostopnost vsebin v slovenskem znakovnem jeziku, dostopnost programov v slovenščini v zamejstvu ter vsebine za različne manjšinske skupnosti.⁵¹ V letu 2012 je bilo digitaliziranih 127 enot besedilne dediščine, leta 2022 pa 109. Sofinanciranih projektov za promocijo in razvoj slovenščine je bilo leta 2012 17, leta 2022 pa 20. Leta 2018 je Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije izdal šest odločb zaradi kršitev javne rabe slovenščine, leta 2022 pa osem.

Ministrstvo si bo še naprej prizadevalo za pravice govorcev slovenščine kot enega od uradnih jezikov EU v poslovanju z institucijami EU. Ozaveščalo bo o pomenu in vlogi slovenščine v vsakdanjem življenju. Na področju jezikovne opremljenosti bo spodbujalo digitalizacijo, gradnjo, posodabljanje in vzdrževanje temeljnih jezikovnih tehnologij za slovenščino ter podpiralo prost dostop do jezikovnih virov in priročnikov, s posebnim ozirom na tiste, ki so dostopne invalidom. Sistematično bo skrbelo za prisotnost slovenščine v digitalnem okolju. Za krepitev slovenščine v znanosti bo spodbujalo kakovostno objavljanje v slovenskem jeziku in nastajanje kakovostnih terminoloških virov.

Transdisciplinarno področje

Uvedba novega transdisciplinarnega področja sledi potrebam na terenu, kjer je sodobna umetniška produkcija vse bolj fluidna in prehaja posamezne opredelitve, ustvarjalci pa pogosto posegajo po različnih, med seboj prepletenih izraznih oblikah. Transdisciplinarno področje ni le seštevek posameznih zvrsti, temveč njihova spojitev, ki je kombinirana z družbenokritično noto in vpeljavo vključujočih skupnostnih praks in inovacij. Gre za področje, ki v svojem umetniškem izrazu izrazi preči posamezna področja umetnosti in metodologijo črpa iz drugih sektorjev, na primer znanosti, raziskovanja, inovacij, ekologije in drugega, ter tako prispeva k trajnosti, dobremu počutju in vključevalnosti družbe.

Področje nima vzpostavljenega lastnega javnega zavoda, vseeno pa nekatere transdisciplinarne prakse že potekajo znotraj obstoječih. Bolj izrazito se področje vzpostavlja v nevladnem sektorju in med samozaposlenimi v kulturi, kjer organizacije pogosto nimajo več prevladujočega žanrskega delovanja, zelo raznovrstne in hibridne so tudi prakse sodobnih umetnikov.

Uvedba transdisciplinarnega področja na ravni kulturne politike je poskus preseganja klasičnih razmejitev področij v umetnosti in omogočanja samoopredelitve izvajalcev. Področje se bo pilotno razvijalo v smeri spojitve zvrsti in medsektorskega povezovanja ter vključevanja različnih, tudi neumetniških skupnosti, institucij in drugih organizacijskih oblik. To zajema tako kuratorstvo kot spremembo organizacijske kulture.

⁴⁹ Področje oblikovanja nima nacionalnega strateškega dokumenta.

⁵⁰ Nika Murovec, Damjan Kavaš, Sonja Uršič, *Analiza panoge oblikovanje v Sloveniji (Ljubljana, 2022)*, str. 33.

⁵¹ Področje urejata Zakon o javni rabi slovenščine in Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025.

Uprizoritvene umetnosti

Področje uprizoritvenih umetnosti vključuje različne prakse; od tradicionalnih gledaliških zvrsti, kot sta dramsko in lutkovno gledališče, do sodobnih, kot so postdramsko gledališče, fizično gledališče, ulično gledališče, sodobni cirkus, performans ter različne raziskovalne gledališke prakse, sodobni ples in dramatika. Zvrsti, prakse in vsebine se vedno bolj prepletajo med seboj in z drugimi področji. Področje ima razvejeno mrežo uprizoritvenih prostorov v javnem in nevladnem sektorju. V mednarodno dogajanje je vpeto s festivali, gostovanji in *showcase* produkcijami. S sodelovanjem v mednarodnih projektih se je razvilo podporno okolje. Z vpeljavo novih spletnih portalov se krepi kritika. Razvejena je KUV, razvita je tudi nacionalna spletna platforma. Na področju sodobnega plesa so se zaradi odsotnosti osrednje javne sodobno-plesne institucije v polju neodvisne kulture samoniklo razvili sodobni modeli produkcije, uprizorjanja, izobraževanja, kritike in teorije.

Področje ima razvit sistem trinajstih javnih zavodov, povezanih v mrežo profesionalnih gledališč, katerih produkcije večinoma temeljijo na abonmamskem programiranju. Njihovi ustanovitelji so država ali lokalne skupnosti, v mrežo spada tudi tržaško Slovensko stalno gledališče. Njihova dejavnost je ne glede na ustanoviteljstvo sofinancirana iz državnega proračuna. Ministrstvo si bo še naprej prizadevalo za njeno stabilnost in razvoj. Prisoten je dinamičen nevladni sektor in številni samozaposleni. Nevladne organizacije pridobivajo javna sredstva na državni, evropski in lokalni ravni. Na področju so prisotni profitni poslovni subjekti, ki za svoje delo praviloma ne prejemajo javnih sredstev. Deležniki se pogosto koprodukcijsko povezujejo. Gostovanja po Sloveniji temeljijo na kulturnih domovih in izmenjavah med gledališči. Poklicni gledališki ustvarjalci, kritiki in plesalci so združeni v stanovska društva. Na področju deluje zavod, ki izvaja javno službo varstva gledališke dediščine in zagotavlja okolje za znanstveno spremljanje področja. Uprizoritvena umetnost je razvejena tudi na polju ljubiteljstva, za katerega podporno okolje država razvija v okviru JSKD. Ta v manjšem obsegu skrbi za dejavnosti historičnega plesa, pri folklori pozornost namenjajo vseživljenjskemu izobraževanju, pri sodobnem plesu pa so aktivni pri izobraževanju mladih in njihovih mentorjev. Na področju gledališkega in lutkarskega ljubiteljskega delovanja JSKD skrbi za ustvarjalnost vseh generacij, zlasti s prisotnostjo v šolah, organizira srečanja, festivale, publikacije in izobraževanja.⁵² Področje je na določeni delih, predvsem na polju samozaposlenih in podpornega kadra, prekarizirano, kar se še posebej kaže med sodobnimi plesalci, koreografi, kostumografi, scenografi, oblikovalci svetlobe in zvoka, kritiki in drugimi. Tarejo ga nezadostni infrastrukturni pogoji: od pomanjkanja vadbenih in uprizoritvenih prostorov na polju nevladne produkcije, predvsem sodobnega plesa in sodobnega cirkusa, do marsikje nezadostne in zastarele javne gledališke infrastrukture. Produkcija je na polju samozaposlenih in nevladnih organizacij pretežno centralizirana v večjih središčih. Leta 2012 je bilo na področju uprizoritvenih umetnosti v produkciji javnih zavodov, nevladnih producentov in samozaposlenih v kulturi, financiranih iz državnega proračuna, izvedenih 227 premiernih produkcij, od tega 97 v javnih zavodih in 130 v nevladnem sektorju. Leta 2022 jih je bilo izvedenih 237, od tega 85 v javnih zavodih in 152 v nevladnem sektorju. Leta 2012 si je javne nekomercialne prireditve na področju uprizoritvenih umetnosti ogledalo okoli 1,2 milijona obiskovalcev, od tega približno 752.000 v javnih zavodih in dobrih 400.000 v nevladnem sektorju. Deset let pozneje je bilo obiskovalcev približno 366.000, od tega dobrih 338.000 v javnih zavodih in okoli 27.000 v nevladnem sektorju. Še vedno so vidne posledice epidemije covid-19, ki še niso popolnoma odpravljene. Leta 2012 je bilo v javnih zavodih na področju uprizoritvene umetnosti zaposlenih 695 oseb, od tega 218 igralcev, deset let pozneje pa 675 oseb, od tega 221 igralcev.

Področje uprizoritvenih umetnosti bo ministrstvo razvijalo v smeri izboljšanja pogojev dela, zaradi česar bodo vsebine dostopnejše občinstvu, ustvarjalci pa bodo lahko delali kakovostno umetnost v boljših razmerah. Spodbujalo bo kakovostno produkcijo, decentralizirano postprodukcijo, nastanek in uprizorjanje novih dramskih besedil ter transdisciplinarno povezovanje. Skrbelo bo za izboljšanje infrastrukturnih pogojev, med drugim z obnovno osrednje nacionalne gledališke hiše ter ustanovitvijo decentraliziranega javnega zavoda za sodobni ples. Področje ima velik potencial za internacionalizacijo, znotraj katerega bo ministrstvo podpiralo razvoj trajnostnih praks. Razvijalo bo podporno okolje za gostovanja, izmenjave in rezidence. Krepilo bo KUV, kritiko in skupnostno naravnane projekte. Zaradi visoke prekariziranosti in akutnega pomanjkanja vadbenih prostorov bo ministrstvo s specifičnimi ukrepi razvijalo tudi področje sodobnega plesa.

Vizualne umetnosti

Področje obsega zvrsti, ki jih družijo raziskovanje podobe in prostora ter njuni transformaciji z različnimi postopki in tehnikami. Sem spadajo tradicionalne zvrsti, kot sta slikarstvo in kiparstvo, ter sodobne ustvarjalne in raziskovalne prakse. Sodobna vizualna umetnost uporablja izrazna sredstva in postopke, sorodne drugim področjem umetnosti, ter se z njimi povezuje in soustvarja celostna umetniška dela. Področje ima razvito podporno okolje, v katerem deležniki z dejavnostmi, kot so predavanja, delavnice in simpoziji, sooblikujejo umetnostni diskurz. V mednarodno sodelovanje je področje vpeto z rezidenčnimi gostovanji ter udeležbo na bienalih in sejmi. Umetnostni trg sicer obstaja, a ni sistematično razvit do te mere, da bi lahko samostojno podpiral umetnike, še posebej pri preboju v mednarodni prostor.

Specifika področja je, da se v okviru delovanja javnih zavodov močno prepleta s področjem kulturne dediščine, saj galerije večinoma delujejo kot muzeji. V tem smislu za vizualno umetnost skrbijo številni javni zavodi, ki jih je ustanovila država ali občina. Za področje je pomemben status samozaposlenega v kulturi, saj v okviru javnih zavodov niso predvidene zaposlitve vizualnih umetnikov. Velik pomen imajo nevladne organizacije, ki v različnih razstaviščih sodobne umetnosti izvajajo projekte in programe, med katerimi so nekateri sofinancirani z javnimi sredstvi. Na področju galeristike delujejo tudi zasebniki. Ustvarjalce združujejo stanovska društva. Razvita je ljubiteljska dejavnost, ki jo JSKD organizacijsko podpira s prirejanjem razstav in izobraževanj. Ker področje temelji na delu samozaposlenih, ki nimajo veliko drugih zaposlitvenih priložnosti, je eno bolj prekariziranih z majhnimi prihodki ustvarjalcev. Pereč je generacijski vidik prekamnosti, ki v težavnejši položaj postavlja tiste, ki v sektor vstopajo, in tiste, ki so tik pred upokojitvijo. V letu 2012 je bilo na programskem razpisu podprtih deset izvajalcev iz nevladnega sektorja, na večletnem projektne razpisu pa 19 v skupni višini dobrih 700.000 tisoč evrov. Deset let pozneje je bilo v sklopu programskega razpisa financiranih sedem izvajalcev iz nevladnega sektorja, na večletnem pa 11. Sredstva na teh razpisih so se v desetih letih zvišala na dobrih 830.000 evrov. Število samozaposlenih na področju se je od leta 2012 do leta 2022 povečalo z 245 na 506. Povprečna razstavlnina v letu 2022 je znašala 441 evrov.⁵³

Ključni cilj na področju vizualnih umetnosti je zagotavljanje ustreznih možnosti za ustvarjanje izstopajočih in inovativnih umetniških praks ter izboljšanje pogojev za dostojno delo prekariziranih ustvarjalcev, vključno s povečanjem števila podeljenih delovnih štipendij in zvišanjem razstavnin. Ministrstvo bo na področju gradilo sistemski okvir za internacionalizacijo in podpirane mehanizme.

⁵² Področje nima posebnih zakonov, ima pa nekatere podzakonske akte, na primer Pravilnik o merilih za doseganje naziva prvak in vrhunski glasbenik ter nastajajočo Razvojno strategijo za sodobni ples.

⁵³ Posebnega zakona področje vizualne umetnosti nima, med pomembnejšimi določili pa je v ZUJIK opredeljeni umetniški delež v javnih investicijskih projektih.

V sklopu digitalizacije in KUV želi povezati deležnike pri skupnih promocijskih prizadevanjih. Področje bo krepilo z bolj operativnim zagotavljanjem umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih. Vzpostavilo bo pogoje za področno umetnostno kritiko.

5. DELEŽNIKI

Javni interes v kulturi uresničujejo država (Vlada Republike Slovenije, Državni zbor Republike Slovenije in ministristva) ter lokalne skupnosti. Za izvajanje določenih nalog je Vlada Republike Slovenije ustanovila in pooblastila dve agenciji (za knjigo in film) ter sklad (za področje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti).

Javni interes v kulturi v skladu z ZUJIK izvajajo različni deležniki.⁵⁴ Javno službo opravljajo javni zavodi, z javnimi razpisi in pozivi za projekte in programe pa nevladne organizacije, samozaposleni v kulturi, gospodarske družbe in drugi.⁵⁵ Za izvajanje javnega interesa v kulturi med ključne deležnike po pravni obliki spadajo javni zavodi, nevladne organizacije, gospodarske družbe in samozaposleni v kulturi ter samostojni novinarji. Specifika kulture je izvajanje javnega interesa v dveh načinih dela: poklicnem in ljubiteljskem. Posledično deležnike delimo tudi na ljubitelje in poklicne delavce v kulturi. Ne glede na različna formalna statusa se oba načina dela pogosto prepletata. V ReNPK 24–31 je prvič kot deležnik uvrščeno občinstvo. Kako posamezni ukrepi vplivajo in razvijajo sektorje, je natančneje opredeljeno v Akcijskem načrtu.

Javni zavodi

Javni zavodi izvajajo svoje dejavnosti na način javne službe na področju kulture ter skrbijo za trajno in nemoteno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin. Delujejo na državni, regionalni, medobčinski in lokalni ravni. Splošni okvir delovanja javnih zavodov določata Zakon o zavodih in ZUJIK. Nekatere posebnosti urejajo drugi področni zakoni, na primer ZVKD-1, in izvedbeni predpisi. V kontekstu zagotavljanja avtonomije in uresničevanja javnega interesa bo ministrstvo skrbelo za dosledno upoštevanje strokovnih odločitev pri delovanju javnih zavodov in imenovanjih na vodstvene položaje v javnih zavodih, katerih ustanoviteljica je država. Ker so javni zavodi eni ključnih zaposlovalcev, bo posebno pozornost namenilo urejanju delovnih pogojev, vključno z vzdrževanjem in obnovo delovnih prostorov ter razvojem ustreznih mehanizmov za pomlajevanje kadra in razvoj vodstvenih kadrov. Skupaj z javnimi zavodi si bo prizadevalo za kakovostno uresničitev programskih enot. Z ustrezno prenovo zakonodaje bo omogočilo večjo povezanost med deležniki, krepitev podpornega okolja in možnost mednarodnih povezovanj. Nadgrajevalo bo prostorske, kadrovske in finančne pogoje za njihovo programsko ustvarjanje in splošno delovanje ter tako ustvarjalo pogoje za kakovostno ohranjanje, ustvarjanje in posredovanje kulturnih dobrin. Prizadevalo si bo za odpravljanje birokratskih ovir in uvedbo večletnega financiranja javnih zavodov.

Nevladne organizacije

Nevladne organizacije so pomemben del kulturnega ekosistema. Sektor je močno razvit na poklicni in ljubiteljski ravni, na zagovorniški ravni delujejo vsebinske mreže, na poklicni pa stanovska združenja. Nevladne organizacije v skladu z določili Zakona o nevladnih organizacijah delujejo nepridobitno in neodvisno od drugih subjektov. V kulturi te organizacije niso samo nadomestek za področja, na katerih javna služba ni vzpostavljena, ampak so zaradi načina delovanja razvile inovativne in kakovostne načine produkcije in delovanja, kar jih umešča med enakovredne deležnike in nosilce javnega interesa v kulturi. Zato bo ministrstvo sektor podpiralo z vrsto ukrepov, ki bodo krepili njihovo dejavnost. Z razpisi za večletno financiranje bo zagotavljalo stabilne pogoje dela. Spodbujalo bo zaposlovanje, krepilo podporno okolje in sodelovanje z drugimi deležniki, jih razbremenjevalo administrativnih bremen in urejalo infrastrukturne pogoje. Podpiralo bo njihovo vključevanje v medsektorske in zagovorniške dejavnosti.

Samozaposleni v kulturi in samostojni novinarji

Delovanje samozaposlenih v kulturi ministrstvo podpira z različnimi oblikami spodbud, na primer s pravico do plačila prispevkov za socialno varnost, štipendijsko politiko, sofinanciranjem produkcije in podobno. Kljub temu med njimi vladata prekarnost in revščina. Samozaposleni v kulturi so pomemben deležnik v kulturnem sistemu, saj so pogosto njegova temeljna produkcijska celica. Javni zavodi in nevladne organizacije z njihovim vključevanjem v svoje produkcijske modele krepijo raznolikost umetniških in produkcijskih izrazov. Samostojni novinarji so pomemben del kakovostnega novinarstva. Sektor bo ministrstvo razvijalo predvsem v smeri zagotavljanja delavskih pravic in odpravljanja prekarnosti s kolektivnim urejanjem delavskih pravic in uvedbo karijerne dinamike. Krepilo bo podporne mehanizme.

Gospodarske družbe

Nekatera področja kulture (film, knjiga, mediji, arhitektura in drugo) so se oblikovala s subvencioniranjem kulturne produkcije subjektom, ki nastopajo na trgu. V teh primerih so gospodarske družbe v omejenem obsegu prepoznane kot izvajalke javnega interesa. Za te dele kulturnega sistema bo ministrstvo še naprej vzpostavljalo pogoje za kakovostno produkcijo in zaposlovanje ter naslavljanje potreb posameznih področij.

Občine

V skladu z ZUJIK morajo mestne občine sprejemati samostojne lokalne programe za kulturo, preostale občine pa lahko področje umeščajo v druge dokumente razvojnega načrtovanja lokalne skupnosti. V lokalnih programih za kulturo glede na nacionalne smernice in lokalne potrebe opredeljujejo svoje strateške razvojne načrte na področju kulture. Lokalne skupnosti skupaj z državo uresničujejo javni interes v kulturi in so kot takšne nepogrešljiv del skupnih kulturnih politik, saj so tvorni partner ministristva pri njihovem oblikovanju. V kulturni ekosistem se umeščajo s podporo izvajalcem, skrbijo za ustvarjanje pogojev za dostopnost, ohranjanje in posredovanje kulturnih vsebin in dediščine. Mestne občine se pri tem pogosto povezujejo z ostalimi občinami v regiji in skupaj gradijo razvejana kulturna stičišča.

Posamezniki

V sektor se na različnih ravneh vključujejo tudi posamezniki, ki so na primer lastniki ali upravljavci kulturne dediščine ali nosilci nesnovne kulturne dediščine. Kulturne spomenike morajo njihovi lastniki na podlagi varstvenih režimov ohranjati v nespremenjenem stanju oziroma v nekaterih primerih ob pomoči države. Preživetje nesnovne dediščine je odvisno od skupnosti in posameznikov, ki svoje prakse, predstavitve, izraze, znanja in veščine poustvarjajo v odzivu na svoje okolje ter v sozvočju z naravo in kulturo, država pa mora te dejavnosti ustrezno podpirati.

⁵⁴ ZUJIK, 25. in 26. člen.

⁵⁵ ZUJIK, poglavji 1.1.2 in 1.2.

Ljubiteljska kultura

V ljubiteljskih dejavnostih aktivno deluje več kot 110.000 članov iz 6000 nevladnih organizacij – kulturnih društev in sekcij, ki so temelj organiziranja znotraj ljubiteljske kulture, v sektorju pa delujejo tudi številni posamezniki. Letno organizirajo več kot 25.000 kulturnih dogodkov. Povezujejo se v medobčinske, občinske, mestne in področne zveze kulturnih društev s krovno zvezo na ravni države. Zaradi svoje decentralizirane razvejanosti so ključne pri razvoju posameznih lokalnih skupnosti. Spodbujanje ljubiteljskih kulturnih dejavnosti je od leta 1996 podrobneje urejeno z Zakonom o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. JSKD finančno, organizacijsko in strokovno podpira ljubiteljsko dejavnost. Deluje prek mreže 59 območnih izpostav, ki sodelujejo pri izvajanju projektov ljubiteljskih kulturnih društev na različnih področjih kulture. Ljubiteljski ustvarjalci se s svojim udejstvovanjem praviloma ne preživljajo, saj je ključni motiv za njihovo delovanje razvoj ustvarjalnih potencialov z neposredno udeležbo v ustvarjalnih procesih na nepoklicen način ter vrsta pozitivnih učinkov na vsakdanje življenje, od večje socialne vključenosti do zdravja in dobrega počutja. Razvijajo kakovostne programe in medgeneracijske izobraževalne module. Ljubiteljska kultura je izjemnega pomena z vidika KUV in razvoja občinstva ter dostopnosti, saj je močno razvejena in decentralizirana. ReNPK 24–31 si prizadeva za bolj sistematično vpetost ljubiteljskih dejavnosti v procese izboljševanja kakovosti življenja z vključevanjem v različne programe drugih resorjev, kot so sociala, dolgotrajna oskrba, zdravje in turizem. Stremi k nadgradnji statističnega spremljanja ljubiteljskega ustvarjanja, ki bo podlaga za nadaljnje ukrepe, tako v smeri spremembe organizacijske strukture kot delovanja celotnega sektorja. Cilj ostaja kontinuirano zagotavljanje ustreznih pogojev za kakovostno produkcijo, tako v smislu sredstev kot opreme. Posebna skrb bo namenjena ukrepom, ki bodo spodbujali vključevanje mladih, povezovanje med deležniki ter medresorsko povezovanje.

Poklicni delavci v kulturi

V dejavnostih v sektorju kulture je po podatkih Ankete o delovni sili v Sloveniji v letu 2022 delalo 46.000 posameznikov ali 4,6 odstotka vseh delovno aktivnih. Odstotek se sicer v zadnjih letih zmanjšuje. Med dejavnostmi prihaja do razkoraka v dohodkih. Najvišje povprečne plače so v dejavnosti računalniških iger, kjer je bila povprečna neto plača v letu 2022 1.700 evrov. Najnižje povprečje je bilo doseženo pri fotografski dejavnosti, kjer je bila povprečna neto plača 870 evrov. Dejavnosti iz umetnosti so imele povprečno plačo 1.009 evrov, pri umetniškem uprizarjanju pa 1.429 evrov.

Poklicni delavci v kulturi so temelj za izvrševanje poslanstva kulture. Ključni cilj za to skupino deležnikov je zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev, med katerimi je bistveno pošteno plačilo. Vsi delavci morajo imeti zagotovljene delavske pravice ter varno in dostojanstveno delovno okolje.

Občinstvo

Na občinstva osredinjena kulturna politika v središče svojega premišljevanja postavlja vprašanje aktivne participacije pri ustvarjanju in dostopnosti kulture. Participativni pristop v kulturi je temelj vključenosti prebivalcev v družbeno življenje. Ukrepi, ki so osredinjeni na občinstvo, tega razvijajo, ozaveščajo o pomenu kulture, mu omogočajo široko dostopnost kulture, predvsem pa so zasnovani iz konkretnih potreb in perspektive občinstev. Kulturne politike so tako bolj vključujoče, demokratične in imajo v mislih končnega uporabnika. Občinstva s tem prehajajo v aktivnega sooblikovalca kulturne politike.

6. PREČNE POLITIKE

ReNPK 24–31 opredeljuje deset prebojnih prečnih politik, ki jih bo ministrstvo z ukrepi v Akcijskem načrtu preneslo na posamezna področja kulture. Z njimi bo kulturo umestilo v središče prizadevanj za trajnostno, ustvarjalno in solidarno družbo. Prečne politike so sklopi obstoječih politik, ki prečijo vsa področja kulture in jih je mogoče povezati z več strateškimi cilji, hkrati pa so pogosto vezane na politike, ki jih pokrivajo drugi resorji. Prečne politike prispevajo k uresničitvi posameznih ciljev ReNPK 24–31.

Krepitev zmogljivosti in podpornega okolja

Eden od osnovnih pogojev za trajnostno, vzdržno in odporno kulturo je močno podporno okolje, v katerem imajo posamezniki, s tem pa tudi organizacije, v katerih delujejo, okrepljene zmožnosti za kakovostno delo in doseganje individualnih, organizacijskih in strateških ciljev.⁵⁶ S to prečno politiko bo ministrstvo krepilo podpora in vsebinska znanja delavcev v kulturi. Podporna znanja niso neposredno usmerjena v ustvarjanje, temveč ustvarjanje omogočajo, vsebinska znanja pa krepijo kulturno-umetniški proces. Ministrstvo bo skrbelo za visoko informiranost deležnikov v kulturi o tem, kako lahko razrešujejo izzive za doseganje svojih ciljev. Prizadevalo si bo za opolnomočene deležnike, ki bodo opremljeni z znanjem za spoprijemanje z zakonodajnimi ovirami, ter bo sistematično urejalo zagovorništvo in strukturiran dialog s civilno družbo in drugimi deležniki. Skrbelo bo za razmere, v katerih bodo deležniki dobro mrežno povezani v okolje, v katerem imajo ustrezne materialne, infrastrukturne in druge pogoje za kakovostno delo v kulturi. Decentralizirano podporno okolje bo ministrstvo vzpostavljalo po celotnem ozemlju Republike Slovenije.

KUV in razvoj občinstev

Za spodbujanje kulture se je treba občinstvu aktivno posvečati, ga informirati, ozaveščati in vključevati. Slednje je ključni dejavnik pri zagotavljanju demokratičnosti kulturnih institucij ter omogoča polno vključevanje različnih skupnosti v ustvarjalne procese in refleksije. Deloma je razvoj občinstva tesno povezan s KUV. Ministrstvo bo zagotavljalo dostopnost kakovostne KUV kot temeljne pravice posameznika. Sistematično spodbujanje KUV, ki jo ministrstvo kot del javnega interesa v kulturi v sodelovanju z drugimi resorji sooblikuje kot vseživljenjski proces za vse generacije, je pomembno za krepitev zavesti o pomenu kulture in umetnosti ter s tem za celosten razvoj posameznika in družbe. Ministrstvo si bo prizadevalo za povezovanje deležnikov, ki izvajajo kakovostne kulturne vsebine, z vzgojno-izobraževalnimi zavodi. Hkrati bo razvijalo pogoje za ustvarjanje kulturnih vsebin kot dopolnjujočega dela kulturnih programov in projektov v okviru vseživljenjskega učenja. KUV se umešča na presečišču z drugimi resorji, še posebej vzgojo in izobraževanjem, socialo, zdravjem, družino, mladino in okoljem.⁵⁷ Prečna politika je usmerjena v skrb za prepoznavnost in promocijo pomena KUV v celotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu in družbi ter zagotavljanje informacij in razpršene dostopnosti področij KUV po vsej državi, s posebnim poudarkom na otrocih in mladini ter starejših. Mladim je treba v okviru formalnega in neformalnega izobraževanja omogočiti spoznavanje različnih področij kulture z vidikov sprejemanja, raziskovanja in ustvarjanja. Velik poudarek bo namenjen dodatnemu usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, kulturi in širši strokovni jav-

⁵⁶ Ustvarjanje takšnega okolja je eden od ciljev MKRKI, ki si prizadeva ustvariti razmere, v katerih se bodo lahko kulture razvijale in medsebojno bogatile.

⁵⁷ Cilji in ukrepi na področju KUV, ki so pripravljeni v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnim resorjem in drugimi deležniki, sledijo aktualnim Unescovim smernicam za KUV ter drugim nacionalnim in mednarodnim usmeritvam.

nosti. Ministrstvo bo razvijalo infrastrukturno informacijsko podporo za kakovostno ponudbo KUV profesionalnih kulturnih ustanov in kulturnih delavcev na državni in lokalni ravni ter širjenje drugih podpornih okolij. Ministrstvo bo še naprej gradilo celostno mrežo KUV kot osrednjega usmerjevalca za krepitev politik KUV, v katero so vključeni ključni deležniki na državni ravni in lokalnih ravneh.

Dostopnost in regionalno skladen razvoj kulture

Dostopnost zajema geografske in finančne vidike, dotika pa se tudi odprtosti medijskega in digitalnega prostora, zmožnosti participacije in sodelovanja ter omogočanja enakopravnega dostopa do kulturnih vsebin za ljudi z različnimi oviranostmi v skladu z Akcijskim programom za invalide 2022–2030. Ministrstvo bo vzpostavljalo pogoje za vključevanje oseb z oviranostmi v kulturno-umetniško ustvarjanje na ljubiteljski in poklicni ravni. Skrbelo bo za pluralno medijsko krajino in za razpršeno dostopnost do kakovostnih informacij. V digitalnem okolju si bo prizadevalo povečati dostopnost do javnih storitev na področju kulture. ReNPK 24–31 se strateško zavezuje k skladnemu in decentraliziranemu regionalnemu razvoju kulture na ravni področij in prečnih politik. To zajema skrb za ustrezne delovne in prostorske pogoje ter razpršenost finančnih in investicijskih vlaganj v kulturo.

Internacionalizacija

Kultura je pomembna osnova mednarodnih odnosov in prispeva h krepitvi mednarodnega sožitja, strpnosti in miru. Takšno razumevanje kulturne politike je močno prisotno tudi v MKRKI. V sklopu prečne politike si bo ministrstvo prizadevalo za umeščanje kulture v mednarodne tokove in za prispevek kulture k medkulturni strpnosti. Bistvene usmeritve te prečne politike so kultura dialoga, prizadevanje za sobivanje različnih skupnosti ter zavzemanje za vsestransko medkulturno izmenjavo.

Novi modeli upravljanja v kulturi

Kultura se srečuje z vse več kriznimi stanji, pritiski na svojo avtonomijo v luči rastočih nedemokratičnih politik in je eden najbolj prekariziranih sektorjev v državi. Številni organizacijski modeli so zastareli in ne ustrezajo uresničevanju sodobnih vsebinskih usmeritev. Zato je treba v določenem delu spremeniti notranjo organizacijsko kulturo, da bo lahko sektor z novimi modeli upravljanja odločneje sodeloval pri gradnji solidarne in povezane družbe. Cilj prečne politike je krepitev participativnih oblik delovanja, vključevanje različnih skupnosti v organizacije oziroma projekte, prehod na digitalne storitve in uveljavljanje novih trajnostnih praks. Ministrstvo bo raziskalo tudi skupinsko umetniško vodenje organizacij in spodbujalo povezovanje različnih institucij in organizacijskih oblik v čezsektorska partnerstva.

Pogoji dela in zagotavljanje enakih možnosti

Dobri pogoji za delo so osnova za doseganje temeljnih strateških ciljev ReNPK 24–31, zato si bo ministrstvo prizadevalo za zagotavljanje delavskih pravic na področju kulture. Za dobre pogoje dela si mora resor kulture prizadevati tako v javnem in nevladnem sektorju kot za delavce, ki delujejo v prekarnih oblikah dela. V sklopu cilja si bo ministrstvo prizadevalo za odpravljanje vseh oblik diskriminacije v kulturi in zagotavljanje enakih možnosti spolov. Najpomembnejša vodila te prečne politike so delavska solidarnost, enakopravnost, socialna pravičnost, odpravljanje diskriminacije in strpnost. Odpravljanje prekarnosti je eden bistvenih ciljev. Posebna pozornost bo namenjena preprečevanju spolnega nadlegovanja in mobinga.

Digitalizacija

Velik potencial za razmah kulture ima digitalizacija. Ukrepi znotraj te prečne politike se navezujejo na Evropsko deklaracijo o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje in nacionalno strategijo Digitalna Slovenija 2030, Nacionalni strateški načrt za digitalno desetletje ter Nacionalni program spodbujanja razvoja in uporabe umetne inteligence v Republiki Sloveniji do leta 2025. Digitalna preobrazba bo v kulturi prispevala k pravičini in vključujoči družbi. Dostopnost kulturnih vsebin bodo deležniki spodbujali z izgradnjo digitalnih platform, razvoj občinstva z nadgradnjo digitalnih orodij, e-učenju se bodo posvečali v sklopu KUV, hkrati pa si bo ministrstvo prizadevalo za boljše digitalizirano analitiko, s katero se lahko kulturni sektor odziva na potrebe in izzive ter ustrezno in v realnem času prilagaja svoje storitve. Pomembna je tudi digitalizacija pisne kulturne dediščine ter zajemanje, hranjenje in omogočanje dostopa do izvirnih digitalnih vsebin. Digitalizacija omogoča tudi širšo dostopnost kulture za slepe in slabovidne, zato je pomembno pri teh procesih upoštevati specifične potrebe raznolikih skupin multiple ranljivih deležnikov. Med ključnimi cilji prečne politike so krepitev pametne specializacije, pravična raba umetne inteligence in gradnja orodij za soočanje z novimi tehnologijami in tehnološkimi fenomeni, pametno družbo in virtualnimi svetovi. Ministrstvo bo s partnerji podpiralo oblikovanje standardov delovanja, ki bodo ustvarjalcem in občinstvu omogočili številne prednosti uporabe umetne inteligence ter drugih sodobnih tehnoloških rešitev, pri čemer si bo prizadevalo, da uporaba teh orodij spodbuja spoštovanje in varovanje človekovih pravic, dostojanstva in avtorskih pravic. Ministrstvo bo podpiralo krepitev digitalne dostopnosti kulturne dediščine in arhivskih materialov, sprotno in dinamično informiranje o kulturnih vsebinah in prenos ključnih javnih storitev s področja kulture v digitalno okolje. V sodelovanju z drugimi resorji bo zagotavljalo tudi podporo izobraževalnim dejavnostim in dejavnostim KUV na področju digitalizacije v kulturi.

Zeleni prehod znotraj kulture

Kultura k trajnosti, boju proti podnebnim spremembam in zelenemu prehodu prispeva kot področje, ki reflektira, jo ocenjuje in se nanjo odziva, hkrati pa lahko s pozitivnim zgledom ozavešča in se vzpostavlja kot primer dobre prakse. Deležniki v kulturi lahko s sledenjem načelom Evropskega zelenega dogovora bistveno pripomorejo k družbenemu razumevanju nujnosti prilagajanja trajnostnim izzivom in hitrejšemu zelenemu prehodu. Bistveni cilj te prečne politike je prispevek k podnebni nevtralnosti z optimizacijo ogljičnega odtisa kulturnih dejavnosti ter zeleno prenovo kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter njeno zaščito pred posledicami podnebnih sprememb. S trajnostno prenovo stavb kulturne dediščine se zmanjša poraba prostora, ki je lahko posledično bolj namenjen prehranski neodvisnosti, zmanjša se količina gradbenih odpadkov in emisij zaradi odvoza odpadkov in predelave, zmanjša se poraba energije zaradi proizvodnje novih materialov in dovoza na gradbišče, s tem pa se zmanjšajo tudi izpusti toplogrednih plinov. Vsebinsko je ta prečna politika usmerjena v vprašanja energetskega vpliva kulturne infrastrukture, energetske prenove in samooskrbe ter spremembe organizacijske kulture in načinov izvajanja dejavnosti, predvsem večjih kulturnih dogodkov in festivalov v luči prizadevanj za podnebno nevtralnost. Ministrstvo bo zeleni prehod podpiralo z razpisnimi mehanizmi.

Infrastruktura

ZUJIK opredeljuje ključne usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo. Javni interes na področju investicij v kulturne spomenike in v javno kulturno infrastrukturo vključuje zagotavljanje prostorskih oziroma materialnih pogojev za izvajanje kulturnih dejavnosti in izboljšanje dostopnosti do kulture. Javni interes države se uresničuje s podporo investicijam v kulturne spomenike v državni, občinski in zasebni lasti ter s podporo vlaganjem v kulturno infrastrukturo. V naslednjem desetletju

si bo ministrstvo na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo v skladu z načeli Evropskega zelenega dogovora prizadevalo za trajne, krožne in zelene obnove s skupnostnim pristopom in vključevanjem deležnikov. Ukrepi sledijo načelom polne izkoriščenosti javne kulturne infrastrukture za izvajanje kulturnih vsebin, dostopnosti infrastrukture nosilcem javnega interesa, geografske razpršenosti in s tem dostopnosti kulturnih vsebin. Podrobnejši seznam s predvidenimi investicijami je del Akcijskega načrta.

Kulturni in kreativni sektor

KKS je izrazito medsektorski in transdisciplinirani, saj preči različna področja (okolje, znanost, turizem, gospodarstvo in drugo) ter vsa področja kulture. Temelji na znanju in ustvarjalnosti, soustvarja blaginjo in je gibalno tehnoloških, netehnoloških in družbenih inovacij. Prispeva k inovativnim delovnim mestom, proizvodom, storitvam in procesom ter je vir ustvarjalnih idej in spodbuda za gospodarski in trajnostni razvoj. Njegove dejavnosti vključujejo spodbujanje, ustvarjanje, produciranje, razširjanje ter ohranjanje dobrin in storitev, ki temeljijo na ustvarjalnosti. Poleg javno podprtih dejavnosti zajema tudi dejavnosti, katerih prisotnost na trgu je znatna in ki so manj odvisne od javnih sredstev. V neprofitnem delu sektorja država ustvarja možnosti za pilotne dejavnosti, ki pogosto prerastejo v tržno uspešne programe. Ministrstvo področje razvija s krepitvijo podpornega okolja osrednje platforme za kreativnost Center za kreativnost, ki je prvi nacionalni razvojno-podjetniški spodbujevalnik za KKS. Ministrstvo bo KKS v okviru obstoječe platforme za kreativnost še naprej razvijalo s podpornim okoljem, ki lahko ob povezovanju z drugimi resorji omogoča razvoj novih izdelkov in storitev ter zagotovi dodatne zaposlitvene priložnosti za ustvarjalce v kulturi. Predvsem bo krepilo decentraliziran in medsektorski podporni ekosistem za razvoj KKS, razvijalo kompetence deležnikov in skrbelo za spodbujanje okolja za internacionalizacijo.

7. ZAČETEK VELJAVNOSTI RESOLUCIJE

Z dnem uveljavitve te resolucije preneha veljati Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2022–2029 (Uradni list RS, št. 29/22).

Ta resolucija začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

8. SEZNAM KRATIC IN VIROV

Seznam kratic

Agenda 2030:	Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030
Akcijski načrt:	Akcijski načrt 2024–2027 za Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031
AV:	avdiovizualno
EU:	Evropska unija
JAK:	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JSKD:	Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti
KKS:	kulturni in kreativni sektor
KUV:	kulturno-umetnostna vzgoja
Ministrstvo:	Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
MKRKI:	Zakon o ratifikaciji konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov
NEAK:	Nova evropska agenda za kulturo
ReNPK 24–31:	spremembe Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031
RS:	Republika Slovenija
RTV Slovenija:	Radiotelevizija Slovenija
SFC:	Slovenski filmski center, javna agencija Republike Slovenije
SFRJ:	Socialistična federativna republika Jugoslavija
UNESCO:	Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
ZOIPub:	Zakon o obveznem izvodu publikacij
ZUJIK:	Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo
ZVKD-1:	Zakon o varstvu kulturne dediščine

Seznam referenčnih zakonov, smernic, pravilnikov in strategij

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030 (2021), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/SRI/Romi/Strategija-VIZ-Romov-2021-2030.pdf>.

Ministrstvo za javno upravo: Smernice za vključevanje javnosti v pripravo predpisov (2015), https://www.stopbirokraciji.gov.si/fileadmin/user_upload/mju/Boljsi_predpisi/Vkljucevanje_javnosti/MJU-SMERNICE-FINAL_842015.pdf.

Ministrstvo za kulturo: Strategija kulturne dediščine 2020–2023 (2019), https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/STRAT_KD_2019.pdf.

Ministrstvo za kulturo: Pravilnik o merilih za doseganje naziva prvak in vrhunski glasbenik (Uradni list RS, št. 82/08), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=MERI32>.

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2020), <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nationalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2023–2030 (2023) (Uradni list RS, št. 105/23), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO132>.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (Uradni list RS, št. 94/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123>.

Resolucija o normativni dejavnosti (Uradni list RS, št. 95/09), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5516>.

Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (Uradni list RS, št. 72/23), <https://www.uradni-list.si/glasi-lo-uradni-list-rs/vsebina/2023-01-2295/resolucija-o-strategiji-prostorskega-razvoja-slovenije-2050-respr50?h=Mestna%20ob%C4%8Dina%20Slovenj%20Gradec,%20poslovnik>.

Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko: Načrt za okrevanje in odpornost (2021), https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSOO/01_si-rrp_23-7-2021.pdf.

Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko: Dodatek k Načrtu za okrevanje in odpornost (2023), <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/nacrt-za-okrevanje-in-odpornost/dokumenti/>.

Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj: Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji (2022), <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/12/Program-evropske-kohezijske-politike-sprejeta-verzija-12.-12.-2022.pdf>.

Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj: Strategija razvoja Slovenije 2030 (2017), https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.

Splošna deklaracija človekovih pravic (Uradni list RS, št. 24/18), <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2018-02-0012>.

Statistični urad Republike Slovenije: Povprečne mesečne plače in indeksi povprečnih mesečnih plač pri pravnih osebah po dejavnostih [SKD 2008], Slovenija, mesečno, <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/0701011S.px>.

Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva (Uradni list RS, št. 42/17), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6619>.

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>.

Vlada Republike Slovenije: Akcijski program za invalide 2022–2030 (2021), <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/akcijski-program-za-invalide/>.

Vlada Republike Slovenije: Nacionalni program spodbujanja razvoja in uporabe umetne inteligence v Republiki Sloveniji do leta 2025 (2021), <https://nio.gov.si/nio/asset/nacionalni+program+spodbujanja+razvoja+in+uporabe+umetne+inteligence+rs+do+leta+2025+npui>

Vlada Republike Slovenije: Nacionalni strateški načrt za digitalno desetletje (2023), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDP/Dokumenti/Nacrt-za-digitalno-desetletje.pdf>

Vlada Republike Slovenije: Strategija Digitalna Slovenija 2030 (2023), <https://nio.gov.si/nio/asset/strategija+digitalna+slovenija+2030>.

Vlada Republike Slovenije: Slovenska industrijska strategija 2021–2030, <https://www.gov.si/teme/industrija/>

Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti (Uradni list RS, št. 61/17 in 133/22 – odl. US), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7342>.

Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah (Uradni list RS, št. 87/11, 84/15 in 204/21), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6225>.

Zakon o enotni ceni knjige (Uradni list RS, št. 11/14 in 152/20 – ZZUOOP), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6798>.

Zakon o javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 29/10), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5710>.

Zakon o Javni agenciji za knjigo Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 112/07, 40/12 – ZUJF in 63/13), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5094>.

Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/04, 8/10 in 32/24), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3924>.

Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442>.

Zakon o medijih (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08 – ZPOmK-1, 77/10 – ZSFCJA, 90/10 – odl. US, 87/11 – ZAVMS, 47/12, 47/15 – ZZSDT, 22/16, 39/16, 45/19 – odl. US, 67/19 – odl. US in 82/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1608>.

Zakon o nevladnih organizacijah (Uradni list RS, št. 21/18), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7129>.

Zakon o obveznem izvodu publikacij (Uradni list RS, št. 69/06 in 86/09), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3606>.

Zakon o Prešernovi nagradi (Uradni list RS, št. 54/17 in 12/24), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7618>.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 – ZDavP-1B, 105/06 – odl. US, 26/09 – ZIPRS0809-B, 9/14 in 163/22), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4461>.

Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (Uradni list RS, št. 22/06), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4926>.

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4405>.

Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih (Uradni list RS, št. 65/94 in 71/17 – ZFO-1C), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO899>.

Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 77/10, 40/12 – ZUJF, 19/14 – odl. US, 63/16 in 31/18), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5960>.

Zakon o Slovenski tiskovni agenciji (Uradni list RS, št. 50/11 in 36/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5868>.

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-10), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5801>.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3370>.

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (Uradni list RS, št. 30/06 in 51/14), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4284>.

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144>.

Zakon o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (Uradni list RS, št. 73/19), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7908>.

Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO10>.

Seznam referenčnih mednarodnih študij in strategij

- Eurobarometer: Fake news and disinformation online (2018), <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2183>.
- European University Institute (2023): Spremljanje medijskega pluralizma v digitalni dobi. Poročilo o državi: Slovenija (2022), https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/75738/slovenija_results_mpm_2023_slovene_cmpf.pdf?sequence=3&isAllowed=y.
- Eurostat: Culture statistics – cultural employment (2023), https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_employment#Characteristics_of_cultural_employment_in_2022.
- Evropska komisija: Evropski zeleni dogovor (2020), https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sl.
- Evropska komisija: Nova evropska agenda za kulturo (2018), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=EN>.
- Evropska komisija: Novi evropski Bauhaus (2021), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0573>.
- Evropska komisija: Val prenove za Evropo – ekologizacija stavb, ustvarjanje delovnih mest, izboljšanje življenj (2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0662>.
- European University Institute: Monitoring Media Pluralism in the Digital Era (San Domenico di Fiesole, 2022), pridobljeno 10. oktobra 2023, SLOVENIA – RESULTS – MPM 2022 – CMPF (eui.eu).
- OZN: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 (2015), https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateralarazvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf.
- Svet Evrope: Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje (2017), https://www.zvkds.si/sites/www.zvkds.si/files/strategija_21_svetevrope_2017-05-16.pdf.
- Unesco: Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (2005), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4554118>.
- Unesco: Preoblikovanje politik za ustvarjalnost: kultura kot globalno javno dobro (2022), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>.
- Unesco: Seulski program: Cilji za razvoj kulturno-umetnostne vzgoje (2010), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190692>.
- Unesco: Smernice kulturno-umetnostne vzgoje (2006), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384200>.
- Unesco: Tematski kazalniki za kulturo v Agendi 2030 (2019), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562>.
- Uradni list Evropske unije: Evropska deklaracija o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje, Uradni list EU C 23/1 (2023), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023C0123(01)).
- Uradni list Evropske unije: Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (2012), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>.
- Uradni list Evropske unije: Pogodba o delovanju Evropske unije. Uradni list EU (2016), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>.
- Uradni list Evropske unije: Priporočila Komisije o zagotavljanju zaščite, varnosti in opolnomočenja novinarjev in drugih medijskih delavcev v EU (2021), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021H1534>.
- Uradni list Evropske unije: Resolucija sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 (2022), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32022G1207(01)).
- Uradni list Evropske unije: Sklep sveta o sklenitvi Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, v imenu Evropske skupnosti (2005), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32005D0370>.

Viri in literatura

- Andraž Zorko in Katja Goričan: Odnos do kulture/udejstvovanje v kulturi (Ljubljana, 2017).
- Culture Action Europe in The Budapest Observatory: The Value And Values Of Culture (2018), https://cultureactioneurope.org/knowledge/the-value-and-values-of-culture/cae_the-value-and-values-of-culture_full_small/.
- Daisy Fancourt in Saoirse Finn: What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review (Kobenhavn, 2019), <https://www.culturehealthandwellbeing.org.uk/sites/default/files/9789289054553-eng.pdf>.
- Evropska komisija: Joint Statement on the International Day to End Impunity for Crimes against Journalists (2021), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/statement_21_5665.
- Mitja Hafner Fink, Marjan Hočevar, Darja Grošelj, Matjaž Uršič, Simona Zavratnik, Primož Medved (2019): Slovensko javno mnenje 2018/1: Oglédalo javnega mnenja, mednarodna raziskava Socialna omrežja in socialni viri (ISSP 2017), Vrednote prostora in okolja, Uporaba novih tehnologij/interneta. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Nika Murovec, Damjan Kavaš, Sonja Uršič: Analiza panoge oblikovanje v Sloveniji (Ljubljana, 2022).
- Nika Murovec, Damjan Kavaš, Sonja Uršič: Statistična analiza stanja kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji 2008–2017 (Ljubljana, 2023).
- Sara Whyatt: Free to create: artistic freedom in Europe (Strasbourg, 2023), str. 25, pridobljeno 9. oktobra 2023, <https://rm.coe.int/free-to-create-council-of-europe-report-on-the-freedom-of-artistic-exp/1680aa2dc0>.

Št. 610-01/24-8/11
Ljubljana, dne 10. julija 2024
EPA 1552-IX

Državni zbor
Republike Slovenije
mag. Urška Klakočar Zupančič
predsednica

VLADA

2120. Sklep o prenehanju veljavnosti Sklepa o odprtju Generalnega konzulata Republike Slovenije v Manili, v Republiki Filipini

Na podlagi 14. člena Zakona o zunanjih zadevah (Uradni list RS, št. 113/03 – uradno prečiščeno besedilo, 20/06 – ZNOMCMO, 76/08, 108/09, 80/10 – ZUTD, 31/15 in 30/18 – ZKZaš) je na predlog ministrice za zunanje in evropske zadeve Vlada Republike Slovenije izdala

SKLEP

o prenehanju veljavnosti Sklepa o odprtju Generalnega konzulata Republike Slovenije v Manili, v Republiki Filipini

I

Z dnem uveljavitve tega sklepa preneha veljati Sklep o odprtju Generalnega konzulata Republike Slovenije v Manili, v Republiki Filipini (Uradni list RS, št. 82/23).

II

Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 50100-2/2024
Ljubljana, dne 9. maja 2024
EVA 2024-1811-0012

Vlada Republike Slovenije
dr. Robert Golob
predsednik

MINISTRSTVA

2121. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o izvajanju programa Evropske šole Ljubljana

Na podlagi 11. člena in za izvrševanje tretjega odstavka 1. člena Zakona o izvajanju mednarodnih programov s področja vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 46/16) minister za vzgojo in izobraževanje izdaja

PRAVILNIK

o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o izvajanju programa Evropske šole Ljubljana

1. člen

Pravilniku o izvajanju programa Evropske šole Ljubljana (Uradni list RS, št. 39/18 in 113/20) se v 2. členu drugi in tretji odstavek spremenita tako, da se glasita:

»(2) Program Evropske šole Ljubljana, določen s tem pravilnikom, izvaja Evropska šola Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: šola), ki jo je kot organizacijsko enoto ustanovila Vlada Republike Slovenije s Sklepom o ustanovitvi Evropske šole Ljubljana (01403-4/2018/4 z dne 18. januarja 2018 in št. 01403-153/2023/4 z dne 9. januarja 2024) v okviru javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda »Šolski center Ljubljana« (v nadaljnjem besedilu: zavod).

(3) Program Evropske šole Ljubljana obsega izobraževanje na predšolski stopnji, ki traja dve leti (N1-N2), na primarni stopnji, ki traja pet let (P1-P5), in na sekundarni stopnji, ki traja sedem let (S1-S7), v jezikovnih sekcijah, ki jih določi minister.«

2. člen

V 3. členu se za tretjim odstavkom doda nov, četrti odstavek, ki se glasi:

»(4) Ne glede na četrto alinejo prejšnjega odstavka je učni jezik pri ekonomiji od četrtega do sedmega letnika sekundarne stopnje (S4-S7) lahko tudi prvi jezik, če uporaba učnega jezika iz prejšnjega odstavka za izvedbo pouka ekonomije organizacijsko ni smotna.«

3. člen

13. člen se spremeni tako, da se glasi:

»13. člen

(kombinirani oddelek)

(1) Kombinirani oddelek se praviloma oblikuje, če število učencev iz dveh zaporednih letnikov ne presega 16 učencev.

(2) Če ravnatelj šole na podlagi predhodnega mnenja oddelčnega pedagoškega zbora presodi, da z organizacijo pouka v kombiniranem oddelku v skladu s prejšnjim odstavkom ne bo mogoče doseči ciljev, določenih z učnimi načrti posameznih predmetov, predlaga odstop od normativa iz prejšnjega odstavka.

(3) O predlogu iz prejšnjega odstavka odloči direktor zavoda in podatke o številu oddelkov sporoči ministrstvu do začetka šolskega leta.

(4) Če sta dva oddelka s pet ali manj učencev, si mora šola za odstop od normativa iz prvega odstavka tega člena pridobiti soglasje ministra.«

4. člen

14. člen se spremeni tako, da se glasi:

»14. člen

(drugi jezik – prvi tuji jezik)

(1) Skupino posameznega drugega jezika – prvega tujega jezika se lahko oblikuje z največ toliko učenci, kot je normativ za oblikovanje oddelka.

(2) Skupino posameznega drugega jezika – prvega tujega jezika se oblikuje z učenci različnih jezikovnih sekcij.«

5. člen

15. člen se spremeni tako, da se glasi:

»15. člen

(tretji jezik – drugi tuji jezik)

(1) V skupini posameznega tretjega jezika – drugega tujega jezika so najmanj trije učenci in največ toliko, kot je normativ za oblikovanje oddelka.

(2) Če posamezni ponujeni tretji jezik – drugi tuji jezik izberejo trije ali manj učencev, šola organizira pouk tistega tretjega jezika – drugega tujega jezika, ki ga izbere večje število učencev.

(3) Šola lahko organizira pouk slovenščine kot tretjega jezika – drugega tujega jezika ne glede na prejšnji odstavek.«

6. člen

17. člen se črta.

7. člen

18. člen se spremeni tako, da se glasi:

»18. člen

(izbirni predmeti)

(1) V skupini posameznega izbirnega predmeta v tretjem, četrtem in petem letniku sekundarne stopnje (S3-S5) je najmanj pet učencev in največ toliko, kot je normativ za oddelek iz drugega oziroma tretjega odstavka 12. člena tega pravilnika.

(2) V skupini posameznega izbirnega predmeta v šestem in sedmem letniku sekundarne stopnje (S6 in S7) so najmanj trije učenci in največ toliko, kot je normativ za oddelek iz drugega oziroma tretjega odstavka 12. člena tega pravilnika.

(3) Skupina pri posameznem izbirnem predmetu se oblikuje med učenci različnih jezikovnih sekcij v skladu s programom Evropske šole Ljubljana.

(4) Pri izbirnem predmetu latinščina se skupina oblikuje ne glede na število učencev.«.

8. člen

26. člen se spremeni tako, da se glasi:

»26. člen

(posebne naloge učiteljev – zmanjšanje učne obveznosti)

(1) Za učitelja, ki je razrednik, se smiselno uporabljajo določbe pravilnika, ki ureja normative in standarde za izvajanje programa osnovne šole, pri čemer se oddelki prvega in petega letnika na primarni stopnji (P1; P5), oddelki prvega in sedmega letnika na sekundarni stopnji (S1; S7) ter kombinirani oddelki štejejo kot oddelki prvega in zaključnega letnika.

(2) Učitelj za koordinacijo evropske mature ima za dve uri zmanjšano tedensko učno obveznost.

(3) Učitelj za koordinacijo dodatne strokovne in jezikovne pomoči ima za dve uri zmanjšano tedensko učno obveznost.

(4) Učitelj za koordinacijo dodatnih dejavnosti na predšolski in primarni stopnji ima na vsakih 50 učencev za eno uro zmanjšano tedensko učno obveznost. Učitelj za koordinacijo dodatnih dejavnosti na sekundarni stopnji ima na vsakih 30 učencev za eno uro zmanjšano tedensko učno obveznost.

(5) Učitelj, ki je predstavnik učiteljev v Odboru učiteljev evropskih šol, ima za eno uro zmanjšano tedensko učno obveznost.

(6) Učitelj za karierno svetovanje ima za eno uro zmanjšano tedensko učno obveznost.

(7) Učitelj za informacijsko-komunikacijsko podporo ima zmanjšano tedensko učno obveznost:

- za dve uri, če je učencev do 150;
- za tri ure, če je učencev 151 do 300;
- za štiri ure, če je učencev 301 ali več.

(8) Učitelj, ki vodi šolski orkester ali šolski pevski zbor, ima za dve uri zmanjšano tedensko učno obveznost.

(9) Za učitelja, ki opravlja naloge organizatorja šolske prehrane, se smiselno uporabljajo določbe pravilnika, ki ureja normative in standarde za izvajanje izobraževalnih programov na področju srednjega šolstva.«.

9. člen

28. člen se spremeni tako, da se glasi:

»28. člen

(pomočnik ravnatelja, svetovalni delavec, knjižničar)

(1) Na delovnem mestu pomočnika ravnatelja je v okviru delovne obveznosti učna obveznost pomočnika ravnatelja najmanj 5 ur pouka na teden ali najmanj 10 ur svetovalnega dela na teden, če je vsaj 100 učencev.

(2) Če je število učencev v šoli 250 ali več, se sistemizirata dve delovni mesti pomočnika ravnatelja (na primarni in sekundarni stopnji), pri čemer je njuna učna obveznost najmanj 5 in največ 10 ur pouka na teden ali najmanj 10 ur svetovalnega dela na teden.

(3) Če je število učencev na šoli 200 ali več, se sistemizirata dve samostojni delovni mesti knjižničarja in svetovalnega delavca. Če je učencev manj kot 200, se delovni mesti knjižničarja in svetovalnega delavca oblikujeta v deležu, vendar ne manj kot 0,5 delovnega mesta.«.

10. člen

V 52. členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»(1) Zavod izda učencem šolsko poročilo o učnih dosežkih ob koncu ocenjevalnega obdobja in ob zaključku pouka v šolskem letu na primarni in sekundarni stopnji v skladu s predpisi Evropskih šol.«.

11. člen

Naslov oddelka »6. INTERESNE DEJAVNOSTI« in 54. člen se črtata.

12. člen

Priloga I se nadomesti z novo Prilogo I, ki je kot Priloga sestavni del tega pravilnika.

13. člen

Priloga II se črta.

KONČNA DOLOČBA

14. člen

(začetek veljavnosti in uporabe)

Ta pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. septembra 2024.

Št. 0070-66/2024

Ljubljana, dne 29. maja 2024

EVA 2024-3350-0053

Dr. Darjo Felda

minister

za vzgojo in izobraževanje

Priloga
»Priloga I

IZOBRAŽEVALNI PROGRAM
ZGODNJEGA UČENJA, OSNOVNOŠOLSKEGA
IN SREDNJEGA SPLOŠNEGA IZOBRAŽEVANJA
PROGRAM EVROPSKE ŠOLE LJUBLJANA

1. SPLOŠNI DEL

1.1. izobraževalni program

1.1.1. ime izobraževalnega programa: program Evropske šole Ljubljana

1.1.2. vrsta izobraževalnega programa: izobraževalni program zgodnjega učenja, osnovnošolskega in srednjega splošnega izobraževanja

1.1.3. prilagojeno izvajanje: prilagoditev izvajanja na podlagi individualnega načrta izobraževanja

1.1.4. klasifikacije programa:

- stopnja izobrazbe: srednja izobrazba
- strokovni naziv: /
- KLASIUS–SRV: 15002
- KLASIUS–P-16: 0102
- SOK: 5
- EOK: 4
- ISCED-A 2011: 344
- ISCED–F 2013: 001

1.1.5. status izobraževalnega programa: Program Evropske šole Ljubljana temelji na programu Evropskih šol, implementacijo pa v skladu z akreditacijo sprejme minister, pristojen za izobraževanje.

1.2. cilji izobraževalnega programa

1.2.1. cilji izobraževalnega programa na predšolski stopnji

Na temelju vrednot sistema Evropskih šol kot so človekove pravice, enakost, demokracija, okoljska trajnost, multikulturalizem in spoštovanje maternega jezika, zgodnje učenje na predšolski stopnji spodbuja odgovornost, občutek skupnosti, spoštovanje pravic in svobodo posameznika.

V vzdušju sinergije evropske kulture in značaja okolja, v katerem je posamezna evropska šola, se oblikuje edinstveno, bogato multijezično in multikulturno okolje evropske šole, ki tako v skupnosti evropske šole kot globalno podpira in spodbuja razvoj otrokove jezikovne in kulturne identitete z ozaveščanjem strpnosti, medkulturnega razumevanja in evropskega duha.

Učno okolje evropske šole nudi tako prednosti kot zapletene izzive v učenju in razvoju otrok, zato delujejo:

- v partnerstvu s starši pri spodbujanju in podpori otrokom v njihovem razvoju,
- z zavedanjem in upoštevanjem raznolikosti otrok,
- s spodbujanjem enakosti spolov, tako da se fantom in deklicam omogoči ravnati na podlagi enakih pravic in enake odgovornosti,
- v interaktivnem, varnem in spodbudnem učnem okolju, ki odraža različne identitete in potrebe, je prilagodljivo in se razvija glede na spreminjajoče se teme in otrokov razvoj.

Zgodnje učenje je temeljni del vseživljenjskega izobraževanja, njegova osrednja vloga pa je podpirati otrokovo rast v etičnega in odgovornega člana družbe. Poučevanje in učenje v zgodnjih letih podpira in spremlja otrokovo fizično in psihično počutje, vključno s socialnim, kognitivnim in čustvenim razvojem ter ustvarja pogoje za ustvarjalno učenje ter s tem zanesljive temelje za kasnejši razvoj.

Poučevanje in učenje v zgodnjih letih je celostno in različna razvojna področja niso ločena. Tako kot je to poudarjeno v tem dokumentu, so tudi v vsakdanjem otroškem življenju, njihove izkušnje in dejanja osrednjega pomena.

Pomembno je okrepiti otrokov zdrav občutek samozavesti s pomočjo pozitivnih učnih izkušenj in zagotoviti možnosti za raznoliko interakcijo z drugimi ljudmi. Otroški svet izkušenj bo obogaten in pomagati jim je treba pri iskanju novih zanimivih področij.

Cilji izobraževalnega programa na predšolski stopnji so:

- otroka pripraviti na srečno, zdravo, odgovorno in uspešno življenje,
- razvijajo otrokovo osebnost in sposobnosti,
- podpirati učni potencial otroka,
- vzgajati spoštovanje do drugih in okolja,
- spoštovati in ceniti otrokovo kulturno in družbeno identiteto, njene vrednote v odnosu do vrednot drugih,
- spodbujati evropski duh.

1.2.2. cilji izobraževalnega programa na primarni in sekundarni stopnji

Cilji programa Evropske šole Ljubljana **na primarni in sekundarni stopnji** so:

- krepitev učenčeve jezikovne in kulturne identitete;
- zagotavljanje visoke ravni kompetenc materinščine in tujih jezikov;
- razvijanje matematičnih kompetenc z matematičnim načinom razmišljanja, predvsem v smislu reševanja problemov v vsakdanjem življenju. Uporaba pridobljenih znanj pri prepoznavanju problemov in iskanju odgovorov ter rešitev, ki temeljijo na dokazih;
- spoznavanje, spoštovanje in sprejemanje različnih kultur in tradicij skozi medkulturno učenje;
- razvijanje socialnih in državljanskih kompetenc za oblikovanje ozaveščenega posameznika, ki bo aktiven udeleženec demokratične družbe;
- razvijanje zavesti o lastnem učnem procesu in potrebah, prepoznavanje priložnosti, ki so na voljo, in sposobnosti premagovanja ovir za uspešno učenje, nadgrajevanje učenčevih predhodnih izkušenj ter razvijanje in spodbujanje motivacije in zaupanja vase;
- krepitev spoštovanja in strpnosti do soljudi ne glede na njihove osebne okoliščine ter skrb za druge v šolskem in širšem okolju, graditev kakovostnih medosebnih odnosov s spodbujanjem sprejemanja različnosti ter konstruktivnega in nenasilnega razreševanja konfliktov;
- razvijanje učenčeve ustvarjalnosti in kreativnega izražanja idej in čustev;
- razvijanje digitalnih kompetenc s poudarkom na kritični uporabi informacij pri delu, komunikaciji in zabavi;
- spodbujanje podjetništva v smislu razvijanja sposobnosti za uresničevanje idej in zastavljenih ciljev s pomočjo ustvarjalnosti, inovativnosti in etičnih vrednot;
- spoznavanje in spodbujanje zdravega načina življenja v smislu skrbi za zdravo prehrano in gibanje;
- spodbujanje skrbi za okolje in pozitivnega odnosa do narave.

1.3. trajanje izobraževanja

Izobraževanje na predšolski stopnji traja dve leti (N1–N2).

Izobraževanje na primarni stopnji (P1–P5) traja pet let in na sekundarni stopnji (S1–S7) sedem let.

1.4. vpisni pogoji

1.4.1. pogoj za vpis

V predšolsko stopnjo se vpiše otrok v koledarskem letu, v katerem dopolni starost vsaj štiri leta, pa do začetka šolskega leta v koledarskem letu, v katerem bo izpolnil pogoje za vstop v osnovnošolsko izobraževanje.

V prvi letnik primarne stopnje programa (P1) Evropske šole Ljubljana se vpiše otrok, ki v koledarskem letu vpisa dopolni starost šest let.

1.4.2. merila za vpis

Prednostno pravico do vpisa v Evropsko šolo Ljubljana imajo otroci uslužbencev, zaposlenih v institucijah in agencijah Evropske unije.

V program Evropske šole Ljubljana se lahko vpišejo tudi drugi otroci do zapolnitve razpisanih vpisnih mest po naslednjem prednostnem vrstnem redu:

- otroci, ki so bili že vključeni v program Evropskih šol;
- otroci tujih državljanov, zaposlenih na diplomatsko-konzularnih predstavništvi, v podjetjih in drugih organizacijah v Republiki Sloveniji;
- otroci državljanov RS, ki so ali bodo napoteni na delo v institucije in agencije EU ali na diplomatsko-konzularna predstavništva;
- otroci ostali državljanov RS in tujcev, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji.

1.4.3. merila za razmestitev v jezikovno sekcijo

Otrok ima pravico do razmestitve v jezikovno sekcijo, ki ustreza njegovemu maternemu ali dominantnemu jeziku.

Otrok brez lastne jezikovne sekcije (SWALS) ima pravico do razmestitve v jezikovno sekcijo delovnega jezika Evropske unije, uveljavi pa lahko tudi pravico do vključitve v jezikovno sekcijo države gostiteljice, s čimer se vključi v izobraževanje po programu Evropske šole Ljubljana v skladu s predmetnikom jezikovne sekcije države gostiteljice.

1.5. ocenjevanje znanja

Ocenjevanje znanja v programu Evropske šole Ljubljana poteka v skladu s predpisi Evropskih šol za ocenjevanje znanja v programu Evropskih šol.

1.6. pogoji za napredovanje

Pri napredovanju učencev v programu Evropske šole Ljubljana se upoštevajo predpisi Evropskih šol za napredovanje učencev v programu Evropskih šol.

1.7. pogoji za zaključek

Program Evropske šole Ljubljana se zaključi v skladu s programom Evropskih šol z Evropsko maturo (European Baccalaureate).

Evropska matura obsega:

- pisni del, ki obsega pet enot iz naslednjih predmetov:
 - prva enota: prvi jezik – materinščina na osnovni ali višji ravni;
 - druga enota: drugi jezik – prvi tuji jezik na osnovni ali višji ravni;
 - tretja enota: matematika s 3 ali 5 učnimi urami/teden;
 - četrta enota: prvi izbirni predmet s 4 učnimi urami/teden;
 - peta enota: drugi izbirni predmet s 4 učnimi urami/teden;
- ustni del, ki obsega tri enote iz naslednjih predmetov:
 - prva enota: prvi jezik – materinščina na osnovni ali višji ravni;
 - druga enota:
 - drugi jezik – prvi tuji jezik na osnovni ali višji ravni ali
 - zgodovina z 2 ali 4 učnimi urami/teden ali

- geografija z 2 ali 4 učnimi urami/teden;
- tretja enota:
 - matematika na višji ravni ali
 - filozofija z 2 ali 4 učnimi urami/teden ali
 - tretji jezik – drugi tuji jezik ali
 - četrti jezik – tretji tuji jezik ali
 - biologija s 4 učnimi urami/teden ali
 - kemija s 4 učnimi urami/teden ali
 - fizika s 4 učnimi urami/teden ali
 - znanost, tehnologija in družba z 2 učnima urama/teden.

Pri izbiri predmetov oziroma ravni pisnega dela veljajo naslednja pravila:

- prvo, drugo in tretjo enoto pisnega dela učenec opravlja na ravni in v jeziku, ki ju je učenec izbral po predmetniku šestega in sedmega letnika sekundarne stopnje (S6–S7);
- četrto in peto enoto pisnega dela izbere učenec ob prijavi na maturo in izbire med zaključnim letom ne more spreminjati;
- četrto in peto enoto pisnega dela izbere učenec med naslednjimi predmeti: tretji jezik – četrti tuji jezik, četrti jezik – tretji tuji jezik, zgodovina, geografija, filozofija, ekonomija, latinščina, stara grščina, biologija, kemija, fizika, likovna umetnost, glasbena umetnost;
- učenec nobenega predmeta ne more opravljeti na dveh različnih ravneh.

Pri izbiri predmetov oziroma ravni ustnega dela veljajo naslednja pravila:

- prvo enoto ustnega dela učenec opravlja na ravni zahtevnosti, ki jo je učenec izbral po predmetniku šestega in sedmega letnika sekundarne stopnje (S6–S7);
- zgodovino ali geografijo kot drugo enoto ustnega dela lahko učenec izbere le, če teh predmetov ni izbral v pisnem delu;
- učenec, ki je izbral po predmetniku šestega in sedmega letnika sekundarne stopnje (S6–S7) matematiko na višji ravni (5 + 3 učne ure/teden), mora kot tretjo enoto ustnega dela opravljeti matematiko;
- tretjo enoto ustnega dela izbere učenec med predmeti, ki jih ni opravljal kot četrto ali peto enoto pisnega dela, če ni dolžan kot tretjo enoto ustnega dela opravljeti matematiko.

2. POSEBNI DEL

2.1. predmetnik

2.1.1. predšolska stopnja

dimenzije področja	učiti se biti	učiti se živeti z drugimi	učiti se narediti in znati	materinščina ali dominantni jezik
jaz in moje telo				5 učnih ur (30 minut)/teden
jaz kot oseba				
jaz in drugi				
jaz in svet				

2.1.2. primarna stopnja

predmeti	P1–P2	P3–P5
	učnih ur (30 minut)/teden	učnih ur (45 minut)/teden
prvi jezik: materinščina – jezik sekcije	16	9
SWALS: materinščina	5	5
matematika	8	7
drugi jezik: prvi tuji jezik	5	5
SWALS: jezik sekcije	16	16
slovenščina – dodatni jezik	2	2
glasbena umetnost	10	4
likovna umetnost		
šport		
odkrivanje sveta	3	4
evropske urice	/	2
etika	2	2
rekreacija	3 ure 30 minut	2 uri 30 minut
skupaj učnih ur	46 – 23 ur	35 – 26 ur 15 minut
skupaj	26 ur 30 minut	28 ur 45 minut
skupaj tednov pouka	36	36

2.1.2. sekundarna stopnja – opazovalno obdobje

predmeti	S1	S2	S3
obvezni predmeti			
prvi jezik: materinščina – jezik sekcije	5	5	4
SWALS: materinščina			
matematika	4	4	4
drugi jezik: prvi tuji jezik	5	4	4
SWALS: jezik sekcije			
tretji jezik: drugi tuji jezik	2	3	3
šport	3	3	3
etika	2	2	2
družboslovje	3	3	3
naravoslovje	4	4	4
likovna umetnost	2	2	2
glasbena umetnost	2	2	2
IKT	1	1	
izbirni predmeti – učenec izbere en predmet med dvema izbirnima predmetoma			
IKT			2
latinščina		2	2
skupaj učnih ur	33	33 ali 35	33
skupaj tednov pouka	36	36	36

2.1.3. sekundarna stopnja – predorientacijsko obdobje

predmeti	S4	S5
obvezni predmeti		
prvi jezik: materinščina – jezik sekcije SWALS: materinščina	4	4
drugi jezik: prvi tuji jezik SWALS: jezik sekcije	3	3
tretji jezik: drugi tuji jezik	3	3
matematika	4 ali 6	4 ali 6
fizika	2	2
kemija	2	2
biologija	2	2
geografija	2	2
zgodovina	2	2
šport	2	2
etika	1	1
skupaj učnih ur – obvezni predmeti	27–29	27–29
izbirni predmeti – učenec izbere predmete v obsegu 4–8 učnih ur tako, da njegova tedenska obremenitev obsega od 31–35 učnih ur		
četrti jezik: tretji tuji jezik	4	4
latinščina	4	4
stara grščina	4	4
ekonomija	4	4
likovna umetnost	2	2
glasbena umetnost	2	2
IKT	2	2
skupaj učnih ur – izbirni predmeti	4–8	4–8
skupaj učnih ur	31–35	31–35
skupaj tednov pouka	36	36

2.1.4. sekundarna stopnja – orientacijsko obdobje

predmeti	S6–S7	
obvezni predmeti		
prvi jezik: materinščina – jezik sekcije	4	4
SWALS: materinščina		
višja raven*	4 + 3	4 + 3
drugi jezik: prvi tuji jezik	3	3
SWALS: jezik sekcije		
višja raven*	3 + 3	3 + 3
matematika	3 ali 5	3 ali 5
višja raven*	5 + 3	5 + 3
znanost, tehnologija in družba**	2	2
geografija	2 ali 4	2 ali 4
zgodovina	2 ali 4	2 ali 4
filozofija	2 ali 4	2 ali 4
šport	2	2
etika	1	1
izbirni predmeti – učenec izbere najmanj dva in največ štiri predmete		
tretji jezik: drugi tuji jezik	4	4
četrti jezik: tretji tuji jezik	4	4
latinščina	4	4
stara grščina	4	4
ekonomija	4	4
fizika	4	4
kemija	4	4
biologija	4	4
likovna umetnost	4	4
glasbena umetnost	4	4
 dodatni predmeti – učenec izbere dodatne predmete tako, da njegova tedenska obremenitev obsega od 31–35 učnih ur		
peti jezik: četrti tuji jezik	2	2
fizika – laboratorijske vaje	2	2
kemija – laboratorijske vaje	2	2
biologija – laboratorijske vaje	2	2
IKT	2	2
ekonomija	2	2
sociologija	2	2
likovna umetnost	2	2
glasbena umetnost	2	2
šport	2	2
skupaj učnih ur	31–35	31–35
skupaj tednov pouka	36	36

* izbirno

** obvezni predmet, če v izbirnem delu ni izbran naravoslovni predmet (fizika, kemija biologija) v obsegu 4 ur

2.2. izvedba programa

2.2.1. izvedba programa na predšolski stopnji

Izvajanje programa temelji na organizaciji dnevnega programa, ki traja od šest do devet ur, in obsega varstvo, vzgojo, zgodnje učenje in prehrano.

Otroci, stari od štirih let do vstopa v primarno stopnjo so praviloma vključeni v starostno mešane skupine.

Učni jezik je jezik jezikovne sekcije.

Učni jezik pri materinščini oziroma dominantnem jeziku je materinščina oziroma dominantni jezik.

2.2.2. izvedba programa na primarni in sekundarni stopnji

Učna ura traja 45 minut z izjemo prvega in drugega letnika primarne stopnje (P1 in P2), kjer učna ura traja 30 minut.

Predmet drugi jezik – prvi tuji jezik se izvaja kot angleščina, nemščina ali francoščina.

Predmet tretji jezik – drugi tuji jezik, predmet četrti jezik – tretji tuji jezik in predmet peti jezik – četrti tuji jezik se izvaja kot angleščina, nemščina, francoščina, italijanščina, španščina ali slovenščina.

Predmetnik jezikovne sekcije, ki ni jezikovna sekcija države gostiteljice, na primarni stopnji vključuje obvezni predmet slovenščina kot dodatni jezik, ki se izvaja dve učni uri na teden.

Predmetnik posamezne jezikovne sekcije se v skladu z normativi izvaja tako, da vsakemu učencu omogoča pouk izbranih izbirnih predmetov oziroma ravni predmetov, vendar učenec nobenega predmeta ne more izbrati na dveh različnih ravneh.

Če s programom ni drugače določeno, je učni jezik pri posameznih predmetih jezik jezikovne sekcije.

Učni jezik pri materinščini je materinščina.

Učni jezik pri tujih jezikih je tuji jezik.

Učni jezik pri etiki, družboslovju, zgodovini in geografiji od tretjega letnika sekundarne stopnje dalje (S3–S7) je drugi jezik – prvi tuji jezik, ki ne sme biti isti kot prvi jezik.

Učni jezik pri evropskih uricah od tretjega do petega letnika primarne stopnje (P3–P5), pri likovni umetnosti, glasbeni umetnosti, športu in IKT od prvega do sedmega letnika

sekundarne stopnje (S1–S7), etiki v prvem in drugem letniku sekundarne stopnje (S1–S2) in pri ekonomiji od četrtega do sedmega letnika sekundarne stopnje (S4–S7) je lahko bodisi drugi jezik – prvi tuji jezik, ki ne sme biti isti kot prvi jezik, bodisi jezik države gostiteljice. Učni jezik pri ekonomiji od četrtega do sedmega letnika sekundarne stopnje (S4–S7) je lahko tudi prvi jezik, če uporaba učnega jezika iz prejšnjega odstavka za izvedbo pouka ekonomije organizacijsko ni smotrna.

2.3. znanja pedagoškega osebja

2.3.1. znanja, pridobljena z izobraževanjem ustrezne stopnje

Učitelji morajo imeti znanja, ki utemeljujejo poklicno kvalifikacijo matične države za poučevanje istega ali sorodnega predmeta ali predmetnega področja in za učence iste starosti.

Učitelji imajo lahko tudi znanja, pridobljena z izobraževanjem na ustrezni stopnji, s področja posameznega predmeta ali predmetnega področja in pedagoško-andragoška znanja, ki ustrezajo predmetu ali predmetnemu področju in starosti učencev.

Ostalo pedagoško osebje mora imeti znanja, ki utemeljujejo poklicno kvalifikacijo matične države za iste ali sorodne naloge, potrebne za izvedbo programa.

Ostalo pedagoško osebje ima lahko tudi znanja, pridobljena z izobraževanjem na ustrezni stopnji, ki ustrezajo istim ali sorodnim nalogam, potrebnim za izvedbo programa, imeti pa mora tudi ustrezna pedagoško-andragoška znanja.

Področja, s katerih mora pedagoško osebje imeti znanja, so orientacijsko opredeljena v preglednici: Znanja pedagoškega osebja, ki je priloga I tega programa.

2.3.2. jezikovne kompetence

Pedagoško osebje mora imeti naslednje jezikovne kompetence:

- predšolska stopnja:
 - učitelj mora biti domači govorec učnega jezika;
 - pomočnik učitelja mora biti domači govorec učnega jezika;
 - učitelj materinščine oziroma dominantnega jezika mora biti domači govorec;
- primarna stopnja:
 - učitelj mora biti domači govorec učnega jezika;
 - učitelj predmetov drugi jezik – prvi tuji jezik in matematika je lahko tudi, kdor obvlada učni jezik na ravni C2 po SEJO;
 - učitelj predmetov likovna umetnost, glasbena umetnostna in šport je lahko tudi, kdor obvlada učni jezik na ravni C1 po SEJO;
- sekundarna stopnja:
 - učitelj mora biti domači govorec učnega jezika;
 - učitelj predmetov drugi jezik – prvi tuji jezik, tretji jezik – drugi tuji jezik, četrti jezik – tretji tuji jezik, peti jezik – četrti tuji jezik matematika, naravoslovje, biologija, kemija, fizika, laboratorijske vaje, IKT, družboslovje, zgodovina, geografija, etika, ekonomija, sociologija, filozofija, latinščina in stara grščina je lahko tudi, kdor obvlada učni jezik na ravni C2 po SEJO;

- učitelj predmetov likovna umetnost, glasbena umetnostna in šport je lahko domači govorec, lahko pa tudi, kdor obvlada učni jezik najmanj na ravni C1 po SEJO;
- ostali:
 - svetovalni delavec je lahko, kdor je domači govorec ali obvlada učni jezik ene jezikovne sekcije na ravni C2 po SEJO in učni jezik druge jezikovne sekcije na ravni B2 po SEJO;
 - knjižničar je lahko, kdor je domači govorec ali obvlada učni jezik ene jezikovne sekcije na ravni C2 po SEJO in učni jezik druge jezikovne sekcije na ravni B2 po SEJO;
 - laborant je lahko, kdor je domači govorec ali obvlada učni jezik ene jezikovne sekcije na ravni C2 po SEJO in učni jezik druge jezikovne sekcije na ravni B2 po SEJO;
 - organizator prehrane na predšolski stopnji je lahko, kdor je domači govorec učnega jezika ene jezikovne sekcije in obvlada učni jezik druge jezikovne sekcije na ravni B2 po SEJO;
 - organizator zdravstveno-higienskega režima na predšolski stopnji je lahko, kdor je domači govorec učnega jezika ene jezikovne sekcije in obvlada učni jezik druge jezikovne sekcije na ravni B2 po SEJO.

2.4. učni načrti

Učni načrti predmetov v skladu s predmetnikom programa Evropske šole Ljubljana so:

- učni načrti za predšolsko stopnjo programa Evropskih šol, ki so na naslednji povezavi: <https://www.eursec.eu/en/European-Schools/studies/syllabuses>;
- učni načrti istih predmetov v skladu s predmetnikom programa Evropskih šol, ki so na naslednji povezavi: <https://www.eursec.eu/en/European-Schools/studies/syllabuses>;
- učni načrt predmeta slovenščina kot dodatni jezik na primarni stopnji, ki je priloga II tega programa.

PRILOGA I:

ZNAJANJA PEDAGOŠKEGA OSEBJA

predmeti, predmetna področja	pedagoško osebje	znanja s področja	jezikovne kompetence
predšolska stopnja			
	učitelj	predšolske vzgoje, zgodnjega učenja	domači govorec
	pomočnik učitelja	predšolske vzgoje, zgodnjega učenja	domači govorec
primarna stopnja			
slovenščina	učitelj	razrednega pouka	domači govorec
angleščina	učitelj	razrednega pouka	prvi jezik: domači govorec drugi jezik: domači govorec, C2
nemščina	učitelj	razrednega pouka	domači govorec
francoščina	učitelj	razrednega pouka	drugi jezik: domači govorec, C2
matematična	učitelj	razrednega pouka	domači govorec
matematika	učitelj	razrednega pouka	domači govorec, C2
glasbena umetnost	učitelj	razrednega pouka	domači govorec, C1
likovna umetnost	učitelj	razrednega pouka	domači govorec, C1
šport	učitelj	razrednega pouka	domači govorec, C1
odkrivanje sveta	učitelj	razrednega pouka	domači govorec
evropske urice	učitelj	razrednega pouka	domači govorec, C2
etika	učitelj	razrednega pouka	domači govorec
rekreacija	učitelj	razrednega pouka, lahko pa tudi s kateregakoli področja, s katerega mora imeti znanja učitelj v programu EŠLj	domači govorec, C2
sekundarna stopnja			
obvezni predmeti			
slovenščina	učitelj	slovenščine	domači govorec

angleščina	učitelj	angleščine	prvi jezik: domači govorec drugi jezik: domači govorec, C2 tretji jezik: domači govorec, C2
nemščina	učitelj	nemščine	drugi jezik: domači govorec, C2 tretji jezik: domači govorec, C2
francoščina	učitelj	francoščine	drugi jezik: domači govorec, C2 tretji jezik: domači govorec, C2
italijanshina	učitelj	italijanshine	domači govorec, C2
španščina	učitelj	španščine	domači govorec, C2
materinščina	učitelj	ustrezne materinščine	domači govorec
matematika	učitelj	matematike	domači govorec, C2
glasbena umetnost	učitelj	glasbe	domači govorec, C1
likovna umetnost	učitelj	likovne umetnosti, slikarstva ali kiparstva	domači govorec, C1
šport	učitelj	športne vzgoje	domači govorec, C1
etika	učitelj	filozofije, sociologije, psihologije, zgodovine, geografije ali ekonomije	domači govorec, C2
naravoslovje	učitelj	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, C2
	laborant	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
biologija	učitelj	biologije	domači govorec, C2
	laborant	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
kemija	učitelj	kemije, kemijskega inženirstva, kemijske tehnologije ali kemijske tehnike	domači govorec, C2
	laborant	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
fizika	učitelj	fizike	domači govorec, C2
	laborant	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
družboslovje	učitelj	zgodovine ali geografije	domači govorec, C2
zgodovina	učitelj	zgodovine	domači govorec, C2
geografija	učitelj	geografije	domači govorec, C2
filozofija	učitelj	filozofije	domači govorec, C2
izbirni predmeti			

slovenščina	učitelj	slovenščine	domači govorec
angleščina	učitelj	angleščine	domači govorec, C2
nemščina	učitelj	nemščine	domači govorec, C2
francoščina	učitelj	francoščine	domači govorec, C2
italijanščina	učitelj	italijanščine	domači govorec, C2
španščina	učitelj	španščine	domači govorec, C2
IKT	učitelj	informatike ali računalništva	domači govorec, C2
latinščina	učitelj	latinščine	domači govorec, C2
stara grščina	učitelj	stare grščine	domači govorec, C2
ekonomija	učitelj	ekonomije	domači govorec, C2
dodatni predmeti			
slovenščina	učitelj	slovenščine	domači govorec
angleščina	učitelj	angleščine	domači govorec, C2
nemščina	učitelj	nemščine	domači govorec, C2
francoščina	učitelj	francoščine	domači govorec, C2
italijanščina	učitelj	italijanščine	domači govorec, C2
španščina	učitelj	španščine	domači govorec, C2
biologija – laboratorijske	učitelj	biologije	domači govorec, C2
vaje	laborant	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
kemija – laboratorijske	učitelj	kemije, kemijskega inženirstva, kemijske	domači govorec, C2
vaje	laborant	tehnologije ali kemijske tehnike	
fizika – laboratorijske vaje	učitelj	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
IKT	laborant	fizike	domači govorec, C2
ekonomija	učitelj	biologije, kemije ali fizike	domači govorec, B2
sociologija	laborant	informatike ali računalništva	domači govorec, C2
likovna umetnost		ekonomije	domači govorec, C2
glasbena umetnost		sociologije	domači govorec, C2
šport		likovne umetnosti, slikarstva ali kiparstva	domači govorec, C2
		glasbe	domači govorec, C2
		športne vzgoje	domači govorec, C2
ostalo na predšolski stopnji			

svetovalna služba	svetovalni delavec	psihologije, pedagogike, socialne pedagogike, specialne in rehabilitacijske pedagogike, inkluzivne pedagogike, inkluzije v vzgoji in izobraževanju, socialnega dela,	domači govorec, B2
zagotavljanje varnega in zdravega okolja	organizator prehrane	prehrane, dietetike, živilstva, zdravstva, sanitarnega inženirstva, gospodinjstva ali biologije	domači govorec, B2
	organizator zdravstveno-higienskega režima	prehrane, dietetike, živilstva, zdravstva, sanitarnega inženirstva, gospodinjstva ali biologije	domači govorec, B2
ostalo na primarni in sekundarni stopnji			
svetovalna služba	svetovalni delavec	psihologije, pedagogike, socialne pedagogike, specialne in rehabilitacijske pedagogike, inkluzivne pedagogike, inkluzije v vzgoji in izobraževanju, socialnega dela,	domači govorec, B2
knjižnica	knjižničar	knjižničarstva ali bibliotekarstva	domači govorec, B2

PRILOGA II:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

**UČNI NAČRT
ZA PREDMET
SLOVENŠČINA KOT DODATNI JEZIK
NA PRIMARNI STOPNJI EVROPSKE ŠOLE LJUBLJANA**

**Slovenian as additional Language Syllabus
(Primary Cycle, European School Ljubljana)**

Entry into force: 1st September 2018

Ljubljana, 2018

KAZALO / Table of contents

1 OPREDELITEV PREDMETA / Introduction	– 3
1.1 Uvodna pojasnila	– 3
1.2 Opredelitev predmeta	– 3
2 SPLOŠNI CILJI / General objectives	– 5
2.1 Splošni cilji izobraževanja v sistemu Evropske šole	– 5
2.2 Splošni cilji	– 6
3 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA / Didactic Principles	– 9
3.1 Uresničevanje ciljev predmeta	– 9
3.2 Učna gradiva	– 17
3.3 Sodelovanje s starši učencev	– 18
4 OPERATIVNI CILJI / Learning Objectives	– 20
4.1 Splošna pojasnila	– 20
4.2 Operativni cilji	– 20
5 VSEBINE / Contents	– 23
5.1 Splošna pojasnila	– 23
5.2 Nabor tem in predlog razporeditve tem na letni ravni	– 24
6 OCENJEVANJE / Assessment	– 25
6.1 Smernice za formativno in sumativno ocenjevanje	– 25
6.2 Učenčev portfolio	– 25
6.3 Šolsko poročilo	– 28
6.4 Vrednotenja znanja	– 30
6.5 Standardi znanja	– 32
7 MERILA IN OPISNIKI / Attainment descriptors	– 34
7.1 Splošna pojasnila	– 34
7.2 Splošna merila in opisniki za doseganje ciljev predmetov	– 34
7.3 Specifična merila in opisniki za ocenjevanje ob koncu 5. razreda	– 35
7.4 Splošna merila in opisniki za ocenjevanje kroskurikularnih učnih področij	– 37

1 OPREDELITEV PREDMETA / Introduction

1.1 Uvodna pojasnila

Učni načrt za predmet slovenščina kot dodatni jezik na primarni stopnji Evropske šole Ljubljana je nacionalni učni načrt in sestavni del programa Evropske šole Ljubljana.

Slovenščina na primarni stopnji Evropske šole Ljubljana se poučuje kot dodatni jezik. Uresničevanju ciljev in vsebin pouka slovenščine kot dodatnega jezika sta v prvem obdobju, tj. v 1. in 2. razredu/letniku¹, namenjeni po dve 30-minutni učni uri tedensko, v drugem obdobju, tj. v 3., 4. in 5. razredu/letniku, pa po dve 45-minutni učni uri tedensko. Navedeno velja v primeru organizacije angleške, francoske, nemške idr. neslovenske jezikovne sekcije.

Dejavnosti za razvijanje učenčeve celostne sporazumevalne zmožnosti pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik se praviloma v najvišji možni meri prilagodijo zahtevam, zmožnostim in interesom posameznega učenca. Individualizacija in diferenciacija pouka je torej zelo velika, s čimer je omogočeno učinkovito in optimalno doseganje učnih ciljev in vsebin predmeta slovenščina kot dodatni jezik. Učitelj operativne cilje in vsebine obravnava glede na stopnjo razvitosti učenčevih zmožnosti ter motivacije in razpoložljiv časovni okvir.

Skladno s splošnimi cilji in načeli evropskih šol je spodbujanje evropske in globalne perspektive, predvsem pa strpnost, sodelovanje, komunikacija in skrb za druge v celotni šolski skupnosti ter zunaj nje, integralni del učnega načrta za predmet slovenščina kot dodatni jezik. Namen izobraževanja v evropskih šolah ni le pridobivanje široke in kvalitetne splošne izobrazbe za nadaljnje šolanje, temveč tudi oblikovanje celovite osebnosti otroka, tako na osebni ravni kot tudi v socialnem smislu.

1.2 Opredelitev predmeta²

Slovenščina kot dodatni jezik je obvezen predmet na primarni stopnji izobraževanja v Evropski šoli Ljubljana, in sicer za učence, ki so v angleški oz. v vseh drugih neslovenskih sekcijah. **Pomembno je, da imajo učenci neslovenskih sekcij možnost učenja slovenščine za lažje vključevanje v slovensko okolje, slovenščina je namreč za te učence jezik okolja.**

Stik z govornici slovenskega jezika v življenjskem okolju omogoča učencem neposredno rabo slovenskega jezika izven šole in hkrati daje možnost naravnega učenja jezika. Učenje dodatnega jezika ugodno vpliva na oblikovanje sporazumevalne zmožnosti kot take, saj se znanja prenašajo med jeziki.

Pouk slovenščine kot dodatnega jezika se prilagaja novim izzivom, tako da se uvajajo sodobni pristopi ter učenčevi stopnji ustrezne in življenjske učne vsebine, ki so v sozvočju z učenčevimi

¹ Stopnja oz. organizacijska enota izobraževanja na primarni stopnji Evropske šole Ljubljana je v relevantnih pravnih aktih poimenovana letnik.

² Delno izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

osebnimi interesi in potrebami. V sodobnosti jezik opredeljujemo kot sredstvo za sporazumevanje (t. i. sporazumevalni vidik), učenec pa s spoznavanjem kulture naroda in sprejemanjem drugačnosti razvija medosebno razumevanje in spoštovanje ter krepi narodnostno identiteto (t. i. medkulturni vidik), z znanjem slovenščine ima tudi dostop do virov v slovenščini, s katerimi pridobiva in pogloblja znanje splošnih predmetov (t. i. splošnoizobraževalni vidik).

Predvideva se, da je razvitost sporazumevalne zmožnosti učencev neslovenskih jezikovnih sekcij v slovenskem jeziku zelo različna. Del učencev teh jezikovnih sekcij ima sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku že razvito, del učencev pa pride prvič v stik s slovenskim jezikom šele pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik.

Glavni cilj pouka slovenščine kot dodatnega jezika v Evropski šoli Ljubljana je spodbujanje in izboljšanje komunikacije v slovenskem jeziku.

Predpostavlja se komunikacijski pristop oz. nadgradnja komunikacijskega pristopa, in sicer v dejavnostno in zmožnostno naravnano zasnovo poučevanja. Ti procesi se udejanjajo tudi na podlagi načel in priporočil Skupnega evropskega jezikovnega okvira (SEJO)³ in Lizbonske deklaracije o osmih ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (Evropski referenčni okvir).

Namen pouka slovenščine kot dodatnega jezika je, da imajo skladno s skupnim evropskim jezikovnim okvirom vsi učenci ob koncu 5. razreda/letnika primarne stopnje možnost doseči raven A2, kar pomeni, da:

- se lahko pogovarjajo na znano temo,
- lahko ustno kratko opišejo osebo, sliko, fotografijo, svojo šolo, dom ipd.,
- lahko berejo zelo kratka, preprosta (prilagojena) besedila ali dele besedil; v daljših besedilih poiščejo informacije, ki jih potrebujejo ipd.,
- lahko pišejo kratke in preproste zapise in sporočila, kratka besedila ipd.

Posamezni učenci imajo možnost doseči tudi raven B1, kar pomeni, da:

- se lahko pogovarjajo na neznano temo,
- lahko ustno povedo kratko zgodbo, pojasnijo pretekle in prihodnje dogodke, podajo mnenja in opredelijo načrte ipd.,
- lahko berejo kratka, preprosta (avtentična) besedila ali dele besedil; v daljših besedilih poiščejo informacije, ki so ključne ipd.,
- lahko pišejo kratka in preprosta besedila na teme, ki so jim znane in jih zanimajo; osebna pisma, v katerih pojasnijo svoje izkušnje in vtise ipd.

Okvirno pasivno besedišče, ki se uporablja za določitev ravni znanja pri posameznem učencu:

- na A1 pasivno besedišče raste od 0 do približno 1500 besed,
- na A2 pasivno besedišče naraste do približno 3500 besed,

³ Izhodišče: Skupni evropski jezikovni okvir za učenje, poučevanje in preverjanje/ocenjevanje jezikov (SEJO), 2001.

- nekateri učenci bodo dosegli raven B1. Na tej stopnji pasivno besedišče naraste do približno 6000 besed.

2 SPLOŠNI CILJI / General objectives

2.1 Splošni cilji izobraževanja v sistemu Evropske šole

Evropske šole imajo dva cilja, zagotavljanje formalne izobrazbe in spodbujanje osebnega razvoja učencev v širšem družbenem in kulturnem kontekstu. Formalno izobraževanje vključuje razvijanje kompetenc (znanj, veščin in odnosov) na raznih področjih. Osebni razvoj poteka v različnih duhovnih, moralnih, družbenih in kulturnih kontekstih. Vključuje zavedanje o ustreznem vedenju, razumevanju okolja, v katerem učenci živijo, in o razvoju njihove osebne identitete. Ta dva cilja se zasledujeta v kontekstu večjega zavedanja o bogastvu evropske kulture. Ozaveščenost in izkušnje skupnega življenja v Evropi naj bi učence vodile k večjemu spoštovanju tradicije vsake posamezne države in regije v Evropi, hkrati pa k razvijanju in ohranjanju lastne nacionalne identitete.

Učenci evropskih šol so bodoči državljani Evrope in sveta. Kot taki potrebujejo vrsto kompetenc, če želijo odgovoriti na izzive hitro spreminjajočega se sveta. Leta 2006 sta Evropski svet in Evropski parlament sprejela *Evropski okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje*⁴. Dokument identificira osem ključnih kompetenc, ki jih posamezniki potrebujejo za osebno izpolnitev in razvoj, aktivno državljanstvo, socialno vključenost in zaposlovanje:

- sporazumevanje v maternem jeziku,
- sporazumevanje v tujih jezikih,
- matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji,
- digitalna pismenost,
- učenje učenja,
- socialne in državljanske kompetence,
- samoiniciativnost in podjetnost,
- kulturna zavest in izražanje.

Izvajanje pouka na podlagi učnih načrtov evropskih šol omogoča razvijanje vseh osmih ključnih kompetenc. Besedilo poglavja 2.1 je enako za vse učne načrte, ki se uporabljajo v sistemu Evropske šole⁵.

⁴ Izhodišče: Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. Uradni list Evropske unije L 394/10, 18. 12. 2006.

⁵ Izhodišče: *Structure for all syllabuses in the system of the European schools*, Ref.: 2014-01-41-en-11.

2.2 Splošni cilji⁶

2.2.1 Sporazumevalna zmožnost v slovenskem jeziku

Pri pouku slovenščine kot dodatnem jeziku učenec razvija sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku in ob tem tudi druge zmožnosti.

Sporazumevalna zmožnost temelji na razvoju:

- glasoslovnega, oblikoslovnega, skladenjskega, besedoslovnega in besediloslovnega znanja,
- sporazumevalnih dejavnosti (branje, poslušanje, govorjenje, pisanje) za samostojno uporabo
- dodatnega jezika pri pridobivanju podatkov iz pisnih in drugih virov (npr. z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije) ter za druge govorne in pisne oblike sporočanja,
- (med)kulturnega zavedanja in sporazumevanja, s čimer učenec razvija zmožnosti za:
 - uspešno sprejemanje, tvorjenje in posredovanje govornih in pisnih besedil v dodatnem jeziku, pri tem upošteva naslovnika, prenosnika sporočanja, sporazumevalni kontekst in druge dejavnike sporazumevanja (sporazumevalna sestavina),
 - uresničevanje jezika v lastnem delovanju in vplivanju na delovanje sogovorcev (pragmatična sestavina),
 - izražanje čustev, pričakovanj, svojega notranjega sveta (ekspresivna sestavina),
 - učenje in pridobivanje informacij ter spoznavanje kulture in družbenih norm (kulturnospoznavna sestavina jezika).

Druge zmožnosti vključujejo:

- zmožnost spoznavanja sveta na podlagi izkušenj in izobraževanja ali raznih virov informacij,
- socialne zmožnosti oziroma veščine,
- zmožnosti oblikovanja in utemeljevanja vrednot, osebnih pričakovanj in stališč,
- zmožnosti učenja (kognitivni stili, učni stili in strategije, motivacija, splošne učne sposobnosti, specifične zmožnosti za učenje jezikov).

Učenci z učenjem slovenščine kot dodatnega jezika razvijajo celostno sporazumevalno zmožnost v tem jeziku, ki vključuje prvine medkulturnega sporazumevanja, kar spodbuja pripravljenost na sobivanje in medsebojno spoštovanje.

Učenci se pri pouku slovenščine sistematično usposablajo za dejavne govorne in pisne stike z govorniki slovenskega jezika v okolju. S tem ustvarjamo podlago za uspešno medkulturno komunikacijo, ki je temelj za razumevanje in sožitje različnih kultur.

Učenje dodatnega jezika je prispevek k večjezičnosti in razumevanju večkulturnosti tako v lastnem okolju kakor tudi po svetu. Razvijanje sporazumevalne zmožnosti v dodatnem jeziku

⁶ Delno izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

v okviru posameznikove ali družbene večjezičnosti pomeni dviganje jezikovne zavesti v ožjem in širšem pomenu: jezik ali jeziki v neposrednem učencevem okolju (npr. v družini), v širšem okolju ali v šolskem okolju (jeziki, ki jih ponuja šola v okviru obveznega ali razširjenega programa).

Pri pouku slovenščine poleg sporazumevalnega in medkulturnega vidika vključujemo tudi splošnoizobraževalni vidik, ki se kaže predvsem v povezovanju slovenščine z drugimi predmeti v različnih jezikovnih sekcijah Evropske šole Ljubljana, v dopolnjevanju in prepletanju ciljev in učnih vsebin, v uporabi pridobljenega znanja v različnih življenjskih situacijah. Skupaj z drugimi zato učitelj slovenščine kot dodatnega jezika načrtuje, izvaja in vrednoti učni proces ter s tem omogoča sočasno doseganje jezikovnih in predmetnih oziroma vsebinskih ciljev, globlje razumevanje sporočila, problema, pojava, hipoteze idr. Evropska šola Ljubljana lahko v strnjeni obliki in fleksibilni izvedbi predmetnika prispeva k uvajanju sodelovalnega ali timskega poučevanja, v okviru katerega se učitelji jezikov povezujejo z učitelji drugih predmetov. Splošnoizobraževalni vidik se kaže predvsem v razvijanju kompetenc vseživljenjskega učenja, natančneje opredeljenih v nadaljevanju.

2.2.2 Razvijanje kompetenc za vseživljenjsko učenje

Poleg razvoja sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku, ki je temeljni cilj pouka slovenščine kot dodatnega jezika, učenci razvijajo še druge ključne zmožnosti. Velike spremembe v svetu dela, raznovrstnost družbenih okolij in čedalje hitrejši dostop do informacij namreč od aktivnega prebivalstva zahtevajo večjo dejavnost, prilagodljivost in predvsem nenehno učenje. Za doseganje vsega tega so potrebne različne zmožnosti – kompetence, v dokumentih Evropske unije imenovane tudi ključne kompetence za vseživljenjsko učenje.

2.2.2.1 Sporazumevalna zmožnost v maternem jeziku (v jeziku sekcije/materinščini za SWALS⁷)

Učenci razvijajo sporazumevalno zmožnost tako, da:

- si pomagajo pri razlagi pojmov,
- se na vsebino besedila v slovenščini kot dodatnem jeziku odzivajo v prvem jeziku/materinščini,
- primerjajo razlike in podobnosti v prvem jeziku in slovenščini kot dodatnem jeziku in s tem gradijo zavest o sistemu jezika (pravorečje, pravopis, oblikoslovje, skladnja, besedoslovje, besediloslovje).

2.2.2.2 Kulturna zavest in izražanje

Učenci razvijajo (med)kulturno kompetenco in (med)kulturno zavest, pridobivajo čustvene, moralne in etične vrednote tako, da:

⁷ SWALS: Učenci brez jezikovne sekcije v njihovi materinščini.

- spoštujejo pomen ustvarjalnega izražanja izkušenj in čustev na podlagi glasbe, vizualne in besedne umetnosti,
- razumejo pomen estetskih dejavnikov v vsakdanjem življenju,
- razvijajo lastne ustvarjalne zmožnosti,
- spoznavajo in ozaveščajo kulturno in jezikovno raznovrstnost Evrope,
- učijo se slovenskega jezika kot jezika okolja in spoznavajo družbo/skupnost, v kateri živijo,
- razvijajo pozitiven odnos do pripadnikov vseh narodov, njihovih jezikov ter kultur, presegajo tudi stereotipe in nestrpnost do drugačnosti,
- oblikujejo pozitiven odnos do raznojezičnosti in večjezičnosti.

2.2.2.3. Učenje učenja

Učenci se učijo, kako se učiti tudi pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika. Prepoznajo lastni kognitivni in učni slog, prenašajo svoje pozitivne učne izkušnje na nove učne situacije, se učinkovito spopadajo z novimi izzivi v učnem procesu in novimi načini pridobivanja podatkov, pri čemer razvijajo:

- učinkovite sporazumevalne strategije,
- zmožnosti za delo s sodobnimi tehnologijami, viri, podatki in gradivi,
- zmožnost smotrnega in stvarnega načrtovanja in organiziranja lastnega učenja ter (samo)vrednotenja lastnih učnih dosežkov in usvojenega znanja; pri tem jim je v veliko pomoč portfolio,
- občutek (so)odgovornosti za lastno učenje in znanje, sprejemajo odločitve in se srečujejo z njihovimi posledicami,
- interes za vseživljenjsko učenje.

2.2.2.4. Samoiniciativnost in podjetnost

Pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika učenci spodbujajo samoiniciativnost in podjetnost:

- osmišljajo naučeno in prenašajo znanje v vsakdanje življenje,
- prevzemajo pobude pri reševanju težav in pri tem vključujejo ustvarjalnost in inovativnost.

2.2.2.5. Digitalna pismenost

Učenci pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika razvijajo zmožnosti uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije predvsem za:

- varno in kritično rabo pri učenju in sporazumevanju (na primer: razvijanje slušnega razumevanje z avtentičnimi kratkimi zvočnimi in videoposnetki, sodelovanje v pogovoru v spletni učilnici itd.),
- iskanje podatkov na spletnih straneh in njihovo ustrezno uporabo, rabo e-slovarjev,
- predstavitev lastnih izdelkov na različne načine (grafično, slikovno, pisno, zvočno, večpredstavno).

2.2.2.6. Socialne in državljanske kompetence

Učenci pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika razvijajo zmožnosti tvornega sodelovanja v skupini oziroma družbi tako, da:

- upoštevajo dogovore, povezane z osebnim življenjem in življenjem v širši skupnosti (sodelovanje, odgovornost),
- razvijajo zmožnost empatije, sklepanja kompromisov in premagovanja predsodkov,
- navezujejo stike z govornici slovenskega jezika (spletne klepetalnice, forumi, dopisovanje),
- razvijajo zavest o lastni kulturi in narodni identiteti ter se zavedajo vloge posameznika v matični državi, v državi začasnega bivanja in v mednarodni skupnosti.

2.2.2.7. Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

Pri medpredmetnem povezovanju s sprejemanjem besedil v slovenščini kot dodatnem jeziku, ki uvajajo osnovna matematična in temeljna načela naravnega sveta, razvijajo zmožnost razumevanja in raziskovanja konceptov in pojmov, odkrivajo odnose med dejstvi, posplošitvami in definicijami:

- spreminjajo oziroma prenašajo informacije v drugačno simbolno obliko ali jezik (na primer ubesedovanje številčnih podatkov, informacij iz grafov in tabelnih prikazov),
- obvladajo izrazje za poimenovanje osnovnih računskih operacij (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje).

3 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA / Didactic Principles

3.1 Uresničevanje ciljev predmeta⁸

Pouk slovenščine kot dodatnega jezika **temelji na načelih komunikacijskega pristopa in humanistično-afektivnih pristopov k učenju in poučevanju jezikov**, obenem pa **vključuje tudi razvijanje drugih kompetenc vseživljenjskega učenja**, ki so ključnega pomena za življenje in delo v sodobni informacijski družbi, za osebno izpolnitev in razvoj, dejavno državljanstvo in socialno vključenost.

Komunikacijski pristop opredeljujejo naslednja izhodišča:

- znanje slovenščine kot dodatnega jezika omogoča in spodbuja medosebno komunikacijo v širšem okolju,
- komunikacija je učinkovita, če je govorec samostojen tako pri izbiri vsebine kot jezikovnih sredstev,
- pouk dodatnega jezika naj temelji na ustrezni učni vsebini, ki osmišlja pouk in omogoča prenos usvojenega znanja v stvarne življenjske sporazumevalne situacije.

Učitelj naj pri pouku:

⁸ Delno izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

- oblikuje cilje za lažje in učinkovitejše ugotavljanje napredka učencev, poskrbi za ustrezne povratne informacije,
- se medpredmetno povezuje, išče smisel učenja dodatnega jezika tudi v povezanosti z drugimi
- predmeti, dopolnjevanju in prepletanju ciljev in učnih vsebin ter v uporabi pridobljenega znanja v različnih življenjskih situacijah,
- spodbuja razvijanje sodelovalnih zmožnosti (timsko, projektno, skupinsko delo itd.) pri učencih; spodbuja razvijanje vrstniške pomoči,
- uporabi raznovrstna učna sredstva in medijsko podporo, ki učence motivira za učenje jezika (informacijsko-komunikacijska tehnologija, učenje na daljavo v spletni učilnici, ogled filmov, risank itd.),
- uvaja inovativne pristope, metode in tehnike poučevanja, s tem spodbuja učenčev oblikovanje lastnih učnih strategij glede na učni stil, sposobnosti, interes in izkušnje, pri vsakem učencu upošteva odzivni čas,
- spodbuja učence k samoiniciativnosti, inovativnosti in reševanju problemov v lastnem okolju; z razvijanjem teh zmožnosti gradi zavest o odgovornosti,
- pozna razvoj kognitivnih procesov in upošteva napore, ki jih mora učenec vložiti, da oblikuje sporočilo v slovenščini kot dodatnem jeziku; pri tem si učitelj ne zastavlja previsokih ciljev, kajti če pokaže zmernost ob doseženih rezultatih, dopušča tudi učenčeve napake in jih sprejme kot sestavni del procesa pri usvajanju jezika; usvajanje dodatnega jezika je dolgotrajno, še zlasti, če učenec nima veliko priložnosti za njegovo uporabo,
- izvaja dejavnosti, ki pri učencu spodbujajo željo po pogovoru s sovrstniki in ponujajo veliko iztočnic za izmenjavo informacij, izražanje stališč, interesov in solidarnosti.

Pri komunikacijskem pristopu je pouk osredinjen na učenca, pri čemer je treba upoštevati učenčev predznanje, njegovo osebnost, interese, nagnjenja, vrednote ter kognitivni in učni stil.

Udeleženca učnega procesa sta učitelj in učenec in oba enakovredno pripomoreta k sproščenemu komuniciranju. S tem nastajajo možnosti za medsebojno sodelovanje, ki omogočajo uspešno usvajanje jezika.

Pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti v dodatnem jeziku pa vsi učenci ne napredujejo enako hitro in tudi ne enako uspešno. To narekuje nujnost notranje diferenciacije pri načrtovanju oblik in metod izvajanja pouka ter vrednotenja znanja. Če želimo spodbujati napredek vseh učencev, moramo upoštevati številne dejavnike, ki vplivajo na učne rezultate.

Pozorni smo pri izbiri:

- učnih ciljev: izbiramo ustrezno taksonomsko raven cilja, ki ga želimo uresničiti, glede na učenčev predznanje in zmožnosti (npr. nižja taksonomska raven pri bralnem razumevanju: učenec razbere temo besedila, osebe, kraj dogajanja),
- vnosnega besedila: izberemo besedilo, ki ustreza učenčevi stopnji dosežene sporazumevalne zmožnosti; besedila se med seboj razlikujejo glede na dolžino, temo, ki je bolj ali manj vezana na učenčev izkušnji svet,

- **okoliščin:** sporazumevamo se v bolj ali manj predvidljivih okoliščinah (primer nižje zahtevnostne ravni pri govornem sporazumevanju: učenca tvorita dvogovorno besedilo po natančnih navodilih, v okviru znanega sobesedila in danih izrazov; primer višje zahtevnostne ravni: v pogovor se vključujeta brez predhodne priprave, po okvirnih navodilih),
- **tipologije nalog pri preizkusih znanja:** učenci rešujejo naloge po natančnih navodilih (nižja raven: naloge objektivnega tipa, vodeni dialog, vodeni krajši pisni sestavek itd.) ali bolj samostojno (višja raven: ustvarjalno tvorjenje besedila, problemsko reševanje nalog, izvorno preverjanje itd.),
- **jezikovne ravni besedila:** glede na doseženo sporazumevalno raven učne skupine obravnavamo besedilo z lažjimi ali zahtevnejšimi sporočanjскими strukturami.

Nujno je namreč, da učenci postopno usvajajo osnovne sporazumevalne vzorce in jezikovne strukture, ki jih utrjujejo v neposredni sporazumevalni rabi. Na tej stopnji učenja še ne uvajamo teoretičnih znanj o jeziku (npr. spreganje, definicije jezikovnih struktur, učenje slovničnih pravil na pamet itd.). Slovnične strukture in sporazumevalni vzorci so vedno umeščeni v sobesedilo (situacijska sobesedila). Na začetni stopnji učenja učenci to možnost razvijajo in utrjujejo večinoma s posnemanjem (npr. izštevanke, otroške pesmi), pozneje pa jo razvijajo s pogosto izpostavljenostjo določenim sintagmam v življenjskih sporočanjских položajih.

Morebitna razlaga slovničnih pravil lahko poteka v prvem jeziku/materinščini (SWALS), vendar je priporočljivo, da jih podamo induktivno, s primeri. Utrjevanje in urjenje določenih sporočanjских struktur naj bi potekalo z dejavnostmi in nalogami, ki učence zanimajo. Naloga učitelja je torej poiskati ustrezne dejavnosti, ki so blizu otroškemu svetu, kajti le tako bodo učenci za uresničitev skupno zastavljenih ciljev zmogli premagati jezikovne ovire.

Učenje in poučevanje, ki uvaja komunikacijski pristop, razvija pet sporazumevalnih dejavnosti (poslušanje, govorjenje, govorno sporazumevanje, branje, pisanje). Te se v učnem procesu prepletajo in dopolnjujejo. Tak pristop poudarja na učenca osredinjeno sporočanje na vseh ravneh usvajanja tujega jezika.

Uresničevanje splošnih in operativnih ciljev pri jezikovnem pouku ni razčlenjeno po razredih, temveč je praviloma opredeljeno za celotno obdobje, kar učitelju omogoča, da avtonomno izbira hitrost obravnave ciljev in vsebin, njihovo zaporedje ter s tem metode in oblike dela glede na potrebe, zmožnosti in pričakovanja svojih učencev.

Izbira didaktičnih metod in oblik poučevanja je odvisna od obravnavanih vsebin, v prvem obdobju primarnega izobraževanja se priporoča: delo po koticčkih, igra vlog in uporaba različnih didaktičnih iger, socialna igra, vizualizacija, učenje s posnemanjem, pantomima, telefon, učenje skozi gibanje ipd. Glede na naravo obravnavane snovi je pogosto priporočljiva tudi kombinacija skupinskega pouka ter dela v dvojicah. Posebna pozornost je namenjena slušnemu in bralnemu razumevanju ter govornemu sporočanju in sporazumevanju.

3.1.1 Slušno razumevanje

Dejavnosti slušnega razumevanja učencu omogočajo razumevanje izvirnega, na začetni stopnji učenja pa prirejenega govora, ki ga učitelj posreduje v živo ali z zvočnim zapisom. Zelo primerni so šolski primeri kratkih nekajminutnih zvočnih posnetkov (t. i. podcast) iz svetovnega spleta. Slušno razumevanje razvijamo po korakih, ki so navedeni v nadaljevanju.

3.1.1.1 Dejavnosti pred poslušanjem

Učitelj pripravi učence za dejavno sprejemanje vsebine v dodatnem jeziku, nato izbere ustrezno obliko in vsebino, ki sta najprimernejši za določeno besedilno vrsto in stopnjo jezikovnega znanja učencev: npr. napove besedilno vrsto, posreduje splošne podatke o besedilu, predstavi slikovno gradivo, posreduje slovar neznanih izrazov oz. spodbuja rabo e-slovarjev, usmerja pogovor o temi besedila, posreduje ključne stavke besedila v nepravilnem zaporedju; učenci sklepajo o pravilnem vrstnem redu povedi, preberejo podobno besedilo z isto temo itd.

3.1.1.2 Dejavnosti med poslušanjem

Učenci naj besedilo poslušajo večkrat (vsaj dvakrat). Med poslušanjem jih učitelj usmerja v različne dejavnosti, npr.:

- prepoznavanje teme besedila in globalnega sporočila,
- prepoznavanje izbranih podatkov v besedilu,
- prepoznavanje vrste besedila,
- pisno odgovarjanje na vprašanja odprtega tipa (npr. Kdo?) in/ali alternativnega tipa (npr. Ali je ...?),
- zapis poteka dogajanja po točkah (dogajalna črta) ali v obliki sheme,
- reševanje nalog po navodilih (prenašanje informacij v preglednico, izpolnjevanje obrazcev, risanje poti na zemljevidu),
- dopolnjevanje besedila:
 - kot preizkus zaprtega tipa, pri katerem učenec v besedilo vstavlja manjkajoče izraze,
 - ali povedi; učencem se na začetni stopnji učenja posreduje rešitve v nepravilnem vrstnem redu,
 - igra vlog pri poslušanju: učenec izbere vlogo v pogovoru in ko učitelj ustavi predvajanje posnetka, učenec sam nadaljuje govor; pri vnovičnem poslušanju pa preverja svojo različico s posnetkom govora,
 - kot napovedovanje posameznih delov besedila: učitelj pri prvem poslušanju zmanjša glasnost posameznih delov besedila, učenec pa ugiba, kakšno bo nadaljevanje, ter ob vnovičnem poslušanju preverja in s sošolci primerja ustreznost svoje različice,
- povezovanje posameznih delov besedila (dialoga, zgodbe, slike z besedilom), urejanje besedila glede na časovno zaporedje, kraj dogajanja,
- interpretiranje: učitelj posreduje del nepopolnega besedila (izsek dialoga ali pogovora), učenec pa ugotavlja temo pogovora, kraj in čas dogajanja, odnose med govorcami, govorcevo razpoloženje,
- analiza zapisa slušnega besedila: učenec analizira fonemske, slovnične in besedilne sestavine besedila; ob poslušanju besedila si učenec označi razlike med pisnim in

slušnim besedilom.

3.1.1.3. Dejavnosti po poslušanju

Končna faza dejavnosti slušnega razumevanja spodbuja učenca k ustvarjalnemu odzivanju na predstavljeno besedilo, združevanju pridobljenih informacij v slušno sestavljenko, izražanju svojih stališč in občutij, povezovanju vsebine besedila s svojimi izkušnjami, izvajanju igre vlog itd. Nekatere možnosti, ki jih lahko učitelj posreduje učencem v neomejenem številu, so:

- oblikovanje vprašanj in odgovorov o temi izbranega slušnega besedila,
- izbiranje ustreznega naslova besedilu (enega med več naslovi),
- ugotavljanje značaja govorca na podlagi njegovega razpoloženja, tona in barve glasu,
- ustvarjanje besedila: iz poslušane zgodbe učenec oblikuje intervju ali zgodbo dramtizira,
- opisuje osebe in drugo,
- oblikovanje vprašalnikov o predstavljeni problematiki,
- oblikovanje mnenj in občutij glavnih oseb ter predstavitev učenčevega odnosa do govorcevih stališč.

3.1.2 Govorno sporočanje in sporazumevanje

Učitelj načrtuje postopke govorne dejavnosti. V pripravi na pouk skrbno pripravi gradivo (na primer tematski sklop, iztočnice), določi cilje, ki naj bi jih učenec dosegel v okviru različnih dejavnosti, ter umesti sporazumevalno dejavnost v učni proces ali jo predvidi kot samostojno (ali projektno) nalogo.

Pri vodenju interakcijskih dejavnosti (delo v dvojicah, v skupini) učitelj:

- skrbi za sproščeno, prijateljsko ozračje in spodbuja sodelovanje med učenci,
- usklajuje zahtevnost naloge z individualnimi oziroma skupinskimi potrebami učencev,
- izmenjuje dejavnosti in skrbi za pestrost pouka,
- diferencira naloge in jih individualizira,
- spodbuja samovrednotenje dosežkov in samostojno popraviljanje napak,
- spodbuja tekmovalnost brez nasilja in opozarja na pravila igre,
- uporablja različne interakcijskih dejavnosti (igre vlog, dialog in vživljanje v umišljen svet – simulacije).

3.1.3 Bralno razumevanje

Dejavnosti bralnega razumevanja usposabljaajo učenca za branje in razumevanje različnih zvrsti izvirnega besedila. Pri tem si pomaga z dvojezičnimi oziroma enojezičnimi (elektronskimi) slovarji, ilustracijami ali drugimi pripomočki. Učiteljeva naloga je posredovati različne bralne strategije, na podlagi katerih učenec razume prebrano besedilo po pomenskih sklopih. Učitelj usmerja učenca, da prebere besedilo v celoti in se izogiba branju po izsekih; s tem doseže prepoznavanje neznanih izrazov v sobesedilu. Zaradi natančne izgovorjave občasno priporoča tudi glasno branje, ki ni branje za razumevanje.

Učenec z že usvojeno tehniko branja lahko izbira različne bralne strategije, npr.:

- preleti besedilo ter ga uvrsti glede na namen in uporabnost,
- prebere besedilo, da razbere temo,
- prebere posamezne sklope besed in jih združuje v smiselne celote,
- prebere besedilo, da razume podrobnosti,
- natančneje prebere dele besedila, da poišče podrobne podatke.

Bralno razumevanje razvijamo v treh korakih.

3.1.3.1 Dejavnosti pred branjem besedil

Napoved dejavnosti je odvisna od besedilne vrste in ravni znanja jezika. Dejavnosti, ki razvijajo zmožnost bralnega razumevanja, so zelo podobne dejavnostim slušnega razumevanja. Učitelj ima veliko možnosti, nekateri primeri pa so:

- predstavi besedilo tako, da prikliče že usvojene sestavine podobnega besedila in besedišča,
- obravnava besedilo v pogovoru z učenci in ga členi v miselni vzorec,
- na različne načine posreduje ključne izraze besedila, lahko tudi v obliki testa izbirnega tipa,
- spodbuja učence, da sami oblikujejo besedilo na podlagi ponazoril; ta so lahko vizualna (fotografije, risbe, sheme) ali označena z naslovi, podnaslovi,
- posreduje slikovni material, povezan s tematiko besedila; učenci izražajo svoja občutja, vtise, napišejo zgodbo, posreduje poglobitve sestavine besedila v neurejenem stanju, učenec smiselno ureja posamezne dele besedila; posreduje skrajšano obliko besedila itd.,
- umesti besedilo v kontekst,
- prikliče vsebino podobnega besedila v prvem jeziku/materinščini (SWALS),
- oblikuje različice predlaganega besedila.

3.1.3.2 Dejavnosti med branjem

Učitelj uvaja strategije, ki učencem kljub številnim neznanim besedam omogočajo hitreje razumeti besedila v slovenščini kot dodatnem jeziku. Učenec si pomaga z ilustracijami, ki spremljajo besedilo, besedami in besednimi zvezami, ki so skupne več jezikom, datumi, s števkami, z imeni krajev, oseb, s ključnimi in ponavljajočimi se besedami, prenosom jezikovnih znanj iz materinščine.

Naloge, ki jih učenec izvaja med branjem:

- učenec izlušči pomen besedila iz sobesedila na podlagi sestave besed, prejšnjega znanja ali slik (dedukcija),
- odgovarja na vprašanja izbirnega tipa (odgovori pravilno ali napačno) in na odprta vprašanja, ki ga usmerjajo k prepoznavanju sporočila in vodijo k sklepanju ter razvijajo njegovo jezikovno znanje in bogatijo njegove izkušnje,
- povezuje slikovno gradivo, dele besedila v celoto (indukcija),
- ureja odstavke ali povedi v logičnem zaporedju, sestavine dialoga po vlogah in registrih,
- dopolnjuje besedilo (razvija naslov v popolno poved, dopolnjuje povedi, vstavlja

manjkajoče izraze v povedi ali manjkajoče povedi v besedilo, na podlagi podatkov v besedilu načrtuje zemljevid, popravlja napake, išče nasprotja v besedilu, rešuje križanke, dopolnjuje obrazce),

- interpretira navodila: recept, navodila za uporabo zdravila,
- zapisuje oporne točke: vpisuje informacije v preglednico, izpisuje ključne besede, povedi, ugotavlja odnose in mnenja oseb ter različne načine njihovega izražanja,
- primerja dve ali več besedil, išče nasprotja in skupne točke, popravlja besedila po določenih merilih,
- povezuje besedila med seboj: primerjava besedil v prvem jeziku/materinščini (SWALS) in dodatnem jeziku, skržene obnove, povezovanje slogovnih zvrsti (sinteza),
- sprejema odločitve, rešuje probleme (ob prospektu načrtuje izlet; na podlagi podatkov predlaga rešitve),
- prepozna besedilne vrste, teme, naslovnika, cilje besedila, odstavke, ki povzemajo vsebino besedila, prepozna slogovno zaznamovanost, odnos med piscem in naslovnikom, posebne funkcije besedila (zahteva, zahvala), stališča različnih oseb, ki nastopajo v besedilu, vse izraze v besedilu v zvezi z dano tematiko, kohezivne elemente (vezniške besede, zaimke), zaznava prehod v temi (koherenca) in slovnične strukture.

3.1.3.3 Dejavnosti po branju besedila

Te dejavnosti spodbujajo učence k izražanju svojih vtisov, občutij, mnenj in odnosa do prebranega besedila. Predhodno obravnavana besedila so primerna tudi za naloge iz poznavanja in rabe jezika in utrjevanje besedišča. Nekaj primerov dejavnosti, ki jih učenec izvaja po branju besedila:

- nadaljevanje besedila,
- preoblikovanje besedilne vrste (dramatizacija besedila, intervju, podobno besedilo),
- oblikovanje besedila ob danih ključnih besedah,
- posredovanje izkušenj, povezanih s problematiko besedila,
- utemeljevanje lastnih razlag besedila v primerjavi s sošolčevimi,
- uporaba besedila za vajo s slovničnimi strukturami (npr. iz sedanjika v preteklik).

3.1.4 Pisno sporočanje

Za razvijanje pisnega sporočanja moramo najprej ustno obravnavati besedilo. Najprej učenci oblikujejo besedne zveze in sklope ter krajša besedila. Pozneje postajajo besedila zahtevnejša. Učenec pridobi zmožnosti pisnega sporočanja z vajo, zato mu je treba ponuditi veliko pisnih dejavnosti. Iz postopnega uvajanja vodenih dejavnosti preidemo na prosto in ustvarjalno pisanje.

Vodenje pisnih dejavnosti:

- obravnava vzorca besedila – vaja s predlogo (dana navodila) – naloga pisnega izražanja (novo besedilo) – informacija/evalvacija – poprava,
- naloga pisnega izražanja (besedilo) – primerjava s podobnim besedilom oz. predlogo,

- informacija/evalvacija – poprava – vnovično pisanje besedila.

Primeri nalog iz pisnega sporočanja:

- oblikovanje povedi: učence navajamo na ustrezno izbiro besedišča, upoštevanje pravopisnih posebnosti, za pravilnost jezikovne rabe (učenci urejajo, dopolnjujejo povedi, sestavljanke),
- dopolnjevanje besedila: učitelj posreduje nepopolno besedilo, učenci dopisujejo manjkajoče podatke, s ključnimi besedami oblikujejo zgodbo,
- krajši opisi in obnove: učenci razvijajo zmožnosti pisanja ob zmožnostih govora: govor, poslušanje, strnjena obnova, intervju, vnašanje podatkov iz intervjuja v tabelo itd.; iztočnica je lahko tema, ki smo jo obravnavali v pogovoru, lahko je ilustracija ali besedilo,
- oblikovanje besedila na podlagi ključnih besed ali osnovnih podatkov o besedilu: učenci tvorijo besedilo na podlagi danih izrazov,
- posredovanje vzorcev besedil, na podlagi katerih se učenci seznanijo s strukturo in vsebino besedila (npr. življenjepis).

Učitelj postopno uvaja učence v zahtevnejše dejavnosti. Priporočljivo je, da začne z vodenimi dejavnostmi v skupini (ustvarjanje po verižni metodi), saj lahko učenec samostojno ustvarja šele po intenzivnem urjenju.

Predlagane vrste besedil in različna gradiva za obravnavo so:

- slikanica, strip, dialoško besedilo, risanka, otroški film ipd.,
- pozdrav, zahvala, čestitka, voščilo, vabilo, navodilo pri pouku ali igri ipd. preprosta kratka opisovalna in pripovedovalna besedila, ki so podprta s slikovnimi oz. drugimi nebesednimi ponazorili,
- ritmizirano besedilo, pesemsko besedilo, izštevanka, uganka, popevka; kratka domišljajska zgodba; prilagojena pravljica in basen z ilustracijami ipd.

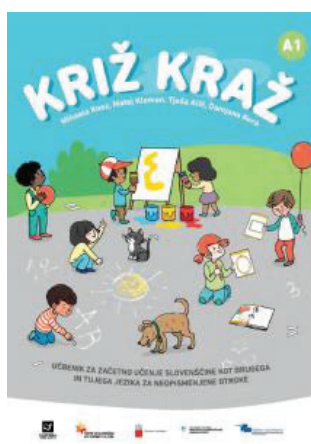
3.2 Učna gradiva

Učitelj izdeluje **lastna učna gradiva za pouk slovenščine**, ki so prilagojena posameznemu učencu, lahko pa **uporablja predlagane zbirke nalog ali izbere drugo ustrezno učno gradivo v klasični ali spletni različici:**

- Knez, Mihaela idr. (2012). *Slika jezika*: slikovno gradivo za poučevanje slovenščine kot drugega/tujega jezika. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Zavod RS za šolstvo.

- Knez, Mihaela idr. (2017). *Križ kraž*: Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za neopismenjene otroke: Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Knez, Mihaela idr. (2017). *Križ kraž*. Priročnik za učitelje: Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

- Rot Vrhovec, Alenka idr. (2017). *Slovenščina*. Zbirka nalog za 1. razred osnovne šole: Ljubljana : Mladinska knjiga.
- Rot Vrhovec, Alenka idr. (2018). *Slovenščina*. Zbirka nalog za 2. razred osnovne šole: Ljubljana : Mladinska knjiga.
- Rot Vrhovec, Alenka idr. (2016). *Slovenščina*. Zbirka nalog za 3. razred osnovne šole: Ljubljana : Mladinska knjiga.
- Smole, Anita idr. (2017). *Slovenščina*. Zbirka nalog za 4. razred osnovne šole: Ljubljana : Mladinska knjiga.
- Smole, Anita idr. (2017). *Slovenščina*. Zbirka nalog za 5. razred osnovne šole: Ljubljana : Mladinska knjiga.

- Stičišče – slovenščina za Slovence po svetu: <https://www.zrss.si/sticisce/dopolnilni-pouk/ucbenikiucna-gradiva/>

3.3 Sodelovanje s starši učencev

V prvi vrsti je potrebna učiteljeva **jasna politika na področju sodelovanja s starši učencev**, ki izhaja iz šolske razvojne politike ter šolske in splošne politike sodelovanja s starši. Smiselno je, da učitelj slovenščine kot dodatnega jezika sodelovanje tudi na tem področju **načrtuje in sistematično izvaja** v tesni povezavi z administrativnim in s pedagoškim vodstvom šole, razrednikom, učitelji drugih predmetov, šolskimi svetovalnimi delavci in drugim osebjem, ki deluje v šolskem polju in izven.

V splošnem smislu gre za **podporo šolskih dejavnosti, spremljanje domačih dejavnosti, motivacijo in spodbujanje učenja**. Starši lahko bistveno pripomorejo k izboljšanju učenčevega učnega dosežka pri slovenščini kot dodatnem jeziku tako, da učencu nudijo neposredno osebno pomoč pri učenju (npr. kot tutorji), da organizirajo skupno učenje (se učijo skupaj z otrokom) ali pa nudijo pomoč pri iskanju drugih učnih virov (npr. pomoč družinskih članov ali oseb iz slovenskega okolja).

Ne glede na obliko sodelovanja s starši mora učitelj zagotoviti konstantno informiranje staršev, individualno pomoč učencem ter sodelovanje v partnerskem okolju. Dobro sodelovanje med učiteljem slovenščine kot dodatnega jezika in starši učencev zaradi pomena stopnje razvitosti sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku lahko bistveno pripomore h kakovostnim odnosom med šolo in domom in širšim okoljem v splošnem smislu. V okviru informiranja staršev je treba poudariti **pomen stalne sprotne informacije o učnih dejavnostih njihovega otroka in o učenčevem napredku** pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik (npr. ob portfolio). Pri učinkovitem udejanjanju šolske politike na ravni informiranja staršev lahko šola oz. učitelj informacije posreduje ustno ali pisno na roditeljskih sestankih in govornih urah (priporoča se prisotnost oz. vključenost učenca), učinkovit način pa je tudi posredovanje predstavitvenih idr. gradiv oz. brošur v klasični obliki ali v e-obliki, npr. na šolski spletni strani.

Na primarni ravni šolanja so med neposrednimi oblikami sodelovanja staršev uveljavljeni obiski staršev, ki delujejo na različnih strokovnih področjih (kot gospodarstveniki, diplomati, znanstveniki, zgodovinarji, geografi, novinarji, arhitekti, pedagogi, policisti, vojaki, gasilci, zdravstveno osebje, veterinarji, prostovoljci, športni trenerji, zaposleni v storitvenih dejavnostih idr.), kar je mogoče nadgraditi tudi s t. i. virtualno prisotnostjo staršev (npr. komunikacija prek e-pošte, prispevanje besedil, fotografskega gradiva, video posnetkov, IKT-orodij (npr. Skype) ter aktivno sodelovanje pri vodenju na spletnih straneh specifičnih predmetnih področij, ki imajo izobraževalno vrednost).

Posebej je treba poudariti pomen možnosti neposrednega vključevanja staršev v dejavnosti ob pouku slovenščine v zvezi z uresničevanjem ciljev/vsebin: ohranjanje in razvijanje učenčeve zavesti o lastni jezikovni zmožnosti v slovenskem jeziku, vedenje o geografskih posebnostih in značilnostih Slovenije (npr. predstavitev Slovenije na slovenskem dnevu). Priporoča se **sodelovanje ob naslednjih priložnostih oz. prireditvah**: kostonjev piknik, tradicionalni slovenski zajtrk (3. petek v novembru), miklavževanje, prireditve ob božiču in novem letu, slovenski kulturni praznik, svetovni dan čebel, prireditve ob dnevu državnosti, podelitev priznanj ob koncu šolskega leta, različne delavnice, obiski slovenskih literarnih ter glasbenih idr. ustvarjalcev, obiski raznih ustanov, kulturnih idr. prireditev za otroke izven šole.

4 OPERATIVNI CILJI / Learning Objectives

4.1 Splošna pojasnila

Izhodišče za razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku v vseh petih razredih primarne stopnje **so predvsem neumetnostna besedila** (raba kratkih izvirmih ali deloma prirejenih besedil), v okviru predlaganih vsebin 5. poglavja tudi umetnostna besedila (npr. slovenske otroške pesmi, izštevanka, prirejene pravljice in basni, zgodbe). Pomemben del pouka slovenščine je **sistematično spoznavanje in raba jezikovnih in sporazumevalnih vzorcev** v slovenskem jeziku. S tem razvijamo učenčeve sposobnosti sprejemanja, tvorjenja in

posredovanja besedil v slovenskem jeziku, pri tem pa čim bolj naravno in nezavedno (s posnemanjem zgledov, rabo, utrjevanjem) vključujemo tudi razvijanje jezikovne zmožnosti (pravorečje, pravopis, besedoslovje, oblikoslovje, skladnja, besediloslovje).

Navedeni operativni cilji učitelju predstavljajo izhodiščni okvir pri načrtovanju pouka slovenščine kot dodatnega jezika za vsak posamezni razred na letni in sproti ravni, lahko tudi na polletni in/ali mesečni ravni. Učitelj mora pri izbiri učnih ciljev (tudi vsebin) upoštevati stopnjo kognitivnega razvoja in splošno znanje učenca, osebnostne dejavnike, pričakovanja in motiviranost do učenja slovenščine kot dodatnega jezika in skladno s tem načrtovati dejavnosti za doseganje operativnih ciljev.

4.2 Operativni cilji⁹

4.2.1 Razvijanje zmožnosti sprejemanja govornih in pisnih besedil v slovenskem jeziku

Pri sprejemanju besedil v slovenščini kot dodatnem jeziku učenci razberejo:

- temo besedila,
- vsebino besedila za uspešno vključevanje v pogovor,
- določene podatke in podrobnosti,
- stališča, odnose.

Pri sprejemanju govornih besedil učenci razvijajo zmožnost slušnega razumevanja, pri sprejemanju pisnih besedil pa zmožnost bralnega razumevanja. Kot poslušalci sprejemajo govorno besedilo od enega ali več govorcev, kot bralci pa sprejemajo besedilo v pisni obliki. Pri nekaterih dejavnostih učenci sprejemajo besedilo prek obeh prenosnikov hkrati, vidnega in slušnega, npr. pri ogledu filma s podnapisi. Učenci poslušajo in berejo za različne namene, kot so učenje jezika, pridobivanje podatkov, navodil in priporočil, kritično razmišljanje in za zabavo.

Na sprejeto besedilo se učenci odzivajo skladno z doseženo ravno znanja dodatnega jezika:

- nebesedno,
- s posameznimi besedami, z besednimi zvezami ali s kratkimi povedmi,
- s kratkimi odgovori na vprašanja in z vprašanji,
- s povzemanjem vsebine besedila,
- z interpretacijo besedila.

Pred odzivom na prebrano ali poslušano besedilo učenec udejanja strategije sprejemanja (receptivne strategije), s katerimi zazna okoliščine (sobesedilo), priključuje v spomin vedenja o obravnavani temi, razbere sobesedilne in jezikovne informacije.

4.2.2 Razvijanje zmožnosti tvorjenja govornih in pisnih besedil v slovenskem jeziku

⁹ Izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

Pri tvorjenju besedil učenec razvija govorno in pisno zmožnost. Pri govornem sporočanju učenec tvori besedilo, ki je namenjeno enemu ali več poslušalcem (javnosti). Govorno zmožnost razvijamo pri dejavnostih:

- glasno branje,
- spontano govorjenje, petje,
- igra vlog,
- opisovanje,
- pripovedovanje,
- poročanje na podlagi zapiskov, povzemanje,
- razlaganje,
- izražanje lastnih vtisov in stališč (višja raven).

Zmožnost pisnega sporočanja učenec razvija s tvorbo besedila, ki je namenjeno naslovniku. Na začetni stopnji učenja učenec pretežno dopolnjuje ali povezuje posamezne povedi v preprosto besedilo, pozneje pa samostojno tvori različna kratka besedila.

4.2.3 Razvijanje zmožnosti govornega in pisnega sporazumevanja ter jezikovno posredovanje

Govorno in pisno sporazumevanje združujeta zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil ter strategiji sprejemanja in tvorjenja besedil, ki učencu omogočajo hitro reševanje nalog v nepredvidljivih okoliščinah. Pri tem je ključno razvijanje kompenzacijskih strategij in sposobnosti medosebnega sodelovanja, ki preprečuje morebitne nesporazume (prositi za ponovitev povedi, posredovati dodatna pojasnila, opravičiti se itd.).

Pri razvijanju zmožnosti sporazumevanja učenec ne igra vedno aktivne vloge, temveč je lahko le posrednik med govorcema, ki se ne razumeta. Primeri mediacijskih dejavnosti so:

- povzemanje oziroma obnova govornega ali pisnega besedila iz dodatnega jezika v prvi jezik (na začetni stopnji tudi z nebesednimi izraznimi sredstvi),
- povzemanje oziroma obnova govornega ali pisnega besedila iz prvega jezika v dodatni jezik,
- pojasnjevanje ali razlaga sobesedila (okoliščin besedila),
- prevod (višja raven).

Učenci pri sporazumevanju prevzemajo različne sporazumevalne položaje. Kot sporočevalci ali posredniki (mediatorji) upoštevajo:

- sporazumevalni kontekst (ali okoliščino),
- naslovnika,
- prenosnik sporočanja,
- sporočilni namen,
- temo,
- stopnjo obvladovanja ciljnega jezika,
- stopnjo poznavanja kulturnih posebnosti pri sporočanju v tem jeziku.

4.2.4 Razvijanje jezikovne zmožnosti

Jezikovno zmožnost kot pomembno sestavino sporazumevalne zmožnosti predstavlja obvladovanje danega jezika in zmožnost tvorjenja besedil. Učenci med učnim procesom postopno usvajajo osnovne sporazumevalne vzorce in jezikovne strukture, ki jih utrjujejo v neposredni sporazumevalni rabi. Pri pouku dodatnega jezika učenci uporabljajo splošni pogovorni jezik. Besedišče je povezano z njihovim življenjem in interesi (družina, prijatelji, vzorniki, konjički, šport, igra, glasba, film, šolska problematika itd.), pridobivajo ga iz šolskih gradiv, v neposrednem življenjskem okolju pa ga širijo in bogatijo na podlagi spremljanja medijev (televizija, radio, tisk, svetovni splet) ali v neposrednih stikih s slovenskimi govorci.

Opredelitev jezikovne zmožnosti

Zmožnost	Poslušalec/bralac	Govorec/pisec
Poimenovalna/slovarska zmožnost	razume posamezne besede in besedne zveze	poimenuje bitja, stvari, njihove lastnosti, dejanja
Upovedovalna/slovnična zmožnost	razume razmerja v povedi in v zvezah povedi	s tvorjenjem povedi izraža ta razmerja
Pravorečna in pravopisna zmožnost	obvladuje osnovne prvine in pravila izreke/pisanja	ustrezno izgovarja in naglašuje ter upošteva pravopisna pravila
Pragmatična/slogovna zmožnost	upošteva okoliščine pri sprejemanju besedila (sobesedilo, naslovnika, zvrstno in slogovno zaznamovanost besedila)	upošteva okoliščine pri tvorjenju besedila (sobesedilo, naslovnika, zvrstno in slogovno zaznamovanost besedila)
Metajezikovna zmožnost	Ta zmožnost je teoretično znanje o jeziku in pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika te zmožnosti posebej ne razvijamo.	

5 VSEBINE / Contents

5.1 Splošna pojasnila

Navedene okvirne vsebine oz. teme učitelju predstavljajo podlago za načrtovanje in izvajanje učnih dejavnosti, s katerimi učenci razvijajo svojo sporazumevalno zmožnost oz. dosegajo cilje v vsakem posameznem razredu. Teme načeloma izbira učitelj skladno s stopnjo kognitivnega in čustvenega razvoja učencev, pri določitvi tem se priporoča tudi aktivna vključitev učencev.

Teme se obravnavajo koncentrično in ciklično, kar pomeni, da se večina tem vsako šolsko leto ponavlja, s tem da je vsaka obravnava bolj poglobljena, kompleksnejša, z obsežnejšim besediščem ter kognitivno zahtevnejšimi dejavnostmi učencev ter z raznolikimi metodami in oblikami dela. Teme se obravnavajo na ravneh od A1 do A2, posamezni učenci se lahko približajo tudi B1. V drugem obdobju so dodane tudi nove teme, ki jih lahko obravnavamo zgolj na višjih ravneh.

V prvem obdobju, tj. v 1. in 2. razredu/letniku, so učenci stari od 6 do 7 let in pri pouku prvega jezika/jezika sekcije/maternega jezika v fazi začetnega opismenjevanja. Učni načrt za slovenščino kot dodatni jezik je zasnovan tako, da lahko učenci tudi pri predmetu slovenščina kot dodatnem jeziku glede na stopnjo razvitosti sporazumevalne zmožnosti v svet branja in pisanja vstopajo individualno. Na začetku govorimo o »branju« slikopisov, tudi slikanic, ter zelo kratkih in preprostih besedil oz. posameznih informacij v njih; pri dejavnosti pisanja pa o prepisovanju črk, besed in o pisanju podatkov, informacij in kratkih sporočil, vedno pa v povezavi z izbrano temo.

Okvirne teme oz. tematski sklopi, ob katerih učenec razvija svoje sporazumevalne idr. zmožnosti, so:

- JAZ (predstavitev, konjički),
- MOJ DOM (stanovanje/hiša, družinski člani, dejavnosti; odnosi),
- MOJA ŠOLA (šola, šolske potrebe; učenje, predmeti, interesne dejavnosti, sošolci, odnosi; poklici),
- JAZ IN SVET (prijatelji, vzorniki, prosti čas; domišljjski svet),
- JAZ IN OKOLJE (mesto/vas, prebivalci; živali, rastline, naravni pojavi; skrb za okolje),
- DRŽAVA, V KATERI ŽIVIM (značilnosti, znamenitosti, posebnosti; preteklost).

5.2 Nabor tem in predlog razporeditve tem na letni ravni

MESEC	PRVO OBDOBJE (1. in 2. letnik)	DRUGO OBDOBJE (3., 4. in 5. letnik)

september	JAZ (JAZ IN MOJA DRUŽINA, MOJI PRIJATELJI, RAD/-A IMAM)	JAZ (JAZ IN MOJA DRUŽINA, MOJI PRIJATELJI, PRIJATELJSTVO, RAD/-A IMAM)
oktober	PREDMETI V OKOLJU (MOJ DOM, OBLAČILA, BARVE; ŠOLA, UČILNICA)	PREDMETI V OKOLJU (MOJ DOM, OBLAČILA, BARVE; ŠOLA, UČILNICA)
november	RAD/-A JEM/PIJEM (SADJE, ZELENJAVA; HRANA, PIJAČA)	RAD/-A JEM/PIJEM (SADJE, ZELENJAVA; HRANA, PIJAČA)
december	KOLEDAR (PRAZNIKI)	KOLEDAR (PRAZNIKI, SOČUTJE)
januar	TELO (HIGIENA, ZDRAVJE)	TELO (HIGIENA, ZDRAVJE; BOLEZNI)
februar	SVET SLOVENSКИH KNJIŽEVNIH JUNAKOV (slovenske otroške pesmi, izštevanka, prirejene pravljice in basni, risani filmi; LEPOTA BESEDNE UMETNOSTI)	SVET SLOVENSКИH KNJIŽEVNIH JUNAKOV (slovenske otroške pesmi, izštevanka, prirejene pravljice in basni, risani filmi; LEPOTA BESEDNE UMETNOSTI)
marec	VSAKDAN (UČENJE) IN PROSTI ČAS (KONJIČKI)	VSAKDAN (UČENJE) IN PROSTI ČAS (KONJIČKI, ŠPORT)
april	ŽIVALI (HIŠNI LJUBLJENČKI, ŽIVALI NA KMETIJI, ŽIVALI V ŽIVALSKEM VRTU)	ŽIVALI (ŽIVALI NA KMETIJI, ŽIVALI V ŽIVALSKEM VRTU, ŽIVALI V GOZDU)
maj	MESTO (LJUBLJANA, PROMET) NARAVA (RASTLINE)	MESTO (LJUBLJANA, PROMET) NARAVA (RASTLINE; VREME; SKRB ZA MOJ PLANET)

junij	POČITNICE (SLOVENIJA, DRŽAVE EVROPE)	POČITNICE (SLOVENIJA, DRŽAVE EVROPE, DRŽAVE SVETA)
--------------	---	---

6 OCENJEVANJE / Assessment

6.1 Smernice za formativno in sumativno ocenjevanje¹⁰

Ocenjevanje v evropskih šolah ni enkratno dejanje, ampak **je stalen proces, v katerega so vključeni učitelji, učenci in starši**, ki imajo na voljo ista izhodišča, toda **različna orodja in načine (inštrumentarij)** z namenom sistematičnega spremljanja procesa učenja in učnih dosežkov:

- **obvezno:** učni cilji in kompetence učnega načrta kot izhodišče, ocenjevalne lestvice, merila/kriteriji in opisniki dosežkov (zaradi harmonizacije v razredu, med razredi in jezikovnimi sekcijami), samovrednotenje, portfolio, prijavnica za vpis (kot informacija in vodnik za spremljanje napredka), sestanki s starši, ob koncu polletij se izda šolsko poročilo,
- **priporoča se tudi:** opazovanje, teste/preizkuse znanja, vrstniško vrednotenje, vodenje evidenc, zbiranje podatkov in informacij, analiziranje, ugotavljanje potreb, ugotavljanje vplivov, določanje ciljev idr. oblike po izboru šole.

Ta inštrumentarij je pomemben, saj zagotavlja določeno raven objektivnosti in harmonizacije v razredu, med razredi, jezikovnimi sekcijami in šolami v sistemu evropskih šol, tudi akreditiranih evropskih šol.

6.2 Učenčev portfolio¹¹

Učenec pri pouku slovenščine kot dodatnem jeziku pripravlja in ureja svoj portfolio. **Portfolio je sistematična zbirka učenčevih izdelkov, ki kažejo njegov trud, napredek in dosežke na enem ali več področjih.** Učenci se odločajo o tem, kateri izdelki bodo vloženi v portfolio, kar učencem omogoča, da načrtujejo svoj napredek pri učenju. Omogoča jim odkriti, kaj na različnih stopnjah učnega procesa vedo, kaj razumejo, kaj lahko dosežejo in kako se ob tem počutijo. S portfoliom si lahko učenci zastavijo učne cilje, te cilje redno pregledujejo in prevzamejo odgovornost za lastno učenje. Učitelju dajejo celostno sliko učenca in omogočajo šolski skupnosti, da ima pri učenčevem učenju vlogo ozaveščenega partnerja.

Izdelke za vložitev v portfolio izbere učenec sam. Ta postopek je temeljnega pomena za razvoj samovrednotenja. Učitelj na tankočuten način zagotavlja učencu vodstvo in podporo pri razvijanju/izboljšanju samovrednotenja. Učitelji morajo učencu pomagati, da sestavi lastni portfolio, pri tem pa morajo delovati kot vodniki in kritični prijatelji. S tem bodo učencu

¹⁰ Izhodišče: Assessment tools for the Primary Cycle of the European Schools, 2013-09-D-38-en-6 (2018).

¹¹ Navedeni so sestavni deli portfolia, organiziranost in uporaba je stvar odločitve šolskega tima oz. smernic šole.

pomagali sprejemati razumne odločitve o tem, kaj vključiti.

6.2.1 Cilji in namen

Cilji in namen portfolia:

- preverjanje in beleženje razvoja in napredka v določenem časovnem obdobju,
- ustvarjanje celostne slike o učenčevih dosežkih,
- ustvarjanje ustreznih pogojev za učenčevo samovrednotenje,
- pomoč učencem in učiteljem pri določanju in vzpostavitvi individualnih ciljev,
- razvoj zavedanja o lastni identiteti,
- vzpodbujanje razmišljanja in zavedanja, kaj učenec ve in kaj lahko doseže.

Portfolio pomaga učitelju, učencu in staršem, da ocenijo in ovrednotijo, kako učenec razvija svoje zmožnosti. Namen portfolia je podajanje celovitih informacij o učencu s poudarkom na napredku. Portfolio ni edino orodje za ocenjevanje, toda skupaj z drugimi orodji tvori sistem za spremljanje in vrednotenje učenčevega razvoja ter pomaga pri prikazu učinkovitosti poučevanja in učenja.

6.2.2 Merila

Učitelj in učenec skupaj razmislita o merilih za izbor, jih določita in izbereta, kaj bo vključeno v portfolio in zakaj. Ti sezname se pregledujejo med šolskim letom, medtem ko se učenec razvija in uči:

- zunanja merila za portfolio so vključena v poglavje 6.2.4 Vsebina (kateri izdelek bo vključen v portfolio),
- učenec določi notranja merila za portfolio (kateri posebni izdelki bodo vključeni in samovrednotenje izbire),
- učenec redno izbira izdelke za svoj portfolio in prevzema odgovornost za presojo kakovosti lastnega dela,
- portfolio mora vsebovati izdelke, ki predstavljajo učenčev razvoj.

6.2.3 Shranjevanje in prenos portfolia

Učenec oblikuje portfolio za dveletno obdobje (v 1. in 2. razredu). Ta portfolio bo predan učitelju v 3. razredu, učencu pa bo vrnjen na začetnem sestanku učitelja s starši v mesecu novembru. Učenec oblikuje portfolio za dveletno obdobje (v 3. in 4. razredu). Ta portfolio bo predan učitelju v 5. razredu, učencu pa bo vrnjen na začetnem sestanku učitelja s starši v mesecu novembru. Učenec oblikuje portfolio za enoletno obdobje (v 5. razredu), portfolio bo predan razredniku 1. razreda na sekundarni stopnji.

6.2.4 Vsebina

Portfolio zajema tri učenčeva vsebinska področja: učenčev življenjepis, učenčev razvoj in

vrednotenje. Vsebuje vzorce izdelkov, ki jih je izbral učenec, pri vseh predmetih in ubeseditve njegovega samovrednotenja, sebe kot osebe in sebe v stiku z drugimi.

V nadaljevanju je naveden pričakovani minimum vsebine portfolia pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik ob koncu posameznega razreda.

Dobrodošlo je, da učenec odda več vzorcev, vendar jih mora vedno spremljati samovrednotenje:

Jaz/Samopodoba
Vse o meni (kdo sem, katere jezike govorim itd.)
Moji cilji pri pouku slovenščine kot dodatnega jezika v tem šolskem letu
Prvi primer ilustracije poslušane/prebrane besedila in samovrednotenje
Drugi primer ilustracije poslušane/prebrane besedila in samovrednotenje
Prvi primer branja v slovenščini kot dodatnem jeziku in samovrednotenje
Drugi primer branja v slovenščini kot dodatnem jeziku in samovrednotenje
Prvi pisni izdelek v slovenščini kot dodatnem jeziku in samovrednotenje
Drugi pisni izdelek v slovenščini kot dodatnem jeziku in samovrednotenje
Ostalo po izbiri
Izdelek, na katerega sem letos najbolj ponosen.
Kaj bi o sebi najraje povedal učitelju, ki me bo učil naslednje leto?

6.2.5 Vloga portfolia v procesu ocenjevanja

S portfoliom postane razvidno, kako učenec dela in napreduje pri delu.

6.2.6 Lastništvo

Čeprav je lastnik portfolia učenec, je to orodje za ocenjevanje in imajo učitelji v času nastajanja portfolia (običajno 2 leti) do njega dostop v celoti. Učenci in učitelji (brez dovoljenja učencev) lahko povabijo različne člane šolske skupnosti (vse pedagoško osebe, vključeno v učenčevo izobraževanje, starše, ravnatelje šol in nacionalne inšpektorje idr.), da si ogledajo portfolio. Portfolio je shranjen v učilnici in je učencu lahko dostopen.

6.2.7. Oblika

Portfolio je lahko v različnih oblikah:

- fizični (mapa, škatla, predal itd.),
- elektronski (e-mapa na namiznem ali prenosnem računalniku, v spletni učilnici, na šolskem portalu idr.),
- kombinirani (del v papirni obliki, del v elektronski obliki).

6.3 Šolsko poročilo

Šolsko poročilo je del sistema orodij za ocenjevanje in pomeni popolni profil otroka (ne samo zbirke ocen) s formativnimi in sumativnimi ocenjevanji učnih procesov in z rezultati prvega in

drugega polletja. Napisano je tako, da **poudarja otrokova močna področja in navaja področja, ki jih je treba še razviti.**

Šolsko poročilo je **kombinacija ocenjevalne lestvice, pisnih komentarjev/pripomb in opisov otrokovih močnih področij ter področij za nadaljnji razvoj.**

V šolskem poročilu¹² se beleži stopnjo doseganja učnih ciljev (kroskurikularno in po predmetih). Učni cilji in kompetence so določeni v učnih načrtih predmetov.

Učitelj razrednik (v sodelovanju z učitelji drugih predmetov, tudi z učiteljem slovenščine kot dodatnega jezika) pri izpolnjevanju **1. strani šolskega poročila** kot izhodišče uporablja Splošna merila za vrednotenje/ocenjevanje kroskurikularnih učnih področij (glej poglavje 7.4).

Učitelji pri posameznih predmetih, tudi pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik, uporabljajo Splošna merila in opisniki za doseganje ciljev predmetov (glej poglavje 7.2) in Specifična merila in opisniki za vrednotenje ob koncu 5. razreda (glej poglavje 7.3).

Pri ocenjevanju v okviru predmeta slovenščina kot dodatni jezik se upošteva operativne cilje: poslušanje in razumevanje, govorno sporazumevanje in sporočanje, branje in razumevanje, pisanje.

Učenci in starši šolsko poročilo prejmejo na koncu vsakega polletja, na posebnih obrazcih:

- za ocenjevanje kroskurikularnih področij (glej obrazec v poglavju 6.3.1),
- za predmet slovenščina kot dodatni jezik (glej poglavje 6.3.2),
- (za ostale predmete).

V drugem polletju bodo vključeni rezultati (ob lestvici) prvega polletja, tako da bo prikazan učenčev napredek. Končno odločitev glede napredovanja učenca v višji razred ima razredni učiteljski/pedagoški zbor.

Učenci z individualnim načrtom izobraževanja prejmejo enaka šolska poročila kot drugi učenci¹³.

6.3.1 Šolsko poročilo – obrazec za ocenjevanje kroskurikularnih področij – Evropska šola Ljubljana

Otrok kot učeči se			
	1. ocenjevalno obdobje	2. ocenjevalno obdobje	Opombe
Sodeluje pri učenju.			

¹² Digitalno šolsko poročilo je vključeno v sistem upravljanja evropskih šol, t. i. SMS-sistem.

¹³ V šolskem poročilu se v prostor za komentar vpiše, da je učenec ocenjen tudi glede na cilje njegovega individualnega načrta izobraževanja.

Pozorno posluša.			
Razvija delovne navade.			
Dela samostojno.			
Pri zahtevnih nalogah je vztrajen.			
Uporablja IKT.			
Svoje delo in izdelke skrbno predstavlja.			
Domače naloge so kakovostne.			
Otrok kot individuum			
	1. ocenjevalno obdobje	2. ocenjevalno obdobje	Opombe
V šoli je videti vesel.			
Je samozavesten.			
Nadzira in izraža svoja čustva.			
Ocenjuje lastni napredek.			
Otrok in drugi			
	1. ocenjevalno obdobje	2. ocenjevalno obdobje	Opombe
Spoštuje razredna pravila.			
Spoštuje šolska pravila.			
Sodeluje z drugimi.			
Spoštuje druge.			
Kaže empatijo.			
++++ Večino časa			
+++ Pogosto			
++ Včasih			
+ Redko			

6.3.2 Šolsko poročilo Evropske šole Ljubljana za predmet slovenščina kot dodatni jezik

<u>Učno področje</u>	<u>Učni dosežek</u>		<u>Učenčeva močna področja</u>	<u>Področja, ki jih je treba še razviti</u>
	<u>1. ocenjevalno obdobje</u>	<u>2. ocenjevalno obdobje</u>		
<u>SLOVENŠČINA</u> <u>KOT DODATNI JEZIK</u> <u>Učitelj:</u>				
Poslušanje in razumevanje				
Govorno sporazumevanje in sporočanje				

Branje in razumevanje				
Pisanje				

++++ Učni cilji so popolnoma doseženi.

+++ Učni cilji so zadovoljivo doseženi.

++ Učni cilji so delno doseženi.

+ Učni cilji še niso doseženi.

6.4 Vrednotenje znanja¹⁴

Vrednotenje znanja zajema preverjanje in ocenjevanje. Učitelj najprej preveri učenčeve zmožnosti, nato učenca vodi in ugotavlja, kako dobro dosega cilje. Učencu daje povratne informacije, spodbuja samovrednotenje doseganja ciljev, pomaga mu načrtovati delo in razvija zmožnost učenja. Učitelj preverja učenčovo doseganje ciljev med usvajanjem novih ciljev ter po zaključenem učnem sklopu in pred ocenjevanjem.

Poučevanje je tesno povezano z vrednotenjem, saj učitelj vrednoti tisto, kar je učenec usvajal v procesu poučevanja. Pri ocenjevanju upošteva učenčovo vlogo v učnem procesu. Učenec mora poznati kriterije ocenjevanja. **Učitelj v procesu ocenjevanja vrednoti doseganje standardov znanja in učenčev napredek.** Učencu da kakovostno in izčrpno povratno informacijo, ki mu pomaga razumeti, kako razvite so njegove zmožnosti, ter spodbuja njihovo nadaljnje razvijanje. Učenec razvija svoje zmožnosti ves čas izobraževanja, zato mora učitelj v procesu izobraževanja spremljati razvijanje njegovih zmožnosti v daljšem časovnem obdobju. Poučevanje in vrednotenje sta tesno povezana in soodvisna ter spodbujata notranjo motivacijo, kadar učenca omogočimo, da pokaže vse zmožnosti. Ob tem ovrednotimo njegov napredek ter ga seznanimo s tem, kako napreduje k zastavljenim ciljem.

Učitelj vrednoti raven učenčeve sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku in učenčovo sposobnost rabe jezika v konkretnih sporazumevalnih situacijah. Pri pouku učenec ves čas razvija svoje sporazumevalne zmožnosti, zato morata učitelj in učenec v procesu izobraževanja z različnimi pristopi spremljati in preverjati razvijanje te zmožnosti. Skupaj ugotavljata učenčev napredek; pomembno je učenčovo samovrednotenje (učenec presoja učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo sporazumevalno zmožnost).

Preverjanje in ocenjevanje znanja izhajata iz ciljev pouka: razvijanje sporazumevalne zmožnosti in drugih zmožnosti poteka celostno ali po posameznih zmožnostih, ki jih učitelj prilagaja glede na učenčovo predznanje jezika, njegovo razvojno stopnjo in motivacijo za učenje. Pouk temelji sprva na delno izvernih, pozneje pa pretežno na izvernih neumetnostnih in umetnostnih besedilih. Preverjanje in ocenjevanje sledita tem izhodiščem: preizkusi znanja uvajajo besedila z znano tematiko ter preverjajo zmožnosti, ki so bile predhodno obravnavane in utrjene pri pouku. Učitelj s preizkusom znanja preverja stopnje obvladovanja sporočanjskih položajev v življenjskih okoliščinah (pragmatično oziroma izvorno preverjanje).

¹⁴ Delno izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

Preverjanje in ocenjevanje znanja je ustrezno takrat, ko ima učitelj jasno predstavo o učnih ciljih ter skladno z njimi izvaja učni proces, preverjanje in ocenjevanje znanja. Kriteriji preverjanja in ocenjevanja znanja naj bodo smiselni, jasni in javni. Za učenca je pomembno, da ve, za kaj naj si prizadeva, na kaj naj bo pozoren in po čem bo učitelj presojal njegovo znanje. Kakovostni preizkusi znanja osmišljajo učenje dodatnega jezika, zato vključujejo tudi višje spoznavne ravni in spodbujajo učenje z razumevanjem in možnostjo uporabe usvojenega znanja.

Pri vseh oblikah in načinih preverjanja učitelj upošteva sodobne težnje, ki uvajajo:

- neposredne načine: učitelj uvaja izvirna besedila in vrednoti znanje s prostimi odgovori na vprašanja, povzemanjem besedil in z ustvarjalnim oblikovanjem besedil,
- celostni pristop: splošno preverjanje in ocenjevanje sporazumevalne zmožnosti v dodatnem jeziku in vseh drugih zmožnosti (tudi medkulturne), ki jih razvijamo pri pouku,
- opisno preverjanje: opisi doseganja ciljev in standardov v sporočanju in ocenjevalne lestvice posameznih ravni jezikovnih zmožnosti,
- preverjanje stopnje obvladovanja sporočanjских položajev v življenjskih okoliščinah (pragmatično oziroma izvirno preverjanje),
- občasno uporabo raznovrstnih oblik preverjanja: učenci sami (v pomoč pri razvijanju kompetence učenje učenja), npr. uporaba portfolia, in medsebojno preverjajo dosežke (vrstniško učenje/preverjanje), projekte in napredek.

6.5 Standardi znanja

6.5.1 Splošna pojasnila¹⁵

Standardi znanja ob koncu drugega obdobja **izhajajo iz opisov ravni sporazumevalne zmožnosti po Skupnem evropskem jezikovnem okviru za učenje, poučevanje in preverjanje oz. ocenjevanje jezikov (SEJO)**, kjer je sporazumevalna jezikovna zmožnost razdeljena v šeststopenjsko lestvico: A1–C2. Posamezna stopnja je razdeljena na štiri področja: slušno razumevanje, bralno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje ter pisno sporočanje. Na primarni stopnji načeloma razvijamo zmožnost na ravni A1 in delno na ravni A2 skupnem evropskem jezikovnem okviru, zavedajoč se možnosti, da posamezni učenci lahko dosežejo tudi raven B1. Usvajanje slovenščine kot dodatnega jezika pri mlajših učencih je postavljeno v jezikovne okvire, ki obsegajo besedilni svet otrokovega stvarnega sveta. Učenci oblikujejo sporočila v slovenskem jeziku predvsem na podlagi izkušenj iz prvega jezika, pri pouku slovenščine pa pridobivajo tudi izvirne jezikovne izkušnje.

Usvajanje jezika temelji na načelih naravnega pristopa ob stalnem upoštevanju otrokovega čustvovanja, miselnega in socialnega razvoja, poteka nezavedno in celostno, zasnova jezikovnega pouka pa je komunikacijska. Učitelj se sporazumeva z učencem v zanj tujem jeziku čim bolj naravno, s primernimi besedili, ki spodbujajo otrokovo radovednost, domišljijo in

¹⁵ Izhodišče: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_ita_J2_OS.pdf

interes. Izhajati mora iz predpostavke, da je razumevanje jezika pogoj za njegovo usvajanje. Če učitelj poved v slovenščini umesti v otroku znani kontekst ali okoliščino in jo podpre z nebesednimi ponazorili, bo otroku takoj razumljiva, brez dodatnih razlag v jeziku sekcije/prvem jeziku/materinščini (SWALS), in jo bo z lahkoto ponovil in pomnil.

Poslušanje, spraševanje, odgovarjanje, dopolnjevanje in povzemanje, opisovanje in pripovedovanje so naloge, ki jih učenci opravljajo z govorom, petjem, gibanjem ali likovnim izražanjem. V tem se ta pristop razlikuje od pristopa, ki se ga izvaja na sekundarni stopnji, saj se otrok uči drugače kot mladostnik. Naša pričakovanja glede otrokovega napredovanja naj bi bila stvarna in fleksibilna, prilagojena pristopu. Nesmiselno je namreč na zgodnji stopnji uvajati modele učenja in vrednotenja znanja, ki so vpeljani na sekundarni stopnji. Zaradi tega si tudi težko predstavljamo opredeljevanje standardov znanja s togimi okviri za vsak razred posebej. Napredek v sporazumevalni zmožnosti je pri tako majhnih otrocih nepredvidljiv in zato težje merljiv. V nadaljevanju so navedeni standardi znanja za celotno obdobje primarne stopnje.

6.5.2 Standardi znanja ob koncu 5. razreda primarnega izobraževanja (minimalni standardi so podčrtani)

6.5.2.1 Poslušanje in slušno razumevanje; branje in bralno razumevanje

Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost sprejemanja govornih in pisnih besedil v slovenskem jeziku. Pokaže jo tako, da:

- prepozna zapis osnovnega, pogosto rabljenega besedišča ter pomen besednih zvez na znane teme,
- poslušá/prebere posamezne besede, besedne zveze in kratka sporočila/besedila,
- razume posamezne besede, besedne zveze,
- razume kratka in ustrezno zahtevna besedila,
- razbere/določi temo besedila,
- najde, razume in povzame določene podatke in podrobnosti,
- določi nekatere okoliščine nastanka besedila (npr. sporočevalca, naslovnika),
- vrednoti besedilo in utemelji mnenje.

6.5.2.2 Govorno sporazumevanje in sporočanje; pisanje

Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost tvorjenja govornih besedil in pisnih besedil v slovenskem jeziku. Pokaže jo tako, da:

- ustno in pisno pravilno poimenuje osebe, predmete, živali in rastline v konkretnem svetu okoli sebe in opiše njihove lastnosti,
- opiše osebo,
- razumljivo izgovarja posamezne besede, besedne zveze in krajša sporočila v slovenskem jeziku,
- ustno in pisno uporabi osnovne sporazumevalne vzorce,
- pozdravi, se posloví,

- pritrđi, zanika,
- izrazi počutje,
- prosi za ponovitev povedi oz. za dodatna pojasnila/navodila,
- se zahvali in opraviči, vošči,
- deklamira pesem,
- se uspešno vključi v preprost pogovor,
- vrednoti pogovore in izrazi svoje mnenje ter ga utemelji,
- v igri vlog sodeluje v pogovoru,
- pri tem v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori ustrezne, smiselne in razumljive replike,
- piše pravilne besede in besedne zveze,
- piše smiselne in pravilne povedi,
- tvori smiselna, ustrezna in pravilna kratka ustna/pisna besedila,
- vrednoti govorjena/zapisana besedila in utemelji mnenje.

7 MERILA IN OPISNIKI / Attainment descriptors

7.1 Splošna pojasnila

Splošna merila in opisniki za doseganje ciljev predmetov se uporabljajo kot izhodišče pri stalnem sprotnem preverjanju/ocenjevanju in končnem ocenjevanju v celotnem primarnem izobraževanju (glej obrazec v poglavju 6.3.2).

Specifična merila in opisniki za vrednotenje pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik ob koncu 5. razreda (glej obrazec v poglavju 6.3.2) so usklajena s splošnimi merili in opisniki za doseganje ciljev predmetov, kar je v podporo procesu harmonizacije med učnimi predmeti.

Splošna merila za vrednotenje/ocenjevanje kroskurikularnih učnih področij, tako otroka kot učečega se, kot individuuma in otroka v relaciji z drugimi, se prav tako uporablja kot izhodišče (glej obrazec v poglavju 6.3.1) v celotnem primarnem izobraževanju, kar je v podporo procesu harmonizacije med razredi in jezikovnimi sekcijami.

7.2 Splošna merila in opisniki za doseganje ciljev predmetov

	+	++	+++	++++
Razumevanje	Učenec kaže slabo razumevanje konceptov. Velike vrzeli pri doseganju kompetenc. Ni sposoben graditi na naučenem in ni zmožen	Učenec delno razume. Vrzeli pri doseganju kompetenc. Kompetenco je treba še razvijati in se urediti v njej.	Učenec dobro razume. Ostaja nekaj vrzeli. Nadaljnje razvijanje kompetence je mogoče.	Učenec zelo dobro razume. Ima visoke dosežke. Učenec je snov sposoben razložiti drugim.

	nadaljevati.			
Točnost	Nepravilni rezultati, veliko napak zaradi nerazumevanja.	Pogoste napake, ki jih večinoma povzroča nerazumevanje.	Napake so redke, povzročata pa jih nepozornost ali nerazumevanje.	Natančno delo. Redke napake.
Samostojnost	Zelo odvisen od učiteljeve pomoči.	Običajno dela pod vodstvom učitelja ali drugega učenca.	Dela skoraj samostojno, včasih potrebuje spodbudo.	Dela samostojno, kaže zaupanje vase.
Raba/uporaba	Ni sposoben rabe/izkazovanja kompetence v običajnih ali preprostih okoliščinah.	Sposoben rabe/izkazovanja kompetence v običajnih ali preprostih okoliščinah.	Samozavestna raba/izkazovanje kompetence. Raba naučenih strategij.	Raba/izkazovanje kompetence v različnih situacijah in kontekstih. Ustvarjanje lastnih strategij.

7.3 Specifična merila in opisniki za ocenjevanje ob koncu 5. razreda (pri predmetu slovenščina kot dodatni jezik)

7.3.1 Specifična merila in opisniki za ocenjevanje govornega nastopanja

	+	++	+++	++++
Vsebinska ustreznost 20 %	Vsebine skoraj ni oz. je nepopolna, nepovezana celota. Besedilo malo sporoča, učenec le posnema.	Vsebina je še primerna, vezana na naslov. Mestoma je obravnavana doživeto.	Vsebina je večinoma primerna, vezana na naslov. V veliki meri je obravnavana doživeto, celovito.	Vsebina je v celoti primerna, ustrezno vezana na naslov. Obravnavana je zelo doživeto, celovito.
Prosto in naravno govorjenje 30 %	Pri govorjenju si učenec ves čas pomaga z zapisanim besedilom; govor je manj razločen ali nenaraven, neprepričljiv.	Govorjenje je le mestoma prosto, ni tekoče. Ponekod je nerazumljivo, nenaravno. Govor je v veliki meri monoton, neprepričljiv in nesproščen.	Govorjenje je večinoma prosto, razumljivo, dokaj naravno in tekoče. Učenčev govor je zanimiv, večinoma zavzet, prepričljiv in sproščen.	Govorjenje je popolnoma prosto, razumljivo, naravno in tekoče. Učenčev govor je zelo zanimiv, zavzet, prepričljiv in sproščen.
Upoštevanje zvočnih in vidnih prvin govora 20 %	Govorjenje je večinoma nerazločno, pretiho. Slikovnega gradiva in drugih vidnih	Govorjenje je ponekod nerazločno in pretiho. Slikovno gradivo in drugi vidni spremljevalci	Govorjenje je večinoma razločno, glasno. Pripravljeno slikovno gradivo in vidne spremljevalce	Govorjenje je zelo razločno, dovolj glasno. Učinkovito in primerno uporablja pripravljeno

	spremljevalcev govorjenja je zelo malo ali niso ustrezno uporabljeni.	govorjenja so delno ustrezno uporabljeni.	govorjenja dokaj primerno uporablja.	slikovno gradivo in vidne spremljevalce govorjenja.
Jezikovna pravilnost in ustreznost 30 %	Učenčevo izražanje je okorno in skopo zaradi skromnega obsega besedišča. Veliko slovničnih in pravorečnih napak. Besedilo je pravorečno in pomensko v veliki meri neustrezno in nenatančno.	Učenec sicer govori knjižno, uporablja še primerno, a skromnejše besedišče. Raba besednih oblik in zgradba povedi sta sprejemljivi, a ne brez pomanjkljivosti. Besedilo je pravorečno in pomensko deloma ustrezno, a nenatančno.	Učenec govori večinoma knjižno, uporablja primerno besedišče, dokaj pravilne besedne oblike. Besedilo je pravorečno in pomensko ustrezno in natančno.	Učenec dosledno uporablja knjižni jezik, manjše napake sam popravi. Uporablja pravilno, primerno in bogato besedišče. Besedilo je skladijsko in slogovno ustrezno, prav tako pravorečno in pomensko.

7.3.2 Specifična merila in opisniki za ocenjevanje deklamiranja

	+	++	+++	++++
Ustreznost memoriranja 20 %	Učencu se pri deklamiranju zatika, dela neustrezne daljše premore, veliko napak; kljub pomoči s težavo izpelje do konca.	Deklamacija vsebuje precej napak. Premori so deloma ustrezni; z učiteljevo pomočjo izvede do konca.	Z nekaj napakami (največ 3), s samostojnimi popravki; z zadovoljivimi premori, samostojno izvede do konca.	Brez napak, z ustreznimi premori; učenec deklamacijo izvede popolnoma samostojno.
Razumljivost in doživetost 30 %	Učenec deklamira popolnoma nedoživeto, brez prvin nebesedne govornice.	Učenec deklamira delno nedoživeto, uporablja nekaj prvin nebesedne govornice.	Učenec deklamira doživeto, vključuje prvine nebesedne govornice, še delna neskladnost z besedilom.	Učenec deklamira zelo doživeto in izvorno, učinkovito uporablja prvine nebesedne govornice.
Ustrezna hitrost 20 %	Učenec zelo slabo prilagaja hitrost vsebini.	Učenec delno prilagaja hitrosti vsebini.	Učenec dobro prilagaja hitrost vsebini.	Učenec zelo dobro prilagaja hitrost vsebini.
Ustrezni register, intonacija in barva	Register, intonacija in barva niso ustrezni.	Register, intonacija in barva so deloma ustrezni.	Register, intonacija in barva so ustrezni.	Register, intonacija in barva so popolnoma ustrezni.

30 %				
------	--	--	--	--

7.3.3 Specifična merila in opisniki za ocenjevanje pisnih izdelkov

	+	++	+++	++++
Ustreznost besedilni vrsti 20 %	Besedilo vsebuje zelo malo elementov besedilne vrste, sporočevalčev namen je zelo težko prepoznaven.	Besedilo le delno upošteva elemente besedilne vrste, le stežka zaznamo jasen sporočevalčev namen.	Besedilo vsebuje večino elementov zahtevane besedilne vrste, sporočevalčev namen ni dosledno izražen in jasen.	Besedilo popolnoma ustreza zahtevani besedilni vrsti, sporočevalčev namen je popolnoma jasen.
Ustrežno zaporedje podatkov 30 %	Podatki so večinoma neustrezno razvrščeni, celo izpuščeni.	Podatki so le delno ustrezno razvrščeni.	Podatki dogajanja so večinoma ustrezno razvrščeni.	Podatki so popolnoma ustrezno razvrščeni in izraženi.
Ustrezna uporaba ključnih podatkov 30 %	Ključni podatki so zelo pomanjkljivo uporabljeni in izraženi.	Ključni podatki so pomanjkljivo uporabljeni in izraženi.	Ključni podatki so večinoma zajeti in ustrezno predstavljeni.	Ključni podatki so v celoti zajeti in ustrezno predstavljeni.
Jezikovna in pravopisna pravilnost 20 %	V besedilu je zelo veliko pravopisnih napak, skladenjsko je zelo pomanjkljivo in revno.	Besedilo izraža pomanjkljivo znanje pravopisa, deloma revno poimenovalno zmožnost in okorno skladenjsko obliko.	V besedilu so še manjše pravopisne pomanjkljivosti, poimenovalno in skladenjsko je dobro oblikovano.	Besedilo je pravopisno pravilno, upošteva skladenjske zakonitosti in izkazuje zelo dobro poimenovalno zmožnost.

7.4 Splošna merila in opisniki za ocenjevanje kroskurikularnih učnih področij

Otrok kot učeči se	
Sodeluje pri učenju	Otrok je pri svojem učenju aktiven in dejavno sodeluje (sprašuje in odgovarja na vprašanja, je radoveden, raziskuje, poizveduje ...). Usmerja se na naloge in cilje.
Pozorno posluša	Otrok razume učno snov in se ustrezno odziva na navodila za delo.

Razvija delovne navade	Otrok načrtuje in organizira svoje delo glede na navodila in pričakovanja učitelja. Delo začenja in končuje pravočasno. Skrbi za urejenost in čistočo svojega delovnega prostora. Načrtuje potek dela in ga udejanja. Uporablja učne strategije, ki podpirajo njegovo lastno učenje.
Dela samostojno	Otrok se ne zanaša na učitelja. Prevzema pobudo in določen čas lahko opravlja določeno nalogo brez pomoči koga drugega.
Pri zahtevnih nalogah je vztrajen	Pri nalogi, ki mu pomeni izziv, se otrok ne vda pri prvi oviri, temveč vztraja. Za dokončanje naloge išče nove informacije in rešitve.
Domače naloge so kakovostne	Domače naloge so vestno in pravočasno izpolnjene. Izdelki izražajo učenčevo razumevanje.
Svoje delo in izdelke temeljito predstavi	Otrok preverja svoje izdelke in jih predstavi na logičen način. Njegovi pisni izdelki so strukturirani in urejeni.
Uporablja IKT	Otrok zna uporabljati orodja IKT za dokončanje nalog, za iskanje informacij in komuniciranje z drugimi osebami.
Otrok kot individuum	
V šoli je videti vesel	Otrok uživa v šolskem življenju. V razredu/šoli se počuti prijetno. Z veseljem sodeluje pri dejavnostih.
Je samozavesten	Otrok je podjeten (daje pobude za dejavnosti v danem okviru) in iznajdljiv (daje ideje). Ve, kaj želi, in si upa biti dejaven.
Nadzira in izraža svoja čustva	Otrok izraža svoja čustva, pri tem pa ohranja nadzor nad seboj. S srečo, uspehom, zavrnitvijo, jezo, razočaranjem itd. se spopada na primeren način, pri čemer spoštuje sebe, druge in/ali šolsko okolje.
Ocenjuje lastni napredek	Otrok zbira zapise, slikovna idr. gradiva, lastne izdelke in razmišlja o svojih dosežkih. Svoje izdelke predstavlja razredu in občutja o lastnih izkušnjah deli z drugimi. Lahko spremlja napredek, prepoznava lastne prednosti in slabosti ter se ustrezno prilagodi.
Otrok in drugi	
Spoštuje razredna pravila	Otrok spoštuje pravila, ki veljajo v razredu. Kaže samodisciplino in nadzira lastno vedenje.

Spoštuje šolska pravila	Spoštuje pravila, ki veljajo v šoli (na hodnikih, v jedilnici, na igrišču, na šolskih izletih ...). Kaže samodisciplino in nadzira lastno vedenje.
Sodeluje z drugimi	Otrok dela skupaj z drugimi in se z njimi igra. Sodeluje z drugimi, deli ideje, prepoznava različna stališča, se pogaja, najde rešitev in doseže soglasje. V različnih situacijah prevzema različne vloge. Pri skupinskem delu lahko otrok oblikuje nove pristope in načine razmišljanja.
Spoštuje druge	Je vključen ter se zaveda, kako njegove besede in dejanja vplivajo na druge. Sprejema dejstvo, da imajo lahko drugi različna mnenja kot on.
Kaže empatijo	Otrok je dojemljiv za čustva in potrebe drugih. Otrok je pozoren do drugih.

AVTORJI IN VIRI STROKOVNIH PODLAG ZA UČNI NAČRT

Pri pripravi *Učnega načrta za predmet slovenščina kot dodatni jezik na primarni stopnji Evropske šole Ljubljana* je delovna skupina (v sestavi: inšpektorici Evropskih šol dr. Marija Žvegljč in Miriam Stanonik ter recenzentke dr. Milena Kerndl in Mira Hedžet Krkač, Zavod RS za šolstvo, dr. Alenka Rot Vrhovec, Pedagoška fakulteta Ljubljana, ter Natalija Robnik, Evropska šola Frankfurt) izhajala iz:

- dokumenta *Structure for all syllabuses in the system of the European schools*, Ref.: 2014-01-41-en-13 (2018),
- dokumenta *Assessment tools for the Primary Cycle of the European Schools*, Ref.: 2013-09-D-38-en-6 (2018),
- učnega načrta za predmet slovenščina kot prvi jezik (J1) na primarni stopnji izobraževanja v sistemu Evropske šole (2017), Ref.: 2011-01-D-67-sl-4 (2017),
- učnega načrta za italijanščino kot drugi jezik v osnovni šoli s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre (2011) ter
- skupnega evropskega jezikovnega okvira za učenje, poučevanje in preverjanje/ocenjevanje jezikov (SEJO) (2001).«.

USTAVNO SODIŠČE

2122. Odločba o zavrnitvi ustavne pritožbe

Številka: Up-1534/23-21
Datum: 20. 6. 2024

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Mihaela Kocijančiča, Republika Hrvaška, ki ga zastopa odvetniška družba Kozinc in partnerji, o. p., d. o. o., Ljubljana, na seji 20. junija 2024

o d l o č i l o:

Ustavna pritožba zoper sodbo Višjega sodišča v Kopru št. PRp 298/2023 z dne 8. 6. 2023 se zavrne.

O b r a z l o ž i t e v

A.

1. Postaja pomorske policije Koper (v nadaljevanju prekrškovni organ) je pritožniku izdala plačilni nalog z dne 15. 7. 2020 zaradi prekrška po prvem odstavku 145. člena Zakona o tujcih (Uradni list RS, št. 1/18 – uradno prečiščeno besedilo in 9/18 – popr. – v nadaljevanju ZTuj-2), ki je določal: »Z globo od 500 do 1.200 eurov se kaznuje za prekršek tujec, če nedovoljeno vstopi v Republiko Slovenijo (12. člen tega zakona).« Okrajno sodišče v Kopru je s sodbo z dne 9. 12. 2021 zavrnilo njegovo zahtevo za sodno varstvo zoper navedeni plačilni nalog. Višje sodišče v Kopru pa je s sodbo št. PRp 298/2023 z dne 8. 6. 2023 zavrnilo tudi njegovo pritožbo zoper sodbo Okrajnega sodišča, s čimer je postal plačilni nalog pravnomočen.

2. Pritožnik se v ustavni pritožbi sklicuje na kršitev drugega odstavka 28. člena Ustave. Očitano mu ravnanje, da je po vplutju v morje Republike Slovenije pričel dvigati ribiške mreže, ne da bi po prestopu morske meje najprej vplul na mejni prehod in tam opravil mejno kontrolo v skladu s 5. členom Zakonika o schengenskih mejah,¹ naj še pred pravnomočnostjo ne bi več pomenilo storitve prekrška po prvem odstavku 145. člena ZTuj-2. V zvezi z navedenim trdi, da je Republika Hrvaška s 1. 1. 2023 pristopila k Schengenskemu sporazumu in da naj od tedaj meja med njo in Republiko Slovenijo ne bi bila več zunanja, temveč notranja meja schengenskega območja. Pri prehodu notranje meje pa naj skladno s 5. in 8. členom Zakonika o schengenskih mejah ne bi bilo treba opraviti mejne kontrole na mejnem prehodu, saj naj bi se ta obveznost nanašala le na prehod zunanje meje. Tudi če bi med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo še obstajala zunanja morska meja, naj bi bilo za pritožnika uporabljivo pravilo iz točke 3.2.7 Priloge VI Zakonika o schengenskih mejah, po katerem se (z odstopanjem od 5. in 8. člena Zakonika o schengenskih mejah) ne opravi sistematična kontrola pri posadkah obalne ribiške ladje, ki se vsak dan ali v 36 urah vračajo v matično pristanišče ali katerokoli drugo pristanišče na ozemlju držav članic, ne da bi pristale v pristanišču na ozemlju tretje države. Da so izpolnjeni pogoji za uporabo navedene izjeme, pa naj bi izhajalo že iz opisa dejanskega stanja v prilogi plačilnega naloga, iz obrazložitve sodbe Okrajnega sodišča ter geografskih okoliščin plovbe.

3. Višje sodišče je v svoji sodbi obrazložilo, da je bilo materialno pravo pravilno uporabljeno, saj naj bi bili podani vsi znaki prekrška po prvem odstavku 145. člena ZTuj-2, pritožbeni preizkus po uradni dolžnosti pa naj tudi ne bi pokazal kršitev.

¹ Uredba (EU) 2016/399 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o Zakoniku Unije o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah) (UL L 77, 23. 3. 2016 – v nadaljevanju Zakonik o schengenskih mejah).

4. Ustavno sodišče je ustavno pritožbo s sklepom senata št. Up-1534/23 z dne 14. 5. 2024 sprejelo v obravnavo. Ocenilo je namreč, da pravno vprašanje, ali sprejetje pravnega akta Evropske unije (v nadaljevanju EU), na uporabo katerega odkazuje blanketna zakonska dispozicija prekrška, učinkuje kot sprememba zakona o prekršku (ZTuj-2) v smislu drugega odstavka 28. člena Ustave, pomeni pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve. O sprejemu ustavne pritožbe je skladno s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21 – v nadaljevanju ZUstS) obvestilo Višje sodišče.

B.

5. Drugi odstavek 28. člena Ustave določa, da se dejanja, ki so kazniva, ugotavljajo ter kazni zanje izrekajo po zakonu, ki je veljal ob storitvi dejanja, razen če je novi zakon za storilca milejši. Povratna uporaba novega, milejšega kazenskega zakona je v Ustavi izrecno zapisana kot materialno ustavnopravno jamstvo, ki učinkuje v korist storilca kaznivega dejanja. Razmerje med prvim in drugim odstavkom 28. člena Ustave je Ustavno sodišče opredelilo v odločbi št. Up-152/14 z dne 9. 2. 2017 (Uradni list RS, št. 12/17, in OdlUS XXII, 16), saj je presodilo, da načelo zakonitosti v kazenskem pravu iz prvega odstavka 28. člena Ustave vsebuje med drugim tudi prepoved povratne veljave predpisov, ki določajo kazniva dejanja in kazni (*nullum crimen, nulla poena sine lege praevia*), ter da isto prepoved vsebuje tudi drugi odstavek 28. člena Ustave, ki pa hkrati določa izjemo od nje v primeru, če je novi kazenski zakon, ki še ni veljal v času storitve kaznivega dejanja, za storilca milejši. Zato je prepoved povratne uporabe kazenskega zakona iz prvega odstavka omejena z drugim odstavkom 28. člena Ustave na strožji ali enako strog kazenski zakon. Ustavno sodišče je v odločbi št. Up-150/19, Up-151/19 z dne 5. 3. 2020 (OdlUS XXV, 33) presodilo, da drugi odstavek 28. člena Ustave velja tudi na področju prekrškov. Iz navedene odločbe med drugim izhaja, da morajo v prvem koraku prekrškovni organi in sodišča, ki odločajo o prekrških, ves čas postopka paziti na to, ali se je materialni predpis, ki določa prekršek in sankcijo zanj, po storitvi dejanja spremenil. Če ugotovijo, da je prišlo do spremembe predpisa, morajo v drugem koraku s primerjavo določb predpisa, ki je veljal v času storitve dejanja, in določb predpisov, ki so začeli veljati kasneje, presoditi, kateri predpis je za storilca milejši, ter v tretjem koraku uporabiti za storilca milejši predpis.

6. Iz ustavne pritožbe izhaja, da naj bi upošteveno spremembo predpisa, ki naj bi vplivala na kaznivost prekrška, v obravnavani zadevi pomenil Sklep Sveta (EU) 2022/2451 z dne 8. decembra 2022 o uporabi vseh določb schengenskega pravnega reda v Republikli Hrvaški (UL L 320, 14. 12. 2022 – v nadaljevanju Sklep Sveta (EU) 2022/2451). Državni zbor je leta 2013 ratificiral Pogodbo o pristopu Republike Hrvaške k EU,² ki vsebuje tudi Pristopni akt,³ s katerim so določeni pogoji sprejema države v EU in prilagoditve temeljnih pogodb. Drugi

² Zakon o ratifikaciji Pogodbe med Kraljevino Belgijo, Republiko Bolgarijo, Češko republiko, Kraljevino Dansko, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Republiko Madžarsko, Republiko Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Republiko Poljsko, Portugalsko republiko, Romunijo, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko, Republiko Finsko, Kraljevino Švedsko, Združenim kraljestvom Velika Britanija in Severna Irsko (državami članicami Evropske unije) ter Republiko Hrvaško o pristopu Republike Hrvaške k Evropski uniji s Sklepno listino (Uradni list RS, št. 34/13, MP, št. 7/13 – v nadaljevanju Pogodba o pristopu Republike Hrvaške k EU).

³ Akt o pogojih pristopa Republike Hrvaške in prilagoditvah Pogodbe o Evropski uniji, Pogodbe o delovanju Evropske unije in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (v nadaljevanju Pristopni akt).

odstavke 4. člena Pristopnega akta pri tem med drugim določa, da se v Republiki Hrvaški uporabljajo določbe schengenskega pravnega reda, kakor so vključene v okvir EU, in akti, ki na njem temeljijo ali pa so z njim kako drugače povezani, šele na podlagi izdaje ustreznega sklepa Sveta.⁴ Sklep Sveta (EU) 2022/2451 določa, da se kontrole oseb na notranjih kopenskih in morskimi mejah s Hrvaško 1. 1. 2023 odpravijo in se določbe schengenskega pravnega reda iz Priloge tega sklepa od takrat uporabljajo na Hrvaškem v njenih odnosih z drugimi naštetimi državami članicami, med njimi tudi Republiko Slovenijo. Zato pomeni v zvezi z navedenimi določbami Pristopnega akta podlago za to, da se določbe Zakonika o schengenskih mejah med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo od 1. 1. 2023 uporabljajo kot med dvema državama članicama schengenskega območja (obe državi sta bili že v času storitve prekrška državi članici EU).

7. Sprememba, na katero se sklicuje pritožnik, ima pravno lastnost spremembe dopolnilne norme, saj prvi odstavek 145. člena ZTuj-2 določa, da se kaznuje za prekršek tujec, če nedovoljeno vstopi v Republiko Slovenijo (12. člen ZTuj-2). Zakonski znak nedovoljenega vstopa je blanketna norma, ki najprej napotuje na 12. člen ZTuj-2, ki je v času storitve prekrška določal, da se za nedovoljen vstop v Republiko Slovenijo šteje, če se tujec izogne mejni kontroli. Upošteven pa je tudi prvi odstavek 11. člena ZTuj-2, ki je ves čas določal, da se morajo tujci pri vstopu v Republiko Slovenijo na zunanji meji podrediti mejni kontroli. Že v času storitve prekrška dne 15. 7. 2020 se je v Republiki Sloveniji uporabljal Zakonik o schengenskih mejah.⁵ Ta v 2. členu opredeljuje pojme, ki se v njem uporabljajo, pri čemer pojem »notranje meje« pomeni: (a) skupne kopenske meje, vključno z mejami na rekah in jezerih držav članic; (b) letališča držav članic, namenjena notranjim letom; ter (c) morska, rečna in jezerska pristanišča držav članic, ki so namenjena rednim notranjim trajektnim povezavam; pojem »zunanje meje« pa pomeni kopenske meje držav članic, vključno z mejami na rekah in jezerih, meje na morju in letališčih, rečnih, morskimi in jezerskimi pristaniščih, pod pogojem, da ne gre za notranje meje. Zakonik o schengenskih mejah se v kontekstu prekrška iz prvega odstavka 145. člena ZTuj-2 torej uporablja že zato, ker določa pojem zunanje meje. V primeru vstopa tujca na zunanji meji namreč po ZTuj-2 nastopi obveznost, da se tujec podredi mejni kontroli, kršitev te obveznosti pa pomeni storitev prekrška.

8. Drugi odstavek 11. člena ZTuj-2 določa še, da obsega mejna kontrola tujcev, ki vstopajo v Republiko Slovenijo, poleg osebne kontrole, kontrole prevoznega sredstva in kontrole stvari po zakonu, s katerim se ureja nadzor državne meje, tudi

⁴ Drugi odstavek 4. člena Pristopnega akta določa: »2. Določbe schengenskega pravnega reda, kakor so vključene v okvir Evropske unije, in akti, ki na njem temeljijo ali so z njim kako drugače povezani in v odstavku 1 niso omenjeni ter so za Hrvaško zavezujoči od dne pristopa, se na Hrvaškem uporabljajo šele na podlagi ustreznega sklepa Sveta, potem ko se v skladu z veljavnimi schengenskimi postopki evalvacije preveri, ali so na Hrvaškem izpolnjeni potrebni pogoji za uporabo vseh delov ustreznega pravnega reda, tudi za učinkovito uporabo vseh schengenskih pravil v skladu z dogovorjenimi skupnimi standardi in temeljnimi načeli. Svet sprejme ta sklep v skladu z veljavnimi schengenskimi postopki in ob upoštevanju poročila Komisije, ki potrjuje, da Hrvaška še naprej izpolnjuje zaveze, ki jih je prevzela v pristopnih pogajanjih v zvezi s schengenskim pravnim redom. Svet po posvetovanju z Evropskim parlamentom sprejme ta sklep s soglasjem svojih članov, ki zastopajo vlade držav članic, za katere so določbe iz tega odstavka že začele veljati, in predstavnika vlade Republike Hrvaške. Člani Sveta, ki zastopajo vladi Irske ter Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, sodelujejo pri sprejemanju tega sklepa, če se ta nanaša na določbe schengenskega pravnega reda in na akte, ki na njem temeljijo ali so z njim kako drugače povezani, pri katerih ti državi članici sodelujeta.«

⁵ Sklep Sveta 2007/801/ES z dne 6. decembra 2007 o polni uporabi določb schengenskega pravnega reda v Češki republiki, Republiki Estoniji, Republiki Latviji, Republiki Litvi, Republiki Madžarski, Republiki Malti, Republiki Poljski, Republiki Sloveniji in Slovaški republiki (UL L 323, 8. 12. 2007).

preveritev, ali obstajajo razlogi za zavrnitev vstopa v Republiko Slovenijo po 10. členu ZTuj-2. Po storitvi prekrška je bil tudi 12. člen ZTuj-2 spremenjen tako, da je zakonodajalec natančneje določil, da se za nedovoljen vstop tujca v Republiko Slovenijo šteje, če se izogne mejni kontroli na mejnem prehodu, ko ta obratuje, ali se izogne mejni kontroli izven območja mejnega prehoda ali na mejnem prehodu, ko ta ne obratuje.⁶ Glede na to je mejna kontrola (na mejnem prehodu), ki se izvaja skladno z določbami IV. in V. poglavja Zakona o nadzoru državne meje (Uradni list RS, št. 35/10 – uradno prečiščeno besedilo, 5/17, 68/17, 47/19, 139/20, 161/21, 29/22 in 76/23 – v nadaljevanju ZNDM-2), eden od elementov nedovoljenosti vstopa tujca v Republiko Slovenijo na podlagi prvega odstavka 145. člena ZTuj-2, saj gre vsebinsko pri tem prav za izogibanje mejni kontroli.⁷ Posledično pa se kot dopolnilni predpis uporablja tudi Zakonik o schengenskih mejah, saj v 5. členu med drugim določa, da se zunanje meje lahko prehajajo le na mejnih prehodih in med določenim delovnim časom ter da države članice za nezakonit prehod zunanjih meja izven mejnih prehodov ali izven določenega delovnega časa uvedejo kazni v skladu s svojim nacionalnim pravom, ki morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.⁸

9. Pritožniku se po stališču obeh sodišč očita, da je po vplutvi v morje Republike Slovenije pričel dvigati ribiške mreže, ne da bi po prestopu zunanje meje vplul na mejni prehod v Koprno ali Piranu in opravil mejno kontrolo v skladu s 5. členom Zakonika o schengenskih mejah, s čimer je kršil 12. člen ZTuj-2. Okrajno sodišče ugotavlja tudi, da je pritožnik s svojim aktivnim ravnanjem, in sicer neupoštevanjem znaka za zaustavitev plovila, preprečeval, da bi policija izvedla postopek.⁹ Dejanski opis prekrška (peti odstavek 57. člena Zakona o prekrških, Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 32/16 in 38/24 – v nadaljevanju ZP-1) v zvezi s plačilnim nalogom pritožnikovo ravnanje konkretizira tudi s tem, da je policija z uporabo megafona in modre vrteče se luči na službenem plovilu policije pritožniku ukazala ustavitev plovila, vendar postopka z njim ni mogla izvesti, saj pritožnik ni upošteval znakov za zaustavitev. Niti v postopku pred prekrškovnim organom in sodišči niti v ustavni pritožbi pritožnik ni trdil, da se sicer ni bil dolžan podrediti mejni kontroli na mejnem prehodu v Piranu ali Koprno oziroma ukazom policistov, ki so hoteli z njim opraviti postopek.¹⁰ Zato Ustavno sodišče ne dvomi, da je pritožnikovo izogibanje mejni kontroli (glej tudi odločitev Evrop-

⁶ Člen 7 Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o tujcih (Uradni list RS, št. 57/21 – v nadaljevanju ZTuj-2F).

⁷ Poleg tega, da je sam znak prekrška nedovoljen vstop v Republiko Slovenijo, pa dejanski opis prekrška vsebuje navedbo, da naj bi ravnal v nasprotju s 5. členom Zakonika o schengenskih mejah.

⁸ Zakonik o schengenskih mejah v drugem odstavku 5. člena določa tudi, da so lahko dovoljene izjeme od obveznosti prehoda zunanjih meja le na mejnih prehodih in med določenim delovnim časom, med drugim v skladu s posebnimi pravili iz 19. in 20. člena v zvezi s prilogama VI in VII. V točki 3 Priloge VI pa so urejena posebna pravila za prehajanje meje na morju.

⁹ Ustavno sodišče pri presoji, ali je kaznivo dejanje v smislu 28. člena Ustave konkretizirano, ni vezano na opis dejanja v izreku sodbe (glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-879/14 z dne 20. 4. 2015, Uradni list RS, št. 30/15, in OdlUS XXI, 13, 39. točka obrazložitve). Poleg tega pa gre v obravnavani zadevi za plačilni nalog, ki je odločba o prekršku, zahteva za sodno varstvo pa je pravno sredstvo, s katerim se storilcu zagotavlja hkrati pravica do sodnega varstva (23. člen Ustave) in pravica do pravnega sredstva (25. člen Ustave). Zato izrek sodbe Okrajnega sodišča o zahtevi za sodno varstvo, če ne pride do spremembe plačilnega naloga, ampak se zahteva zavrne, niti ne vsebuje konkretnega opisa prekrška.

¹⁰ Pritožnik v ustavni pritožbi navaja, da naj ne bi bilo jasno, ali se mu je očital nedovoljen vstop v Republiko Slovenijo po prvi ali drugi alineji 12. člena ZTuj-2, pri čemer očitno spregleda, da v času izdaje plačilnega naloga zakonodajalec še ni natančneje opredelil načinov izogibanja mejni kontroli po sedaj veljavni prvi in drugi alineji 12. člena ZTuj-2 (glej 8. točko obrazložitve), ampak je 12. člen ZTuj-2 določal le, da se za nedovoljen vstop tujca v Republiko Slovenijo šteje, če se izogne mejni kontroli.

skega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) v zadevi *Chelleri in drugi proti Hrvaški* z dne 16. 4. 2024, 29., 61. in 72. točka obrazložitve)¹¹ povezano z izvajanjem Zakonika o schengenskih mejah.¹²

10. V zvezi s prekrškom po prvem odstavku 145. člena ZTuj-2 se torej po presoji Ustavnega sodišča uporablja tudi Zakonik o schengenskih mejah kot uredba EU. Ker je torej eden od konstitutivnih elementov nedovoljenega vstopa v Republiko Slovenijo izogibanje mejni kontroli na zunanji meji, sodi ta prekršek v okvir nacionalne zakonodaje, s katero Republika Slovenija določa učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni za nezakonit prehod zunanjih meja izven mejnih prehodov ali izven določenega delovnega časa (tretji odstavek 5. člena Zakonika o schengenskih mejah). Ustavno sodišče obravnava večje število ustavnih pritožb hrvaških ribičev, v katerih so prekrškovni organi v primerljivih okoliščinah storilcu izrekli globo za prekršek po prvem odstavku 145. člena ZTuj-2. Gre za splošno znano dejstvo, da slovenski in hrvaški prekrškovni organi vzajemno izrekajo globo za nezakonit prehod državne meje na morju s strani ribičev (glej sklep ESČP v zadevi *Chelleri in drugi proti Hrvaški*, 160. točka obrazložitve). Tudi ravnanje prekrškovnih organov in sodišč zato pomeni, da se v bistvu ugotavlja odgovornost pritožnika za prehod zunanje meje, ki je bil zaradi izogibanja mejni kontroli v nasprotju z določbami Zakonika o schengenskih mejah. Pritožnik tudi sam navaja, da se očitek prekrška po prvem odstavku 145. člena ZTuj-2 nanaša na 5. člen Zakonika o schengenskih mejah. Zato je presoja Ustavnega sodišča omejena na ustavnopravno pomembno vprašanje, ali pomeni začetek uporabe Zakonika o schengenskih mejah v Republiki Hrvaški upošteveno spremembo zakona, ki določa prekršek, ker naj bi prišlo do spremembe pravil mejne kontrole na morju in ker naj bi ta vplivala na kaznivost obravnavanega prekrška. Gre za prvi korak presoje, ali je kršeno načelo povratne veljave milejšega zakona iz drugega odstavka 28. člena Ustave (5. točka obrazložitve).

11. Ustavno sodišče je že v odločbi št. Up-152/14 zavzeo stališče, da je z vidika drugega odstavka 28. člena Ustave upoštevena tista sprememba kazenskega zakona, do katere je prišlo do pravnomočnosti sodbe. Pravnomočnost sodbe Višjega sodišča je glede na to, da je Višje sodišče o pritožbi odločilo na seji dne 8. 6. 2023, zoper sodbo pa ni nadaljnje pritožbe,¹³ nastopila v obdobju po začetku uporabe Sklepa Sveta (EU) 2022/2451 dne 1. 1. 2023. Do začetka uporabe Zakonika o schengenskih mejah na Hrvaškem je torej prišlo v z vidika drugega odstavka 28. člena Ustave upoštevnem obdobju med storitvijo prekrška in pravnomočnostjo plačilnega naloga.

12. Vprašanje, ali neki predpis učinkuje kot nov, milejši zakon, se lahko zastavi tudi, če pride do spremembe dopolnilne norme, na katero napotuje blanketna določba materialnega zakona, ki določa prekršek, pri čemer teorija loči dve situaciji: 1) če je sprememba dopolnilne norme samo tehnične narave (če ne gre za drugačno oceno nevarnosti ravnanja), potem norma ni postala milejša in njena sprememba z vidika časovne veljavnosti ni odločilna; 2) če pa je sprememba dopolnilne nor-

me posledica drugačnega ovrednotenja stopnje neprava (in se je spremenila, da bi potencialne storilce postavila v ugodnejši položaj), jo je treba uporabiti retroaktivno, saj je za storilca postala milejša.¹⁴ V obravnavani zadevi spremembo dopolnilne norme pomeni začetek uporabe določb Zakonika o schengenskih mejah v Republiki Hrvaški v razmerju do Republike Slovenije, v kateri se je navedeni zakonik uporabljal že v času storitve prekrška. Republika Slovenija je z ratifikacijo Pogodbe o pristopu Republike Hrvaške k EU, ki vsebuje tudi Pristopni akt, na Svet EU prenesla pristojnost za sprejetje odločitve, kdaj se bodo v Republiki Hrvaški začela uporabljati vsa določila schengenskega pravnega reda, vključno z Zakonikom o schengenskih mejah (prvi odstavek 3.a člena Ustave). Gre torej za spremembo dopolnilne norme, ki je bila posledica ravnanja zakonodajalca EU, saj se je Zakonik o schengenskih mejah v Republiki Hrvaški začel uporabljati na podlagi Sklepa Sveta (EU) 2022/2451. Zato je vprašanje, ali začetek uporabe določb Zakonika o schengenskih mejah na Hrvaškem z vidika drugega odstavka 28. člena Ustave vpliva na kaznivost prekrška iz prvega odstavka 145. člena ZTuj-2, povezano z vprašanji časovne veljavnosti zakonodaje EU. Hkrati gre, ker je dopolnilna norma uredba EU, tudi za uporabo prvega odstavka 49. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 202, 7. 6. 2016 – v nadaljevanju Listina), in sicer da se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki jo je bilo mogoče izreči v času, ko je bilo storjeno kaznivo dejanje, če pa je bila v času po storitvi dejanja z zakonom predpisana milejša kazen, se uporabi ta.¹⁵

13. Pri presoji izpodbijane odločitve Višjega sodišča mora zato Ustavno sodišče pri opredeljevanju vsebine človekovih pravic in temeljnih svoboščin upoštevati primarno pravo EU, poleg Pogodbe o Evropski uniji (prečiščena različica, UL C 202, 7. 6. 2016 – v nadaljevanju PEU) in Pogodbe o delovanju Evropske unije (prečiščena različica, UL C 202, 7. 6. 2016 – v nadaljevanju PDEU) torej tudi Pogodbo o pristopu Republike Hrvaške k EU, Listino ter sodno prakso SEU, ter sekundarno pravo EU, zlasti Zakonik o schengenskih mejah in Sklep Sveta (EU) 2022/2451. V takem primeru je treba nacionalne standarde¹⁶ varstva temeljnih pravic uporabljati tako, da njihova uporaba ne ogrozi ravni varstva iz Listine, kot jo razlaga SEU, in ne posega v primarnost, enotnost in učinkovitost prava EU.¹⁷ Po ustaljeni ustavnosodni presoji mora na podlagi 267. člena PDEU sodišče, če se pred njim postavi vprašanje razlage prava EU, izpolniti dolžnost predložitve vprašanja SEU v predhodno odločanje, razen če ugotovi: 1) da to vprašanje ni upošteveno, pri čemer je nacionalno sodišče tisto, ki presodi o upoštevnosti vprašanja, 2) da je upoštevena določba prava EU že bila predmet razlage SEU ali 3) da se pravilna uporaba prava EU sodišču ponuja tako očitno, da ne pušča prostora za razumen dvom.¹⁸ Ustavno sodišče je zato na ustavnopravno vprašanje,

¹⁴ Glej L. Bavcon, Kazensko pravo, splošni del, 6. izdaja, 5. ponatis, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2021, str. 115, M. Šošić v: M. Šepc (ur.), Kazenski zakonik s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2021, str. 155–156 in 161.

¹⁵ Glej sodbi Sodišča EU (v nadaljevanju SEU) v zadevah *Thierry Delvigne proti Commune de Lesapre Médoc in Préfet de la Gironde*, C-650/13, z dne 6. 10. 2015, in *Lin*, C-107/23 PPU, z dne 24. 7. 2023, primerjaj s sodbo SEU v združenih zadevah *Berlusconi in drugi*, C-387/02, C-391/02 in C-403/02, z dne 3. 5. 2005.

¹⁶ Kot je pojasnjeno v 5. točki obrazložitve, se po ustavnosodni presoji načelo povratne veljave milejšega kazenskega zakona uporablja tudi v zadevah prekrškov.

¹⁷ Glej odločbe Ustavnega sodišča št. Up-1133/18 z dne 31. 3. 2022 (Uradni list RS, št. 67/22), 7. točka obrazložitve; št. Up-858/20 z dne 24. 11. 2022, 24. točka obrazložitve; št. Up-500/23, U-I-85/23 z dne 19. 10. 2023, 11. točka obrazložitve; št. Up-558/20 z dne 1. 2. 2024, 12. točka obrazložitve; in št. Up-1702/22 z dne 14. 3. 2024, 12. točka obrazložitve.

¹⁸ Glej odločbi Ustavnega sodišča št. Up-1133/18, 19. točka obrazložitve, in št. Up-500/23, U-I-85/23, 14. točka obrazložitve, ter sodbo ESČP v zadevi *Rutar in Rutar Marketing d.o.o. proti Sloveniji* z dne 15. 12. 2022, 58. do 64. točka obrazložitve.

¹¹ Skladno z drugim odstavkom 5. člena Zakonika o schengenskih mejah v zvezi z 19. in 20. členom tega zakonika se za kontrole, ki se opravljajo na različnih vrstah meja in različnih prevoznih sredstvih pri prehajanju mejnih prehodov, uporabljajo posebna pravila, določena v Prilogi VI.

¹² Tretji odstavek 1. člena ZNDM-2 določa, da se za nadzor državne meje po tem zakonu štejejo dejavnost in ukrepi iz Zakonika o schengenskih mejah.

¹³ Člen 199 ZP-1 določa:

»(1) Odločba organa za odločanje o prekršku (odločba, sodba oziroma sklep) postane pravnomočna, ko je ni možno več izpodbijati z zahtevo za sodno varstvo oziroma s pritožbo ali če zoper njo ni pravnega sredstva.

(2) Če je bilo zoper odločbo organa za odločanje o prekršku iz prejšnjega odstavka vloženo pravno sredstvo, o katerem je bilo odločeno na drugi stopnji, nastopi pravnomočnost z dnem, ko se odločitev odpravi vlagatelju pravnega sredstva.«

ki se zastavlja v obravnavani zadevi (4. točka obrazložitve), odgovorilo tudi upoštevajoč vsebino prvega odstavka 49. člena Listine in sodno prakso SEU.

14. Pri tem Ustavno sodišče ugotavlja, da je SEU nazadnje v sodbi v zadevi *Administration des douanes et droits indirect in France AgriMer proti Hubertu Clergeauju in drugim*, C-115/17, z dne 7. 8. 2018 razdelalo premise presoje, ali je sprememba sekundarne zakonodaje EU, na uporabo katere napotuje blanketna dispozicija kazenskega zakona, upoštevna z vidika povratne veljave novega, milejšega kazenskega zakona (prvi odstavek 49. člena Listine). Obrazložilo je, da dolžnost uporabe ugodnejše kazenske zakonodaje nujno pomeni časovno sosledje zakonov in temelji na ugotovitvi, da je zakonodajalec spremenil stališče bodisi glede kazenskoopravne kvalifikacije dejstev bodisi glede kazni za kaznivo dejanje. Iz sodbe SEU izhaja, da se prvi odstavek 49. člena Listine uporablja tudi, kadar se sicer zakon, ki določa kaznivo dejanje goljufije na škodo finančnih interesov EU v nacionalni zakonodaji, ni spremenil,¹⁹ ampak se je spremenila le tako imenovana nekazenska zakonodaja EU, in sicer uredba EU o pravilih, po katerih so se lahko dodelila posebna izvozna nadomestila EU za nekatere kose mesa. V konkretni zadevi je SEU presodilo, da je bil cilj uvedbe posebnega izvoznega nadomestila za nekatere kose mesa prilagoditev predpisov EU spreminjajočim se razmeram na trgu mesa, predvsem razvoju razmer na svetovnem trgu, zaradi česar je šlo za spremembo predpisa, ki je temeljila izključno na gospodarski in tehnični presoji razmer na svetovnem trgu mesa in torej ni vplivala na možnost kazensko-pravnega sankcioniranja lažnih izjav in ravnanj, katerih učinek je bila pridobitev izvoznih nadomestil na škodo sredstev EU.

15. SEU je tudi v sodbi v zadevi *kazenskega postopka zoper Gianpaola Paolettija in druge*, C-218/15, z dne 6. 10. 2016 z vidika načela povratne veljave novega, milejšega zakona iz prvega odstavka 49. člena Listine odločalo o upoštevnosti spremembe v okviru nekazenske zakonodaje EU. Ta naj bi vplivala na kaznivost dejanja, s katerim je Italija izpolnila obveznost iz Direktive Sveta 2002/90/ES z dne 28. novembra 2002 o opredelitvi pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju (UL L 328, 5. 12. 2002), ki državi članici nalaga sprejetje ustreznih sankcij za (a) osebo, ki namenoma pomaga drugi osebi, ki ni državljan države članice, da vstopi ali v tranzitu prečka ozemlje države članice, pri čemer krši zakone navedene države o vstopu oziroma tranzitu tujcev; ter (b) osebo, ki zaradi dobička pomaga drugi osebi, ki ni državljan države članice, da prebiva na ozemlju države članice, pri čemer krši zakone te države o prebivanju tujcev.²⁰ V konkretni zadevi so storilci pomagali pri nedovoljenem vstopu državljanov Romunije v Italijo ter njihovem prebivanju v njej. Še pred pravnomočnostjo postopka je Romunija pristopila k članstvu v EU in so bile odpravljene omejitve v zvezi s prostim gibanjem romunskih delavcev.

16. Po presoji SEU v zadevi C-218/15 nobene določbe navedene direktive ali kakega drugega akta EU ni mogoče razlagati tako, da pridobitev državljanstva EU odpravlja kaznivo dejanje, ki so ga storili obdolženci kot trgovci z delovno silo. Nasprotno bi pomenilo, da bi se ta trgovina spodbujala takoj, ko bi država začela postopek pristopa k EU, ker bi bili tihotapci prepričani, da bodo kasneje upravičeni do imunitete, navedeni cilj pa bi torej nasprotoval cilju, ki ga zasleduje zakonodajalec EU. SEU je zato ocenilo, da pristop Romunije k EU ni vplival na elemente kaznivega dejanja pomoči pri nezakonitem priseljevanju, ki je ostalo v italijanski zakonodaji nespremenjeno. Pri tem je SEU upoštevalo, da ni šlo za trajajoče kaznivo dejanje, ampak je bilo to v celoti dokončano pred pristopom Romunije k EU, in da se določbe o državljanstvu EU uporabljajo od

trenutka, ko so začele veljati. Zato je SEU presodilo, da je pridobitev državljanstva EU le dejanska okoliščina, ki ni mogla spremeniti elementov kaznivega dejanja, ki naj bi bilo storjeno pred pristopom Romunije k EU, in da torej pristop ene države k EU drugi državi članici ni preprečeval naložitve kazenske sankcije osebam, ki so pred pristopom storile kaznivo dejanje pomoči pri nezakonitem priseljevanju državljanov prve države.

17. Sodbi SEU v navedenih zadevah, zlasti v zadevi C-218/15, v bistvenem že odgovarjata na ustavnopravno vprašanje, ki se zastavlja v obravnavani zadevi. Prvi odstavek 145. člena ZTuj-2, ki določa prekršek nedovoljenega vstopa tujca v Republiko Slovenijo, po storitvi prekrška ni bil spremenjen.²¹ Sklep Sveta (EU) 2022/2451 določa, da se kontrole oseb na notranjih kopenskih in morskih mejah z Republiko Hrvaško 1. 1. 2023 odpravijo in določbe schengenskega pravnega reda (tudi Zakonik o schengenskih mejah) uporabljajo v Republiko Hrvaško v njenih odnosih z Republiko Slovenijo. Glede na Pristopni akt se določbe schengenskega pravnega reda na Hrvaškem ob pristopu Hrvaške k EU niso uporabljale, ker je bilo treba v skladu z veljavnimi schengenskimi postopki ocenjevanja preveriti, ali so na Hrvaškem izpolnjeni potrebni pogoji za uporabo vseh delov schengenskega *acquis*, z učinkovito uporabo vseh schengenskih pravil v skladu z dogovorjenimi skupnimi standardi in temeljnimi načeli vred.²² Položaj je primerljiv s tistim iz zadeve C-218/15, v kateri je SEU obravnavalo vprašanje, ali sta dejstvi, da so romunski državljani pridobili državljanstvo EU in da je bila odpravljena omejitev glede prostega gibanja delavcev iz Romunije, vplivali na elemente kaznivega dejanja pomoči pri nezakonitem priseljevanju. Ustavno sodišče namreč ugotavlja, da je pridruženje države EU proces, ki vključuje sprejetje uveljavljene zakonodaje EU, priprave na ustrezno uporabo in izvrševanje navedene zakonodaje ter izvedbo pravosodnih, upravnih, gospodarskih in različnih drugih reform, kar je potrebno za izpolnitev pogojev za pridruženje ali tako imenovanih pristopnih meril. Šele ko država izpolni te pogoje oziroma merila, lahko postane članica EU, njeni državljani pa pridobijo pravice, ki jih imamo državljani EU. Podobno glede na vsebino Pristopnega akta velja za obravnavani primer. Šele tedaj, ko je Republika Hrvaška izpolnila vse pogoje za pridruženje schengenskemu območju²³ ter je Svet EU na podlagi ugotovitve, da te pogoje izpolnjuje, izdal ustrezen sklep, je namreč lahko prišlo do spremembe pravil mejne kontrole.

18. Zakonik o schengenskih mejah se kot del schengenskega pravnega reda na Hrvaškem uporablja na podlagi Sklepa Sveta (EU) 2022/2451 od 1. 1. 2023 dalje. Ta sprememba po oceni Ustavnega sodišča ni učinkovala na pravne položaje, ki so zaključeni pred tem datumom, vključno s prekrški, ugotovljenimi ob uporabi določb Zakonika o schengenskih mejah v Republiko Slovenijo. Okoliščina, da je bilo sprejetje navedenega sklepa pogojeno s pozitivno oceno, da Republika Hrvaška izpolnjuje vse pogoje za pridruženje schengenskemu območju, namreč pomeni, da zakonodajalec EU ni vsebinsko prevrednotil ravnanj, ki so pomenila kršitev obveznosti iz 5. člena Zakonika o schengenskih mejah in do katerih je prišlo v času, ko ta ocena še ni bila sprejeta, kar je bilo v kontekstu obravnavane zadeve izogibanje pritožnika mejni kontroli pri vstopu v Republiko Slovenijo preko zunanje meje. Prekršek

¹⁹ Zvišanje globe za ta prekršek na podlagi ZTuj-2F je z vidika obravnavane zadeve nebitveno.

²⁰ Glej 6. točko obrazložitve te odločbe in uvodne izjave Sklepa Sveta (EU) 2022/2451.

²¹ Država mora izpolnjevati zlasti naslednje pogoje: uporabljati skupni sklop schengenskih pravil (t. i. schengenski pravni red) v zvezi s kontrolami na mejah, izdajanjem vizumov, policijskim sodelovanjem in varstvom osebnih podatkov; sprejeti odgovornost za nadzorovanje zunanjih meja tudi za druge države članice in odgovornost za izdajanje enotnih schengenskih vizumov; učinkovito sodelovati z organi kazenskega pregona iz drugih članic schengenskega območja, da se po odpravi kontrol na notranjih mejah ohrani visoka raven varnosti; ter vzpostaviti povezavo s schengenskim informacijskim sistemom (SIS) in ga uporabljati.

¹⁹ Glej tretji odstavek 4. člena PEU in 325. člen PDEU.

²⁰ Primerljivo kaznivo dejanje določa 308. člen Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21 in 16/23 – KZ-1) z naslovom Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države.

je bil dokončan, ko je pritožnik vplul čez zunanjo mejo in je v slovenskih teritorialnih vodah začel dvigovati ribiške mreže, ne da bi opravil mejno kontrolo in se podredil ukazom policije, ko je hotela izvesti postopek. Stališče, da je vstop države v schengensko območje pomenil odpravo prekrška izogibanja mejni kontroli, bi po presoji Ustavnega sodišča nasprotovalo tudi namenu zakonodajalca EU, ki od držav članic zahteva uvedbo učinkovitih, sorazmernih in odvračilnih kazni za nezakonit prehod zunanje meje, saj bi bil odvračilni učinek kazni v obravnavani zadevi odpravljen najkasneje s sprejetjem in objavo Sklepa Sveta (EU) 2022/2451.

19. Zato ima po presoji Ustavnega sodišča Sklep Sveta (EU) 2022/2451, ki ima za posledico vstop Hrvaške v schengensko območje in začetek uporabe določb schengenskega pravnega reda (ki vključuje Zakonik o schengenskih mejah) na Hrvaškem, zgolj naravo dejanske spremembe, ki nima vpliva na kaznivost prekrška iz prvega odstavka 145. člena ZTuj-2, ki je bil storjen pred 1. 1. 2023. Ta sprememba v okviru nekazenske zakonodaje EU prekrškovnim organom in sodiščem ne preprečuje, da ugotovijo odgovornost posameznika za tak prekršek, čeprav je bil postopek pravnomočno končan po navedenem datumu. Po stališču Ustavnega sodišča ni prišlo do upoštevne spremembe zakona, ki določa prekršek, v pomenu načela povratne veljave novega, milejšega zakona, določenega v drugem odstavku 28. člena Ustave in prvem odstavku 49. člena Listine, in je Ustavno sodišče torej že v prvem koraku presoje presodilo, da ta človekova pravica pritožniku, ki je prekršek storil 15. 7. 2020, ni prekršena. Zato na vprašanji, ali je državna meja na morju med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško tudi po vstopu Republike Hrvaške v schengensko območje zunanja meja, in če ni, ali za pritožnikov primer velja izjema iz točke 3.2.7 Priloge VI Zakonika o schengenskih mejah za mejni promet obalnih ribiških ladij, Ustavno sodišče ni odgovarjalo, saj ne gre za ustavnopravno pomembni vprašanji, ki bi se zastavljali v konkretni zadevi.²⁴ S tema vprašanjema bodo soočeni sicer prekrškovni organi in sodišča, če bodo morali pri ugotavljanju odgovornosti posameznika za prekršek, storjen po 1. 1. 2023, kot dopolnilno normo uporabiti Zakonik o schengenskih mejah. Če se bo sodišču v zvezi z navedenim zastavilo tudi vprašanje razlage zakonodaje EU, pa bo moralo nanj odgovoriti skladno z ustaljeno ustavnosodno presojo. Glede na vse navedeno je Ustavno sodišče to ustavno pritožbo zavrnilo.

C.

20. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Matej Accetto ter sodnice in sodniki dr. Rok Čeferin, Dr. Dr. Klemen Jaklič (Oxford ZK, Harvard ZDA), dr. Rajko Knez, dr. Neža Kogovšek Šalomon, dr. Špelca Mežnar, dr. Rok Svetlič, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Odločbo je sprejelo z osemimi glasovi proti enemu. Proti je glasoval sodnik Knez, ki je dal odklonilno ločeno mnenje.

Dr. Matej Accetto
predsednik

²⁴ Primerjaj odločitev ESČP v zadevi *Chelleri in drugi proti Hrvaški*, 28. točka obrazložitve.

OBČINE

BREŽICE

2123. Sklep o lokacijski preveritvi z identifikacijsko številko prostorskega akta v zbirki prostorskih aktov 4258 za Ak 698

Na podlagi sedmega odstavka 138. člena Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE in 95/23 – ZIUOPZP; v nadaljevanju: ZUreP-3) in 19. člena Statuta Občine Brežice (Uradni list RS, št. 100/21) je Občinski svet Občine Brežice na 10. redni seji dne 18. 7. 2024 sprejel

S K L E P

o lokacijski preveritvi z identifikacijsko številko prostorskega akta v zbirki prostorskih aktov 4258 za Ak 698

1. člen

(lokacijska preveritev in namen)

(1) S tem sklepom se na osnovi 'Elaborata lokacijske preveritve za prilagajanje in določitev natančne oblike ter velikosti območja stavbnih zemljišč pri posamični gradnji, EUP Ak 698, Piršenbreg', ki ga je izdelalo podjetje M MUNDUS, prostorsko načrtovanje in arhitekturno projektiranje, Mateja Sušin Brence s.p. (oznaka ELP št. 2401, april 2024; v nadaljnjem besedilu ELP), skladno s 135. členom ZUreP-3, dopusti prilagajanje in določanje natančne oblike in velikosti območja stavbnih zemljišč pri posamični poselitvi. V skladu z določili Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Brežice (Uradni list RS, št. 41/19 – uradno prečiščeno besedilo in 80/21; v nadaljevanju OPN) je enota urejanja prostora opredeljena z oznako Ak 698 in namensko rabo Ak (površine razpršene poselitve) določena na zemljiških parcelah s št. 885, 886, 1044, 1027 vse k.o. 1275 Piršenbreg, v naselju Piršenbreg. Velikost območja prerazporeditve stavbnega zemljišča obsega 1031,48 m² površine.

(2) Meja območja lokacijske preveritve se preoblikuje na način, da se območje nepozidanih stavbnih zemljišč na severovzhodu prerazporedi na jug enote urejanja prostora Ak 698. Natančna meja, velikost in oblika območja so razvidni iz ELP iz prvega odstavka tega člena, ki je skupaj z mnenji nosilcev urejanja prostora pridobljenimi v tem postopku, sestavni del tega sklepa.

(3) Identifikacijska številka prostorskega akta v zbirki prostorskih aktov je, skladno z mnenjem o ustreznosti Ministrstva za naravne vire in prostor, 4258.

2. člen

(podroben namen ter pogoji namenske rabe in gradnje)

(1) Na območju lokacijske preveritve iz prvega člena tega sklepa se dopusti prilagajanje in določanje natančne oblike in velikosti območja stavbnih zemljišč na posamični poselitvi, ki je z določili OPN opredeljena kot enota urejanja prostora z oznako Ak 698 in namensko rabo Ak (površine razpršene poselitve) pod pogoji navedenimi v tem sklepu.

(2) Na območju iz prvega člena tega sklepa se s preoblikovanjem stavbnega zemljišča omogoči gradnja novega stanovanjskega objekta za naslednika kmetije, ob upoštevanju prostorsko izvedbenih pogojev OPN, ki veljajo za namensko rabo Ak – SK (podeželski tip naselja).

3. člen

(posledice in veljavnost sklepa)

(1) Sklep o lokacijski preveritvi je skupaj z Elaboratom iz 1. člena tega sklepa obvezna podlaga za izdajo predodločbe ali gradbenega dovoljenja in izvedbo posegov v prostor, za katera gradbeno dovoljenje v skladu s predpisi, ki urejajo graditev, ni potrebno.

(2) Občina kot obvezen mnenjedajalec skladno z drugim odstavkom 5. člena ZUreP-3 v postopku predodločbe ali gradbenega dovoljenja v skladu s predpisi, ki urejajo graditev v mnenju preveri tudi skladnost nameravane gradnje s tem sklepom.

4. člen

(obveznosti občine)

(1) Občina podatke o lokacijski preveritvi nemudoma po uveljavitvi sklepa posreduje Upravni enoti Brežice in Ministrstvu za naravne vire in prostor.

(2) V skladu z ZUreP-3 občina vodi evidenco lokacijskih preveritev, ob prvih naslednjih spremembah in dopolnitvah OPN ali po kratkem postopku OPN pa jo ustrezno prenese v grafični prikaz namenske rabe prostora.

5. člen

(začetek veljavnosti)

Ta sklep začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 3504-1/2024

Brežice, dne 18. julija 2024

Župan
Občine Brežice
Ivan Molan

Po pooblastilu župana
Patricia Čular

VSEBINA

DRŽAVNI ZBOR

2116.	Zakon o pospešitvi postopkov za realizacijo vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) (ZPRVPO)	6225
2117.	Zakon o spremembi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o šolski prehrani (ZŠolPre-1C)	6227
2118.	Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona (SZ-1F)	6228
2119.	Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (ReNPK24–31)	6231

VLADA

2120.	Sklep o prenehanju veljavnosti Sklepa o odprtju Generalnega konzulata Republike Slovenije v Manili, v Republiki Filipini	6251

MINISTRSTVA

2121.	Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o izvajanju programa Evropske šole Ljubljana	6251

USTAVNO SODIŠČE

2122.	Odločba o zavrnitvi ustavne pritožbe	6306

OBČINE

BREŽICE

2123.	Sklep o lokacijski preveritvi z identifikacijsko številko prostorskega akta v zbirki prostorskih aktov 4258 za Ak 698	6311

Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 8/24

VSEBINA

20.	Zakon o ratifikaciji Sporazuma o financiranju prenove ponovne postavitve skupne stalne razstave v bloku 17 državnega muzeja Auschwitz-Birkenau (MFPRB17)	61
21.	Zakon o ratifikaciji Sporazuma o ustanovitvi Centra za kibernetiko in varnost na Zahodnem Balkanu (WB3C) (MUCKZZB)	65
22.	Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Federativne republike Brazilije o izmenjavi in medsebojnem varovanju tajnih podatkov (BBRIMVTP)	73

